

โรงไฟฟ้ากับการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน
ศึกษากรณี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

โดย

นายโชติ ชุสุวรรณ
รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ ประธานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ
บริษัท อมตะ บี.กริมเพาเวอร์ จำกัด

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2560 - 2561

บทคัดย่อ

เรื่อง โรงไฟฟ้ากับการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ศึกษากรณี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย นายโชติ ชูสุวรรณ

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลของปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสร้างโรงไฟฟ้าในชุมชน พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร และเพื่อเสนอแนวทางในการตอบสนองชุมชนที่อยู่ใกล้โรงไฟฟ้าในวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างพื้นที่สีเขียวในชุมชน การสร้างสวนสาธารณะ การปลูกป่าชุมชน การสร้างศูนย์การเรียนรู้ การสร้างลานกีฬา การจ้างแรงงานจากชุมชนใกล้เคียง ตลอดจนการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชนซึ่งเป็นกำลังของชาติในอนาคต โดยศึกษากรณี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างโรงไฟฟ้าในนิคมอุตสาหกรรม เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศอีกวิธีหนึ่ง ที่ทำให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ สามารถขับเคลื่อนไปได้ แต่ก็มีข้อจำกัดอยู่ไม่น้อยสำหรับโครงการสร้างโรงไฟฟ้าในแต่ละที่ โดยข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3 เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง และหาวิถีทางที่ทำให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ การตอบสนองชุมชนจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่คุณค่าในการสร้างโรงไฟฟ้าในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมพึงกระทำเพื่อทดแทนในสิ่งที่ขาดหายไป เป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการกับชุมชนการตอบสนองชุมชนมีหลายวิธี หลายรูปแบบ แล้วแต่การตัดสินใจระหว่างชุมชนกับผู้ประกอบการที่ต้องหาแนวทางร่วมกันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยถ้อยอาศัย นอกจากกิจการต่างในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมจะดำเนินไปได้แล้ว ชุมชนก็จะเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เกิดการพัฒนาและนำไปสู่ความยั่งยืนได้ในอนาคต

การดำเนินกิจการโรงไฟฟ้าให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีการปรับตัวเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ผู้บริโภค ประชาชน ผู้อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนครให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อความก้าวหน้าของธุรกิจที่จะเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต ความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นที่ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องใส่ใจและทำการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ระหว่างโรงไฟฟ้ากับชุมชน ให้สามารถดำเนินไปพร้อมกันอย่างยั่งยืนได้

ABSTRACT

Title : Power plants with sustainable community development
study for the area of Amata Nakorn Industrial Estate

Field : Social - Psychology

Name : Mr.Chote Chusuwan

Course NDC **Class** 60

This research aims to learn the information of issues caused by building power plants in the community. Amata Nakorn Industrial Estate and offers a way to reward a community near the power plant in various ways, including creating a green area in the community. Building a Park Community reforestation Building a learning center to build a stadium to hire workers from a neighboring community, as well as support scholarships to youth in the future of the nation, by the study of Amata Nakorn Industrial Estate.

The findings showed that building a power plant in Industrial estate is another way of helping to drive the economies of the country, making it possible to drive the various transactions, but there is no less than a few constraints on the project. Building a power plant in each of the limitations that have already been mentioned in Chapter 3, is that operators must take into account and find the least possible impact on the way possible. It is another way in which the power plants in the industrial estate industry are in place to substitute for the missing things. There are many ways to integrate between business and community responses. Many patterns, but the decision between the community and the operator must find a common approach to the joint. In addition to the different entities in industrial estates, the community will be a strong community. The development of the future.

The power plant operation has been successful. It is necessary to adapt the learning and continuously develop at any time to match the social environment. The economy has changed by the consumer. Residents of the Amata Nakorn Industrial Estate are involved in community development. To advance the business to sustainable future growth. Social responsibility is important and necessary that the trader and the relevant person must be attentive and educated, to obtain a approach to the new together. Between the power plants and the community, it can be done together in a sustainable manner.

คำนำ

การศึกษาวิจัยเรื่อง โรงไฟฟ้ากับการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ศึกษากรณี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาข้อมูลของปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสร้างโรงไฟฟ้าในชุมชน พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร และเพื่อเสนอแนวทางในการตอบสนองชุมชนที่อยู่ใกล้โรงไฟฟ้าในวิธีการต่าง ๆ ความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นที่ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องใส่ใจและทำการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ระหว่างโรงไฟฟ้ากับชุมชน ให้สามารถดำเนินไปพร้อมกันอย่างยั่งยืนได้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การศึกษางานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลในการส่งเสริมด้านการพัฒนาชุมชน และมีประโยชน์ต่อผู้ประกอบการโรงไฟฟ้า ในการอยู่ร่วมกันกับชุมชนอย่างผาสุก หากการศึกษาวิจัยนี้ มีข้อผิดพลาดประการใดผู้ศึกษาจึงขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

(นายโชติ ชุสุวรรณ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
คำจำกัดความ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
ประเภทของโรงไฟฟ้า	5
สถานการณ์การใช้พลังงานไฟฟ้าของประเทศไทย	11
แนวโน้มการใช้พลังงานในอนาคต	12
สรุปสาระสำคัญของ พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.๒๕๑๑	13
สรุปสาระสำคัญของ พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒	14
นโยบายพลังงานของประเทศไทย	15
ประมวลจริยธรรม	17
นโยบายของรัฐบาลในวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
กรอบแนวคิดในการวิจัย	25
บทที่ 3 วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลปัญหาจากการสร้างโรงไฟฟ้า	26
ปัญหาด้านมลพิษ	28
ปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม	29
ปัญหาต่อชุมชน	32
วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน และแนวทางในการตอบสนองชุมชน	40
การพัฒนาชุมชน	40
แนวทางในการตอบสนองชุมชนในด้านต่าง ๆ	67
ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาชุมชน	67
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	68
สรุป	68
ข้อเสนอแนะ	69
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	74
ก พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2511	75
ข พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522	86
ค แบบสัมภาษณ์เพื่อทำการศึกษาวิจัย	115
ประวัติย่อผู้วิจัย	117

สารบรรณแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1-1 ความต้องการพลังงานไฟฟ้าสูงสุด	1
2-1 โรงไฟฟ้าพลังน้ำ	6
2-2 โรงไฟฟ้าพลังความร้อน	7
2-3 โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม	7
2-4 โรงไฟฟ้าดีเซล	8
2-5 โรงไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียน	9
2-6 ประเภทโรงไฟฟ้าที่ใช้แยกตามความต้องการใช้ไฟฟ้าแต่ละวัน	10
2-7 แนวโน้มการจัดหาก๊าซธรรมชาติในอนาคต	12
2-8 กรอบแนวคิดการวิจัย	25
3-1 โรงไฟฟ้า อมตะ บี.กริม เพาเวอร์ ที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร	27
3-2 การนำสารกัมมันตรังสีมาใช้ทางการแพทย์	30
3-3 ภาพแสดงการเก็บกากกัมมันตรังสี	31
3-4 การสำรวจพื้นที่โรงไฟฟ้า ในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร	35
3-5 การสัมภาษณ์ประชาชนที่ค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภคในพื้นที่ชุมชน นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร	35
3-6 การสัมภาษณ์ประชาชนที่ค้าขายอาหารในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร	36
3-7 การสัมภาษณ์ประชาชนที่ทำงานในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร	36
3-8 การสัมภาษณ์ประชาชนที่พักอาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร มาเป็นเวลานาน	37
3-9 การสัมภาษณ์ประชาชนที่ประกอบกิจการร้านค้าในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรม อมตะนคร	37
3-10 การสัมภาษณ์ประชาชนที่พักอาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร มาเป็นระยะเวลาปานาน	38
3-11 การสัมภาษณ์ประชาชนที่ติดตามครอบครัวมาพักอาศัยในพื้นที่ชุมชน นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร	38
3-12 การสัมภาษณ์ประชาชนที่พักอาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร มาเป็นระยะเวลาปานาน	39

บทที่ 1

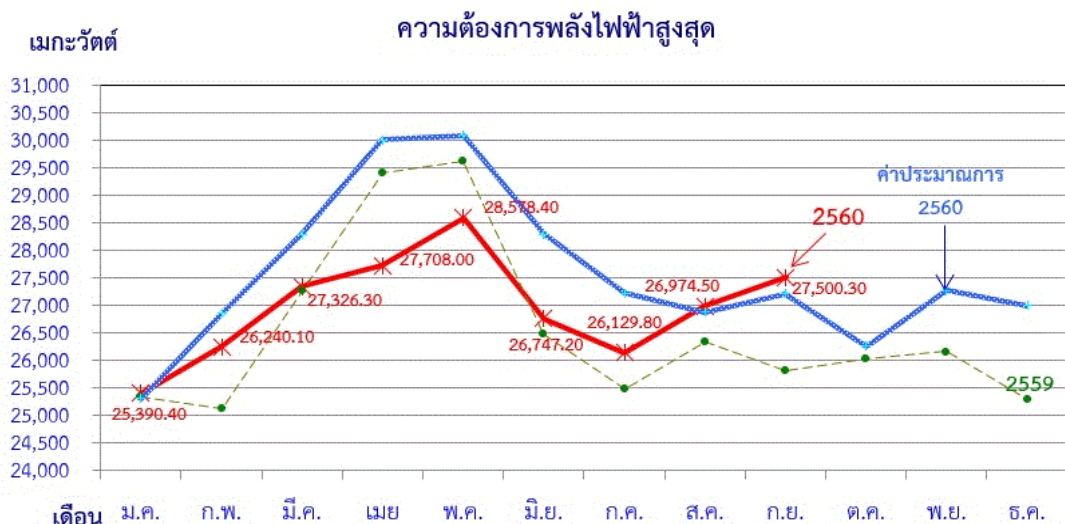
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เข้ามาบริหารประเทศบนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน” ที่มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในศตวรรษที่ 21 ได้

ยิ่งประเทศมีการพัฒนามากขึ้นเท่าใด ความต้องการใช้พลังงานก็มากขึ้นเท่านั้น การลดการใช้พลังงาน การแสวงหาพลังงานทดแทนก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงมีการซื้อพลังงานจากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ในการขับเคลื่อนประเทศ การสร้างโรงไฟฟ้าจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้สามารถผลิตไฟฟ้าให้เพียงพอต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน แต่ก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในบริเวณใกล้เคียงในหลาย ๆ ด้าน

แผนภาพที่ 1 – 1 ความต้องการพลังงานไฟฟ้าสูงสุด

ที่มา : กองสารสนเทศ ฝ่ายสื่อสารองค์กร กฟผ.

ความต้องการพลังไฟฟ้าสูงสุดของระบบในเดือน ก.ย.60 เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 19 ก.ย.60 เวลา 1.30 น. มีค่าเท่ากับ 27,500.30 เมกะวัตต์ เพิ่มขึ้นจากเดือนที่ผ่านมา 525.80 เมกะวัตต์ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.95 ส่วนความต้องการพลังไฟฟ้าสูงสุดของระบบเกิดขึ้น เมื่อวันที่ 11พ.ค.59เวลา 22.28น. มีค่าเท่ากับ 29,618.80 เมกะวัตต์ประเทศไทยมีโรงไฟฟ้าหลายโรงกระจายไปทั่วประเทศ ขนาดของโรงไฟฟ้ามีตั้งแต่ไม่กี่เมกะวัตต์ถึง 2,000กว่าเมกะวัตต์โรงไฟฟ้าอาจแบ่งตามหน่วยงานที่ดูแลหรือเป็นเจ้าของ อันได้แก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ (independent power producer) หรือ IPPและผู้ผลิตไฟฟ้ารายย่อย (small power producer) หรือ SPPการสร้างโรงไฟฟ้าจึงมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้ง ดิน น้ำ ป่า และมลภาวะทางอากาศ ประเด็นในด้านสิทธิชุมชน และการมีส่วนร่วมผลกระทบเหล่านี้ ประชาชนในเขตพื้นที่ในการก่อสร้างโรงไฟฟ้าทราบดี หลายหน่วยงานเข้ามาต่อต้านเพื่อให้ยุติการสร้างโรงไฟฟ้า เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาในภายหลัง เช่น ภาวะโลกร้อน พลังงานหมุนเวียนที่ไม่สะอาด และสิ่งต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ และต้องการนำความรู้จากประสบการณ์ การเสวนาทางวิชาการ และการศึกษาฐานที่เกี่ยวข้อง มาเสนอแนวทางในการตอบสนองชุมชนที่อยู่ใกล้โรงไฟฟ้าในวิธีการต่าง ๆ โดยศึกษาในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร ที่มีโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่กว่าประชากรในพื้นที่ได้รับผลกระทบอย่างไร เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริง และนำไปสู่การตอบสนองคืนสู่สังคมในวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างพื้นที่สีเขียวในชุมชน การปลูกป่าชุมชน การสร้างศูนย์การเรียนรู้ การจ้างแรงงานจากชุมชนใกล้เคียง ตลอดจนการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชน ซึ่งเป็นกำลังของชาติในอนาคต เพื่อเป็นการทดแทนและพัฒนาให้กับชุมชน และเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลของปัญหาที่เกิดขึ้นจากโรงไฟฟ้าในชุมชน พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร
2. เพื่อเสนอแนวทางในการตอบสนองชุมชนที่อยู่ใกล้โรงไฟฟ้าในวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างพื้นที่สีเขียวในชุมชน การสร้างสวนสาธารณะ การปลูกป่าชุมชน การสร้างศูนย์การเรียนรู้ การสร้างลานกีฬา การจ้างแรงงานจากชุมชนใกล้เคียง ตลอดจนการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชนซึ่งเป็นกำลังของชาติในอนาคต โดยศึกษากรณี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง โรงไฟฟ้ากับการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน จะทบทวนวรรณกรรมซึ่งประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลเชิงลึก พระราชบัญญัติ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการพิจารณาแนวทางในการตอบสนองชุมชนที่อยู่ใกล้โรงไฟฟ้าในวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. ประเภทของโรงไฟฟ้า
2. สถานการณ์การใช้พลังงานไฟฟ้าของประเทศไทย
3. แนวโน้มการใช้พลังงานในอนาคต
4. สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๑
5. สรุปสาระสำคัญของ พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒
6. นโยบายพลังงานของประเทศไทย
7. ประมวลจริยธรรม
8. นโยบายของรัฐบาลในวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
10. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา ศึกษาเนื้อหาเชิงลึกของปัญหาการสร้างโรงไฟฟ้าที่มีผลกระทบต่อชุมชนและแนวทางในการในการตอบสนองชุมชนที่อยู่ใกล้โรงไฟฟ้า พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนครในวิธีการต่าง ๆ
2. ด้านประชากร ศึกษาจากประชาชนที่อาศัยในชุมชนพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร
3. การเข้าร่วมประชุมกับองค์กรที่เกี่ยวข้องรับฟังการเสวนาด้านการสร้างโรงไฟฟ้าจากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มีความรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในมุมมองต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง โรงไฟฟ้ากับการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ศึกษากรณี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการนำเสนอปัญหาและแนวทางที่จะตอบสนองกลับสู่ชุมชน โดยทำการศึกษาจาก รายงาน บทความ ผลการประชุม พระราชบัญญัติ สื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ แล้วนำมารวบรวม เพื่อทำการวิเคราะห์ และบรรยายเชิงพรรณนาความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ง่าย โดยมีวิธีการดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล ได้จากการศึกษาจากเอกสาร รายงาน พระราชบัญญัติ และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อรวบรวมแล้ววิเคราะห์ ทำการบันทึกผลการวิเคราะห์ เพื่อนำเสนอแนวทางต่อไปในอนาคต

2. ทำบทสัมภาษณ์ประชากรในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร แล้วรวบรวมเพื่อวิเคราะห์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อได้มาซึ่งแนวทางในด้าน การตอบสนองชุมชน และพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของการศึกษา

4. การอภิปรายผล ดำเนินการโดยนำทฤษฎีที่ได้มีการทบทวนไว้แล้วมาใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เพื่อเสนอแนวทางในการตอบสนองชุมชนและพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

5. การนำเสนอผลการวิจัย ดำเนินการโดยเอาวัตถุประสงค์เป็นตัวตั้ง แล้วนำเสนอผล การศึกษาวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทุกข้อตามลำดับ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้รับความรู้จากการรวบรวมข้อมูลด้านแนวทางการตอบสนองกลับสู่สังคม ในด้านต่าง ๆ
2. ได้นำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดทางความคิด และสร้างกิจกรรมในการตอบสนองชุมชนได้ ในอนาคต
3. ช่วยสนองนโยบายของรัฐบาลให้ได้ตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้

คำจำกัดความ

พลังงานไฟฟ้า	หมายถึง	กำลังไฟฟ้าที่นำไปใช้ในระยะเวลาหนึ่ง มีหน่วยวัดเป็นวัตต์ชั่วโมง (Wh) หรือยูนิท ใช้แทนด้วยตัว W
นิคมอุตสาหกรรม	หมายถึง	การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (Industrial Estate Authority of Thailand ชื่อย่อ IEAT ; กนอ.) เป็นรัฐวิสาหกิจในสังกัด กระทรวงอุตสาหกรรม ก่อตั้งขึ้นตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 339 เมื่อวันที่ 14 ธ.ค.15 เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ พัฒนาและจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม จัดพื้นที่สำหรับโรงงาน อุตสาหกรรมให้เข้ารวมกันอย่างมีระบบและมีระเบียบ และเป็นกลไกของภาครัฐในการกระจายการพัฒนาอุตสาหกรรม ออกไปสู่ภูมิภาค
การพัฒนาชุมชน	หมายถึง	การเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้นในด้านแนวความคิดหรือการกระทำ ที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า และเป็นการเปลี่ยนไปตามแผนที่วางไว้

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประเภทของโรงไฟฟ้า

ไฟฟ้าเกิดขึ้นได้หลายวิธี อาทิเช่นเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ฟาแลบ ฟาผ่าเกิดจากการเปลี่ยนพลังงานความร้อนเป็นพลังงานไฟฟ้า เกิดจากการเปลี่ยนแสงสว่างให้เป็นพลังงานไฟฟ้า โดยเซลล์แสงอาทิตย์ (Solar Cell) หรือ โฟโตเซลล์ (Photo Cell) เกิดจากปฏิกิริยาเคมีเช่น แบตเตอรี่ ถ่านไฟฉายเซลล์แห้งและเซลล์เชื้อเพลิง เป็นต้น เกิดจากการเหนี่ยวนำของอำนาจแม่เหล็กโดยเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ได้แก่ ไฟฟ้าที่ใช้อยู่ตามอาคารบ้านเรือนในปัจจุบันซึ่งเป็นกระแสไฟฟ้าสลับ

ไฟฟ้าไม่ใช่แหล่งพลังงาน แต่เป็นเพียงพลังงานแปรรูปที่สะอาดและใช้ได้สะดวกประเภทหนึ่งเท่านั้น สามารถเปลี่ยนเป็นพลังงานอื่นๆได้ง่าย เช่น แสงสว่าง เสียง ความร้อน พลังงานกล เป็นต้น ทั้งยังสามารถส่งไปยังระยะทางไกลได้อย่างรวดเร็ว กล่าวคือ ไฟฟ้ามีความเร็วใกล้เคียงกับแสง ในระยะทาง 100 กิโลเมตรใช้เวลาเพียง 1 ใน 3,000 วินาที ดังนั้นจึงส่งไปถึงผู้ใช้งานได้ตลอดเวลา สำหรับแหล่งพลังงานไฟฟ้าที่แท้จริง ก็คือพลังที่นำมาใช้ทำให้เครื่องกำเนิดไฟฟ้าหมุนตลอดเวลาหากเครื่องกำเนิดไฟฟ้า หยุดหมุน การผลิตไฟฟ้าจะหยุดไปด้วย

ดังนั้น การที่จะเข้าใจผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้า จึงต้องเข้าใจกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้าโดยเฉพาะสิ่งที่ใช้เป็นเชื้อเพลิง เนื่องจากเชื้อเพลิงแต่ละชนิดจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมต่างกัน เช่นถ้าใช้ลิกไนต์และน้ำมันเตา จะก่อเกิดมลพิษได้สูงกว่าก๊าซธรรมชาติ และถ้าไม่ใช้เชื้อเพลิงในกระบวนการผลิต เช่นใช้พลังน้ำ หรือพลังลม หรือเซลล์แสงอาทิตย์ จะไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยมาก โดยเราสามารถแบ่งประเภทของโรงไฟฟ้าได้ตามการใช้เชื้อเพลิง ตามเทคโนโลยีของโรงไฟฟ้า และโรงไฟฟ้าที่ใช้แยกตามความต้องการใช้ไฟฟ้าแต่ละวันสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ประเภทของโรงไฟฟ้าแบ่งตามการใช้เชื้อเพลิง

1.1 ประเภทไม่ใช้เชื้อเพลิง

1.1.1 พลังน้ำจากเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ

1.1.2 พลังธรรมชาติจากแหล่งพลังงานที่ไม่หมดสิ้น ได้แก่ พลังแสงอาทิตย์

พลังงานลม พลังความร้อนใต้พิภพ

1.2 ประเภทใช้เชื้อเพลิง

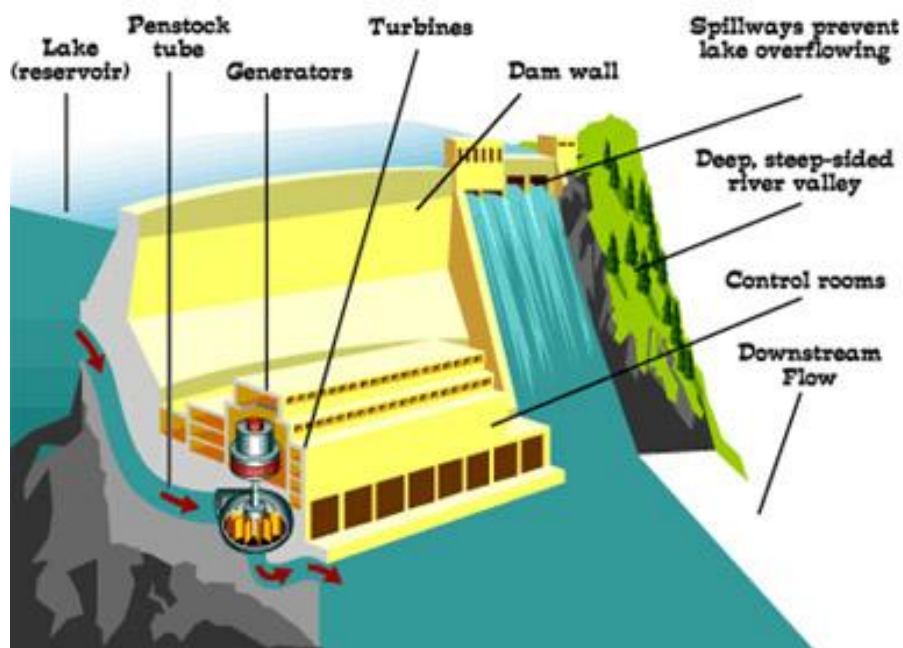
1.2.1 พลังไอน้ำ โดยใช้ความร้อนเผาไหม้ให้กลายเป็นไอ แล้วไอจะไปหมุนกังหันไอน้ำ พลังงานที่ใช้ในการเผาไหม้ให้กลายเป็นไอ ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน น้ำมันเตา

1.2.2 พลังงานความร้อน ใช้ก๊าซธรรมชาติ หรือน้ำมันมาสันดาป หรือนิวเคลียร์ ทำให้เกิดพลังงานกลต่อไป โรงไฟฟ้าประเภทนี้ได้แก่ โรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน โรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนร่วม โรงไฟฟ้าดีเซล โรงไฟฟ้ากังหันก๊าซ

2. ประเภทของโรงไฟฟ้าแบ่งตามเทคโนโลยีของโรงไฟฟ้า

2.1 โรงไฟฟ้าพลังงานน้ำหลักการทำงานคือสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ ให้มีระดับน้ำสูงกว่าระดับของโรงไฟฟ้าปล่อยน้ำปริมาณที่ต้องการไปตามท่อส่งน้ำเพื่อไปยังโรงไฟฟ้าที่อยู่ต่ำกว่าพลังน้ำจะไปหมุนเพลลาของกังหันน้ำที่ต่อกับเพลลาของเครื่องกำเนิดไฟฟ้าทำให้โรเตอร์หมุน เกิดการเหนี่ยวนำขึ้นในเครื่องกำเนิดไฟฟ้าได้พลังงานไฟฟ้าเกิดขึ้นโรงไฟฟ้าในยุคแรกของประเทศไทยจะเป็นแบบโรงไฟฟ้าพลังน้ำ โดย กฟผ. จะเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลการปล่อยน้ำ ทั้งเพื่อการผลิตไฟฟ้าและการชลประทาน แต่ปัจจุบันการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่จำกัดในเรื่องสถานที่ที่จะสร้าง อีกทั้งการคัดค้านจากประชาชน จึงหันไปลงทุนในการสร้างเขื่อนในประเทศเพื่อนบ้าน แล้วทำสัญญาซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศลาว และประเทศพม่า

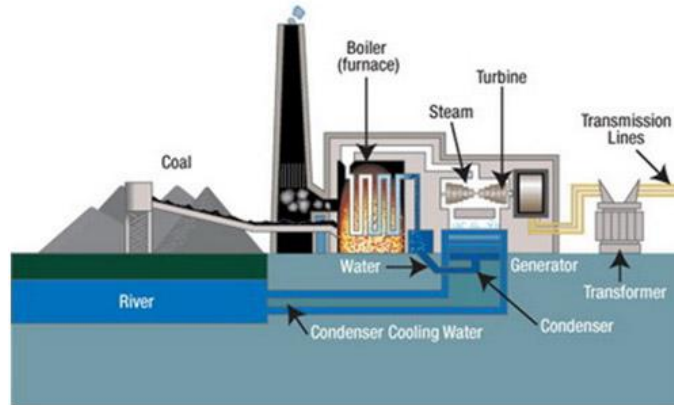
แผนภาพที่ 2 - 1 โรงไฟฟ้าพลังน้ำ

ที่มา : สำนักนโยบายและแผน กระทรวงพลังงาน

2.2 โรงไฟฟ้าพลังความร้อนทำการเผาไหม้เชื้อเพลิงเพื่อให้เกิดการสันดาปได้ความร้อน ความร้อนจะไปทำให้น้ำกลายเป็นไอน้ำและแรงดันไอน้ำจะทำการหมุนกังหันไอน้ำแกนของไอน้ำจะต่อกับแกนของเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เกิดการเหนี่ยวนำทำให้ได้กระแสไฟฟ้าเชื้อเพลิงที่จะนำมาใช้ใน ประเทศไทย ได้แก่ ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ ปัจจุบันได้มีการนำเข้าถ่านหินคุณภาพดีคือ บิโนมินัสมาใช้เป็นเชื้อเพลิง ในต่างประเทศใช้เชื้อเพลิงนิวเคลียร์

แผนภาพที่ 2 - 2 โรงไฟฟ้าพลังความร้อน

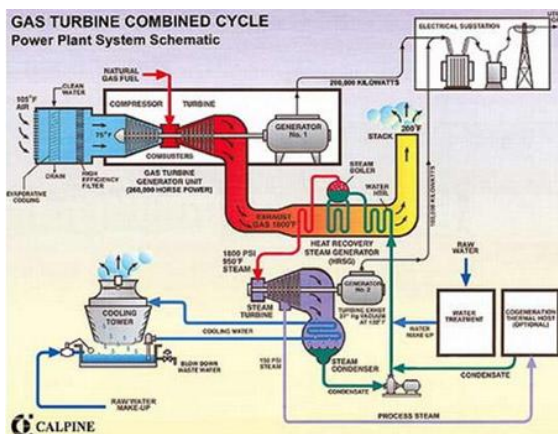

ที่มา : สำนักนโยบายและแผน กระทรวงพลังงาน

2.3 โรงไฟฟ้ากังหันก๊าซเป็นเครื่องยนต์สันดาปภายใน ทำการอัดอากาศให้มีความดันสูง 8-10 เท่าส่งอากาศเข้าไปในห้องเผาไหม้ โดยมีเชื้อเพลิงทำการเผาไหม้อากาศในห้องเผาไหม้เกิดการขยายตัวทำให้แรงดันและอุณหภูมิสูงส่งอากาศเข้าไปในหมุนเครื่องกังหันแก๊สเพลลาของเครื่องกังหันแก๊สจะต่อกับเพลลาของเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ทำให้เกิดการเหนี่ยวนำได้กระแสไฟฟ้า

รูปด้านล่าง ไม่ใช่เครื่องกำเนิดไฟฟ้ากังหันแก๊สอย่างเดียว แต่ได้นำไอเสียที่ยังมีความร้อนอยู่ไปต้มน้ำใน Steam Boiler ให้เกิดเป็นไอ และให้ไอน้ำไปหมุนกังหันไอน้ำอีกตัว เพลลาของกังหันไอน้ำจะต่อกับเพลลาของเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ทำให้เกิดการเหนี่ยวนำได้กระแสไฟฟ้า การที่เครื่องมีการผสมกันระหว่างกังหันแก๊สและกังหันไอน้ำ จึงเรียกว่า Gas Turbine Combine Cycle สำหรับเชื้อเพลิงที่จะในห้องเผาไหม้นั้น จะใช้น้ำมันหรือก๊าซธรรมชาติก็ได้

แผนภาพที่ 2 - 3 โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม

ที่มา : สำนักนโยบายและแผน กระทรวงพลังงาน

2.4 โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมเป็นโรงไฟฟ้าที่ทำงานร่วมกันระหว่าง ระบบกังหันแก๊ส (Gas turbine) และระบบกังหันไอน้ำ (Stream Turbine) โดยไอเสียที่ได้จากระบบกังหันแก๊ส ซึ่งมีอุณหภูมิ 550 องศาเซลเซียส จะนำมาต้มน้ำให้เดือดกลายเป็นไอ เพื่อให้ไอน้ำไปหมุนกังหันไอน้ำอีกที หนึ่งส่วนใหญ่จะใช้ระบบกังหันแก๊สมากกว่า 1 เครื่อง โดยปกติมักใช้ 2 เครื่อง ต่อระบบกังหันไอน้ำ 1 เครื่อง โดยกำลังการผลิตไฟฟ้าที่ได้จากกังหันไอน้ำ จะเป็นครึ่งหนึ่งของกำลังการผลิตรวมของกำลังการผลิตของกังหันแก๊ส เช่น โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม 1 ชุด ประกอบด้วยกังหันแก๊ส 2 เครื่อง กำลังการผลิต 2×700 MW กังหันไอน้ำ 1 เครื่อง กำลังการผลิต 700 MW กำลังการผลิตรวมเท่ากับ $3 \times 700 = 2100$ MW

2.5 โรงไฟฟ้าดีเซลเป็นโรงไฟฟ้าพลังความร้อนประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้น้ำมันดีเซลเป็นเชื้อเพลิงหลักการทำงานคล้ายกับเครื่องยนต์ดีเซลในรถทั่วไป โดยอาศัยการสันดาปของน้ำมันดีเซลที่ถูกฉีดเข้าไปในกระบอกสูบของเครื่องยนต์ที่ถูกอัดอากาศจนมีอุณหภูมิสูงที่เรียกว่าจังหวะอัดในขณะเดียวกัน น้ำมันดีเซลที่ถูกฉีดเข้าไปจะทำการสันดาปกับอากาศที่มีความร้อนสูงเกิดการระเบิด ดันลูกสูบเคลื่อนที่ลงไปเพลาข้อเหวี่ยง ซึ่งต่อกับเพลาของเครื่องยนต์ที่ต่อกับเพลาของเครื่องกำเนิดไฟฟ้าเกิดการเหนี่ยวนำได้กระแสไฟฟ้าแต่เนื่องจากน้ำมันดีเซลมีราคาแพงขึ้น ทำให้ไม่ค่อยนิยมที่จะสร้างโรงไฟฟ้าดีเซล เนื่องจากมีต้นทุนสูง โดยต้นทุนการผลิตกระแสไฟฟ้า เรียงลำดับจากต้นทุนต่ำไปสูง เป็นดังนี้ ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ น้ำมันเตา และน้ำมันดีเซล

แผนภาพที่ 2 - 4 โรงไฟฟ้าดีเซล

ที่มา : การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

2.6 โรงไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียนปัจจุบัน โรงไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียนในประเทศไทย มีอยู่ทั้งสิ้น 7 ประเภท แบ่งตามประเภทเชื้อเพลิง ได้แก่ โรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ โรงไฟฟ้าพลังงานลม โรงไฟฟ้าพลังงานน้ำขนาดเล็ก โรงไฟฟ้าชีวมวล โรงไฟฟ้าก๊าซชีวภาพ โรงไฟฟ้าขยะ และ โรงไฟฟ้าพลังความร้อนใต้พิภพ

แผนภาพที่ 2 - 5 โรงไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียน

ที่มา : การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

3. ประเภทโรงไฟฟ้าที่แยกตามความต้องการใช้ไฟฟ้าแต่ละวันประเภทของโรงไฟฟ้าที่ใช้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของความต้องการใช้ในแต่ละช่วงเวลาเพื่อควมมีประสิทธิภาพของระบบและต้นทุนค่าไฟฟ้าที่เหมาะสม เพราะโรงไฟฟ้าแต่ละประเภท มีความเหมาะสมในการผลิตไฟฟ้าตามความต้องการในแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และโรงไฟฟ้าแต่ละประเภทก็มีการใช้เชื้อเพลิงที่แตกต่างกัน

3.1 โรงไฟฟ้าที่ผลิตไฟฟ้าตามความต้องการพื้นฐาน (Base Load Plant) เป็นโรงไฟฟ้าที่ต้องเดินเครื่องอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นโรงไฟฟ้าที่ใช้เชื้อเพลิงราคาถูกเป็นลำดับแรก ได้แก่ โรงไฟฟ้าพลังความร้อน (Thermal) ใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิง เช่น โรงไฟฟ้าแม่เมาะหรือโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม (Combined Cycle) ที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิง เช่น โรงไฟฟ้าวังน้อย โรงไฟฟ้าพระนครใต้ โรงไฟฟ้าจะนะ โรงไฟฟ้าบีแอลซีพี เป็นต้น

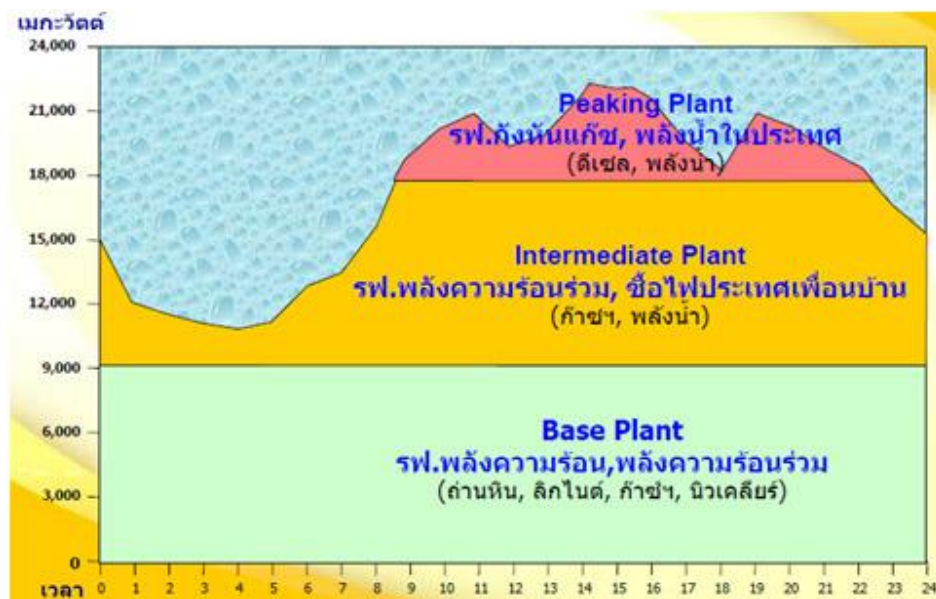
3.2 โรงไฟฟ้าที่ผลิตพลังงานไฟฟ้าช่วงที่มีความต้องการไฟฟ้าปานกลาง (Intermediate Plant) จะใช้โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม (Combined Cycle) ซึ่งใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิง และหากก๊าซธรรมชาติมีไม่เพียงพอหรือขาดแคลน จะต้องใช้น้ำมันดีเซลแทน ในกรณีที่เป็นโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมจึงทำให้ต้นทุนเชื้อเพลิงสูงขึ้น เช่น โรงไฟฟ้าวราชมงคล โรงไฟฟ้าน้ำพอง โรงไฟฟ้าสุราษฎร์ธานี โรงไฟฟ้าขอนแก่น เป็นต้น

3.3 โรงไฟฟ้าที่ผลิตพลังงานไฟฟ้าช่วงที่มีความต้องการไฟฟ้าสูงสุด (Peaking Plant) มีลักษณะของการเดินเครื่อง เป็นช่วงเวลาที่มีความต้องการไฟฟ้าสูงสุดเท่านั้น ได้แก่ โรงไฟฟ้า

กังหันก๊าซ ซึ่งใช้น้ำมันดีเซลเป็นเชื้อเพลิง เชื้อเพลิงและโรงไฟฟ้าพลังน้ำแบบสูบกลับ เช่น โรงไฟฟ้าลำตะคองชลภาวัฒนา (โรงไฟฟ้าพลังน้ำแบบสูบกลับ) โรงไฟฟ้าหนองจอก เชื้อเพลิงถ่านหิน เป็นต้น

ลักษณะการใช้ไฟฟ้า ของผู้ใช้ไฟแต่ละประเภท จะมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งจะเป็น ตัวกำหนดประเภทของโรงไฟฟ้า ที่จะเดินเครื่องให้มีความสอดคล้อง กับความต้องการไฟฟ้า ในแต่ละช่วงเวลา ในปัจจุบันลักษณะการใช้ไฟฟ้า ของระบบ แบ่งออกได้เป็น 2 ช่วงเวลา คือช่วงเวลาที่มีการใช้ไฟฟ้าสูงสุด ระหว่าง 09.00 – 22.00 น. และช่วงเวลาที่มีการใช้ไฟฟ้าต่ำสุด ระหว่าง 22.00 – 09.00 น. โดยผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทบ้านอยู่อาศัย ธุรกิจขนาดเล็ก และธุรกิจเฉพาะอย่าง (เช่น โรงแรม) จะใช้ไฟฟ้าสูงสุดในช่วงหัวค่ำ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีลักษณะ การใช้ไฟฟ้าค่อนข้างสม่ำเสมอ ส่วนธุรกิจขนาดใหญ่ จะใช้ไฟฟ้าสูงสุดในช่วงบ่าย ดังนั้น ในช่วงเวลา ที่มีการใช้ไฟฟ้าสูงสุด กฟผ. ก็จำเป็นต้องเดินเครื่องโรงไฟฟ้า ทั้งที่เป็นโรงไฟฟ้าที่ผลิตไฟฟ้าตาม ความต้องการพื้นฐาน โรงไฟฟ้า ที่ผลิตไฟฟ้า ช่วงที่มีความต้องการปานกลาง และโรงไฟฟ้าที่ผลิต ไฟฟ้า ช่วงที่มีความต้องการสูงสุดไปพร้อมกัน

แผนภาพที่ 2 - 6 ประเภทโรงไฟฟ้าที่ใช้แยกตามความต้องการใช้ไฟฟ้าแต่ละวัน

ที่มา : การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

สถานการณ์การใช้พลังงานไฟฟ้าของประเทศไทย

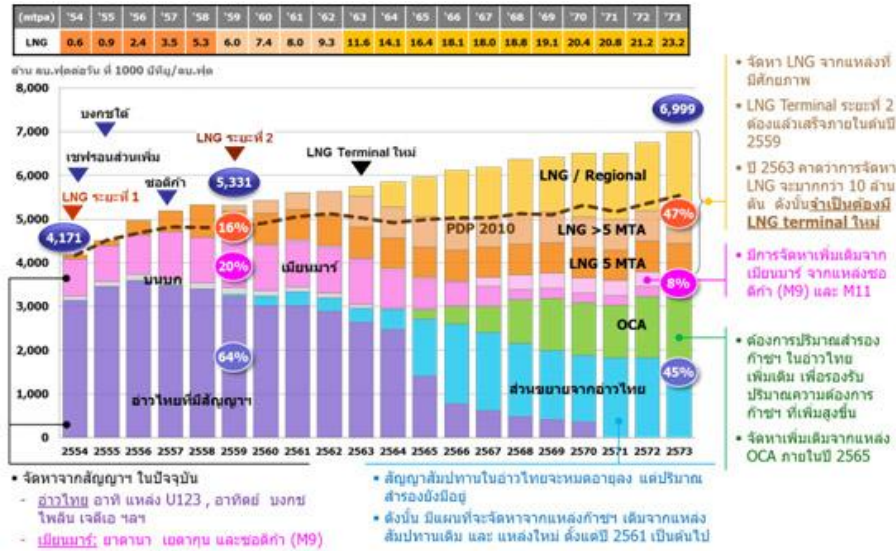
จากสถานการณ์ฉุกเฉินด้านพลังงานในช่วงต้นเดือนเมษายน 2556 เกิดเหตุการณ์ประเทศเมียนมาร์จะหยุดส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานามาให้ไทยเป็นการชั่วคราว เนื่องจากต้องปิดซ่อมแท่นขุดเจาะเป็นเวลาประมาณหนึ่งสัปดาห์ ส่งผลให้ปริมาณก๊าซที่จะนำมาผลิตไฟฟ้าขาดหายไปประมาณ 1,100 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน เทียบเท่าปริมาณการผลิตไฟฟ้าที่จะขาดหายไปถึง 6,000 เมกะวัตต์ ซึ่งส่งผลให้กำลังผลิตไฟฟ้าในช่วงดังกล่าวไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้า เสี่ยงต่อการเกิดภาวะไฟฟ้าดับเป็นบริเวณกว้าง แต่อย่างไรก็ดี สถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวก็ผ่านไปด้วยดี โดยไม่เกิดไฟฟ้าดับแต่อย่างใด เนื่องจากได้รับความร่วมมือจากภาคอุตสาหกรรม รวมถึงภาคประชาชน ที่ช่วยกันลดความต้องการใช้ไฟฟ้าในช่วงที่มีการใช้ไฟฟ้าสูงสุด แต่เหตุการณ์นี้ไม่ใช่ครั้งแรกที่เกิดปัญหาการจัดหาก๊าซธรรมชาติมาเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าของประเทศ ต้องสะดุดหรือขาดหายไปด้วยสาเหตุต่างๆ และก็ไม่ใช่เหตุการณ์สุดท้ายที่จะเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน ดังนั้น เรื่องความมั่นคงด้านพลังงานไฟฟ้า อาจแบ่งได้เป็นหลายประเด็น ดังนี้

1. ประเทศไทยพึ่งพาเชื้อเพลิงชนิดเดียวในการผลิตไฟฟ้ามากจนเกินไป นั่นก็คือเชื้อเพลิงก๊าซธรรมชาติ ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 67 ของพลังงานทั้งหมดที่ใช้ในการผลิตไฟฟ้าของประเทศ (ข้อมูล ณ สิ้นปี 2556) โดยปริมาณก๊าซธรรมชาติส่วนใหญ่มาจากแหล่งก๊าซในอ่าวไทย ซึ่งปริมาณสำรองคาดว่าจะหมดไปในอีกประมาณ 20 ปีข้างหน้า จึงควรมีการกระจายแหล่งและชนิดของเชื้อเพลิงเพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาเชื้อเพลิงจากแหล่งหรือชนิดเดียว

2. ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะพึ่งพิงพลังงานนำเข้าสูงขึ้นเรื่อยๆในอนาคต ซึ่งในปัจจุบันมีการซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ประเทศลาว ประเทศมาเลเซีย โดยในอนาคตมีแผนที่จะซื้อไฟฟ้าจากประเทศอื่นๆ เพิ่มอีก เช่น ประเทศพม่า ประเทศกัมพูชา เป็นต้น ในส่วนการนำเข้าเชื้อเพลิงจากต่างประเทศ ปัจจุบันมีการนำเข้าเชื้อเพลิงถ่านหินปีหุมินัส รวมถึงก๊าซธรรมชาติอัดเหลว (LNG) เพื่อทดแทนก๊าซธรรมชาติในแหล่งก๊าซอ่าวไทยที่จะค่อยๆหมดไปในอนาคต

3. ปริมาณกำลังผลิตไฟฟ้าสำรอง (Reserve Margin) ไม่สะท้อนความเป็นจริง เนื่องจากกำลังผลิตไฟฟ้าสำรองที่กำหนดไว้ร้อยละ 15 จะไม่มีความหมายเลย ถ้ากำลังการผลิตไฟฟ้าสำรองเหล่านั้นเป็นกำลังการผลิตที่ต้องอาศัยก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้า หากเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินขึ้นก็จะไม่มีก๊าซธรรมชาติป้อนสู่โรงไฟฟ้า ต้องหันไปใช้น้ำมันเตาหรือน้ำมันดีเซลมาผลิตไฟฟ้าทดแทนอยู่ดี

แผนภาพที่ 2 – 7 แนวโน้มการจัดการก๊าซธรรมชาติในอนาคต

ที่มา : กระทรวงพลังงาน

แนวโน้มการใช้พลังงานไฟฟ้าในอนาคต

แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2573 (PDP 2010)

PDP (Power Development Plan : PDP) คือ แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าว่าด้วยแผนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าชนิดต่างๆ เพื่อให้มีกำลังผลิตเพิ่มขึ้นในระบบไฟฟ้าในเวลาที่เหมาะสม เพื่อสนองความต้องการใช้ไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นให้เพียงพอ สำหรับอนาคต 20 ปี ข้างหน้า โดยแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. 2553 - 2573 (PDP 2010) จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแผนการจัดการไฟฟ้าของประเทศไทย ในระยะ 20 ปีโดยปรับปรุงจาก PDP 2007ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจได้ส่งผลให้ความต้องการใช้ไฟฟ้าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก และเพื่อให้เกิดความชัดเจนของการพัฒนาในภาคการผลิตไฟฟ้า โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ปรับค่าพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้าตามผลการศึกษาเบื้องต้นของโครงการประมาณการณ์แนวโน้มเศรษฐกิจไทย
2. กำลังผลิตไฟฟ้าสำรองของประเทศไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15
3. กำหนดให้มีการรับซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน ในสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 25 ของกำลังผลิตทั้งหมด
4. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยระบบผลิตไฟฟ้าและความร้อนร่วมกัน (Cogeneration)
5. ปรับสัดส่วนการรับซื้อไฟฟ้าจาก SPP ให้สอดคล้องกับการดำเนินการรับซื้อไฟฟ้าจาก SPP ในช่วงปี 2552 - 2558 และสอดคล้องกับมติ กพช. เมื่อวันที่ 24 ส.ค. 52 เรื่องแนวทางการส่งเสริมผลิตไฟฟ้าด้วยระบบ Cogeneration ซึ่งกำหนดให้ปี 2558 - 2564 มีการรับซื้อไฟฟ้าจาก SPP ระบบ Cogeneration ประเภท Firm ประมาณ 2,000 เมกะวัตต์ และในปี 2565 - 2573 กำหนดให้

มีปริมาณ SPP ระบบ Cogeneration เพิ่มขึ้นปีละ 360 เมกะวัตต์ ทั้งนี้ผู้ผลิตไฟฟ้า Cogeneration ขนาดเล็กที่ไม่ใช่ประเภท Firm จะรับซื้อโดยไม่กำหนดระยะเวลาและปริมาณ

6. พิจารณากำหนดให้มีการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานนิวเคลียร์ในสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 10 ของกำลังผลิตทั้งหมดในระบบ เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตไฟฟ้าต่ำและไม่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกซึ่งใช้เป็นตัวแปร ในการลดก๊าซเรือนกระจก

กำลังการผลิตไฟฟ้าใหม่ ในช่วง ปี 2553 - 2573 เพิ่มขึ้นจากกำลังการผลิตติดตั้ง ณ เดือนธันวาคม 2552 จำนวน 54,005 เมกะวัตต์ เพื่อรองรับความต้องการใช้ไฟฟ้าที่เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น กำลังผลิตไฟฟ้าใหม่ในปี 2553 - 2573 จะประกอบด้วยโรงไฟฟ้าประเภทต่างๆ ดังนี้

1. โครงการรับซื้อไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน	4,617	เมกะวัตต์
2. โรงไฟฟ้าระบบ Cogeneration	7,137	เมกะวัตต์
3. โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม	16,670	เมกะวัตต์
4. โรงไฟฟ้าพลังน้ำ (ปรับปรุงเขื่อนบางลาง และโครงการสูบกลับเขื่อนลำตะคอง)	512	เมกะวัตต์
5. การรับซื้อไฟฟ้าจากต่างประเทศ	11,669	เมกะวัตต์
6. โรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์	5,000	เมกะวัตต์
7. โรงไฟฟ้าถ่านหิน	8,400	เมกะวัตต์
รวม	54,005	เมกะวัตต์

กำลังการผลิตไฟฟ้าใหม่ ในช่วง ปี 2553 - 2573 ที่เพิ่มขึ้น 54,006 เมกะวัตต์ ประกอบด้วย โรงไฟฟ้าของ กฟผ. 25,718 เมกะวัตต์ (ร้อยละ 47.62) และการรับซื้อไฟฟ้าจากเอกชน 28,288 เมกะวัตต์ (ร้อยละ 52.38)

สรุปสาระสำคัญของ พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2511

พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2511 ฉบับนี้บัญญัติขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานกิจการผลิตไฟฟ้าได้มีประสิทธิภาพ มีการประสานงานและเป็นไปโดยประหยัด ทั้งในด้านเป้าหมาย นโยบาย และ ในด้านการปฏิบัติการ โดยมีบทบัญญัติทั้งสิ้น 59 มาตรา มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

1. ให้จัดตั้ง "การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย" เรียกโดยย่อว่า "กฟผ" มีสถานะเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิต จัดหา จัดส่งหรือจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้านครหลวง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคหรือการไฟฟ้าอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ผู้ใช้พลังงานไฟฟ้าตามที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาประเทศใกล้เคียง รวมทั้งดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับพลังงานไฟฟ้าและธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องหรือต่อเนื่องกับกิจการ ของ กฟผ. (มาตรา 6)

2. ในการดำเนินการของ กฟผ. ให้ "คณะกรรมการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย" เป็นผู้ดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกิน 10 คน รวมทั้งผู้ว่าการซึ่งเป็น กรรมการโดยตำแหน่ง ให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการ (มาตรา 13)

3. คณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่วางนโยบายและควบคุมดูแลกิจการของ กฟผ. รวมถึงการออกระเบียบหรือข้อบังคับเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ กำหนดราคาขายพลังงานไฟฟ้า ลิกไนท์ วัตถุเคมีจากลิกไนท์ และวัสดุอุปกรณ์ และกำหนดค่าบริการ และออกระเบียบเกี่ยวกับวิธีชำระ ราคาขายหรือบริการ (มาตรา 18)

4. ให้คณะกรรมการเป็นผู้แต่งตั้งผู้ว่าการโดยได้รับเงินเดือนตามที่คณะกรรมการกำหนด และพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 14 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 20 นอกจากนั้นคณะกรรมการอาจมีมติให้ผู้ว่าการออกจากตำแหน่งได้ ซึ่งต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดนอกจากผู้ว่าการ (มาตรา 19)

5. ผู้ว่าการมีหน้าที่บริหารกิจการให้เป็นไปตามอำนาจของผู้ว่าการ กฟผ. ตามนโยบาย ระเบียบ หรือข้อบังคับของคณะกรรมการ และมีอำนาจบังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างในการบริหารกิจการ (มาตรา 21 – 22)

สรุปสาระสำคัญของ พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (Industrial Estate Authority of Thailand) IEAT ; กนอ.) เป็นรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมก่อตั้งขึ้นตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 339 เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2515 เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่พัฒนาและจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม จัดพื้นที่สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมให้เข้ารวมกันอย่างมีระบบและมีระเบียบ และเป็นกลไกของภาครัฐในการกระจายการพัฒนาอุตสาหกรรมออกไปสู่ภูมิภาคในวันที่ 24 มีนาคม 2522 ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ แทนประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 339 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ที่ถูกยกเลิกไป การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมแห่งแรกของประเทศไทยขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2516 คือ นิคมอุตสาหกรรมบางชัน ครอบคลุมเขตมีนบุรีและเขตบางกะปิ

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมส่งเสริมและสนับสนุนเอกชนหรือองค์กรของรัฐจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม
2. จัดให้มีและให้บริการในระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ซึ่งจำเป็นแก่การประกอบอุตสาหกรรม
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนลงทุนและให้บริการในระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ซึ่งจำเป็นแก่การประกอบอุตสาหกรรม
4. จัดให้มีระบบและการจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อม การป้องกันและบรรเทาอุบัติภัยจากอุตสาหกรรม
5. อนุญาต อนุมัติ การประกอบกิจการในนิคมอุตสาหกรรมและจัดให้ได้เพิ่มเติมซึ่งสิทธิประโยชน์ สิ่งจูงใจ และการอำนวยความสะดวกแก่การประกอบอุตสาหกรรม

นิคมอุตสาหกรรม หมายถึง เขตที่ดินซึ่งจัดสรรไว้สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมเข้าไปอยู่รวมกันอย่างเป็นสัดส่วน ประกอบด้วย พื้นที่อุตสาหกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ เช่น ถนน ท่อระบายน้ำ โรงกำจัดน้ำเสียส่วนกลาง ระบบป้องกันน้ำท่วม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ นอกจากนั้นยังประกอบด้วย บริการอื่นที่จำเป็น อาทิ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ธนาคาร ศูนย์การค้า ที่พักอาศัยสำหรับคนงาน สถานีบริการน้ำมัน เป็นต้น

ปัจจุบัน กนอ. มีนิคมอุตสาหกรรมที่เปิดดำเนินการแล้ว 59 นิคม กระจายอยู่ใน 18 จังหวัด ประกอบด้วย นิคมอุตสาหกรรมที่ กนอ. ดำเนินการเอง จำนวน 11 นิคม และนิคมอุตสาหกรรมที่ร่วมดำเนินงานกับผู้พัฒนา จำนวน 48 นิคม

นโยบายด้านพลังงานของประเทศไทย

1. นโยบายพลังงานที่อยู่ในคำแถลงนโยบายของรัฐบาล

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันศุกร์ที่ 12 กันยายน 2557 คือ ส่งเสริมและผลักดันให้อุตสาหกรรมพลังงานสามารถสร้างรายได้ให้ประเทศ ซึ่งถือเป็นส่งเสริมและผลักดันให้อุตสาหกรรมพลังงานสามารถสร้างรายได้ให้ประเทศ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมเชิงยุทธศาสตร์ เพิ่มการลงทุนใน โครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานและพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางธุรกิจพลังงานของภูมิภาคโดยใช้ความได้เปรียบเชิงภูมิ ยุทธศาสตร์สร้างเสริมความมั่นคงทางพลังงาน โดยแสวงหาและพัฒนาแหล่งพลังงานและระบบไฟฟ้าจากทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งให้มีการกระจายแหล่งและ ประเภทพลังงานให้มีความหลากหลาย เหมาะสม และยั่งยืน กำกับราคาพลังงานให้มีราคาเหมาะสม เป็นธรรมและ มุ่งสู่การสะท้อนต้นทุนที่แท้จริง โดยปรับบทบาทกองทุนน้ำมันให้เป็นกองทุนสำหรับรักษาเสถียรภาพราคา ส่วนการชดเชยราคาน้ำมันจะดำเนินการอุดหนุนเฉพาะกลุ่ม ส่งเสริมให้มีการใช้ก๊าซธรรมชาติมากขึ้นในภาคขนส่ง และ ส่งเสริมการใช้แก๊สโซฮอล์ และไบโอดีเซลในภาคครัวเรือนส่งเสริมการผลิต การใช้ ตลอดจนการวิจัยและพัฒนา พลังงานทดแทน และพลังงานทางเลือก โดยตั้งเป้าหมายให้สามารถทดแทนเชื้อเพลิงฟอสซิลได้อย่างน้อยร้อยละ 25 ภายใน 10 ปี ทั้งนี้ ให้มีการพัฒนา อุตสาหกรรมอย่างครบวงจร ส่งเสริมและผลักดันการอนุรักษ์พลังงานอย่างเต็มรูปแบบ โดยลดระดับการใช้พลังงาน ต่อผลผลิตลงร้อยละ 25 ภายใน 20 ปี และมีการพัฒนาอย่างครบวงจร ส่งเสริมการใช้อุปกรณ์และอาคารสถานที่ที่มีประสิทธิภาพสูง ส่งเสริมกลไกการพัฒนาพลังงานที่สะอาดเพื่อลดก๊าซเรือนกระจกและแก้ปัญหาภาวะโลกร้อน สร้างจิตสำนึกของผู้บริโภคในการใช้พลังงานอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพให้เป็นระบบจริงจังและต่อเนื่องทั้ง ภาคการผลิต ภาคการขนส่ง และภาคครัวเรือน

นโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรกแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและผู้ประกอบการเนื่องจากภาวะเงินเฟ้อและราคาน้ำมันเชื้อเพลิงชะลอ การเก็บเงินเข้ากองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับน้ำมันเชื้อเพลิงบางประเภทชั่วคราวเพื่อให้ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงลดลง ทันที และปรับโครงสร้างราคาพลังงานทั้งระบบให้มุ่งสู่การสะท้อนราคาต้นทุนพลังงานจัดให้มีบัตรเครดิตพลังงานสำหรับผู้ประกอบอาชีพรถรับจ้างขนส่งผู้โดยสารสาธารณะในวงเงินที่เหมาะสมกับค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้จริง ต่อเดือนดูแลราคาสินค้าอุปโภคบริโภคและราคาพลังงานให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคและผู้ผลิตแก้ไขปัญหาค่าครองชีพโดยการดูแลราคาสินค้าและการมีรายได้เพื่อเพิ่มกำลังซื้อสุทธิของประชาชนโดย ป้องกันและแก้ไขการผูกขาดทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. นโยบายพลังงาน 4.0

พลังงานเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศมาโดยตลอด เป็นปัจจัยพื้นฐานต่อยอดสู่การพัฒนาทุกด้าน ทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม แรงงาน สังคม ตลอดจนภาคครัวเรือนล้วนต้องพึ่งพาพลังงานด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น นโยบายของรัฐบาลที่ต้องการผลักดันยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาพลังงาน 4.0 ของกระทรวงพลังงาน กระทรวงพลังงานได้กำหนดนโยบายพลังงาน 4.0 เพื่อขับเคลื่อนและสนับสนุนเศรษฐกิจ ภายใต้หลักการ คือ การยกระดับประสิทธิภาพของระบบพลังงาน และนำนวัตกรรมที่

เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาซึ่งต้องครอบคลุมทั้งระบบ ตั้งแต่การผลิต จัดหา แปรรูปจนถึงการใช้ตามประเภทพลังงาน ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง ก๊าซธรรมชาติ ไฟฟ้า และต้องสอดคล้องกับการทำงานด้านภาครัฐด้วยสำหรับแนวทางการพัฒนาพลังงาน มีดังนี้

1. น้ำมันเชื้อเพลิงเพื่อตอบสนองนโยบายพลังงาน 4.0 ต้องสร้างความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีแผนจะพัฒนาระบบท่อมากขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความมั่นคงในการขนส่งที่ผ่านมาได้เริ่มขยายท่อขนส่งน้ำมันไปภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว รวมทั้งการก่อสร้างคลังน้ำมันรองรับการขนส่งทางท่อจะช่วยลดต้นทุนการขนส่งน้ำมันทางรถยนต์ และทำให้โครงสร้างราคาขายปลีกน้ำมันในต่างจังหวัดใกล้เคียงกับราคาในเขตกรุงเทพฯ และเขตปริมณฑล ขณะเดียวกันลดการใช้ น้ำมันเชื้อเพลิง ส่งเสริมอนุรักษ์พลังงานภาคขนส่ง ผลักดันให้ใช้เชื้อเพลิงชีวภาพเพิ่มขึ้น

2. ก๊าซธรรมชาติเสนอให้มีการร่างพระราชบัญญัติปิโตรเลียมฉบับใหม่ กำหนดรูปแบบการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมให้ครอบคลุม ประกอบด้วยระบบแบ่งปันผลผลิต (พีเอสซี) และระบบจ้างผลิต (เอสซี) เพิ่มเติมจากระบบสัมปทานปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการแข่งขันให้บุคคลที่สามเข้ามาใช้โครงสร้างพื้นฐานด้านก๊าซธรรมชาติทั้งส่วนท่อก๊าซและท่ารับก๊าซ

3. ด้านไฟฟ้ามีแผนบริหารสัดส่วนเชื้อเพลิงผลิตไฟฟ้าที่ไม่สมดุล การพัฒนาพลังงานทดแทนโดยลดนำเข้าพลังงานทุกรูปแบบด้วยการผลักดันให้มีโรงไฟฟ้าถ่านหินเทคโนโลยีสะอาดและพัฒนาระบบพลังงานอัจฉริยะ (สมาร์ตกริด) ปัจจุบันระบบผลิตไฟฟ้าของไทยอยู่ระดับ 3.0 หากสามารถลดก๊าซธรรมชาติลงและเพิ่มถ่านหินจะทำให้มีโอกาสเข้าสู่พลังงาน 4.0 โดยปัจจุบันมีการใช้ถ่านหิน 14 เปอร์เซ็นต์ ก๊าซธรรมชาติ 62 เปอร์เซ็นต์ น้ำมัน 1 เปอร์เซ็นต์ ไฮโดรหรือพลังงานน้ำ 13 เปอร์เซ็นต์ พลังงานทดแทน 10 เปอร์เซ็นต์

นายอารีพงศ์ ภู่อุ่ม ปลัดกระทรวงพลังงาน กล่าวว่า การเดินทางพลังงาน 4.0 ทำให้ทุกภาคส่วนมีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันน้ำมันมีการพัฒนาไปสู่ระดับพลังงาน 3.5 แล้ว เพราะมีระบบเสรี แต่ต้องทำให้การขนส่งมีประสิทธิภาพ และมีการขนส่งทางท่อมากขึ้น ในอนาคตพลังงานฟอสซิลจะลดลง ดังนั้น ต้องนำพลังงานทดแทนภายในประเทศมาใช้มากขึ้น ซึ่งในปี 2579 ตั้งเป้าผลิตเอทานอล 11.3 ล้านลิตร และไบโอดีเซล 14 ล้านลิตร/วัน

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายของพลังงาน 4.0 เพื่อยกระดับการบริหารจัดการระบบพลังงานของประเทศต้องดำเนินการไปพร้อมกับการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนด้านอื่นด้วย จึงจะสร้างความมั่นคงทางพลังงานให้กับประเทศได้อย่างแท้จริง

ประมวลจริยธรรม

หลักการมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึง ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริม ความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะ วิกฤติ ถิ่นอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครอง แบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542)

หลักการมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีประกอบไปด้วย 10 องค์ประกอบไว้ดังนี้

1. หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลการปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ รวมถึงสามารถเทียบเคียงกับส่วนราชการ หรือหน่วยงานที่มีภารกิจคล้ายคลึงกันและมีผลการปฏิบัติ งานในระดับชั้นนำของประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน โดยการปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทาง ยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์ที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงาน และระบบงานที่เป็น มาตรฐาน รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2. หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การบริหารราชการตามแนวทางการ กำกับดูแลที่ดีที่มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงาน โดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหาร จัดการที่เหมาะสมให้องค์การสามารถใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุน แรงงานและระยะเวลาให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจ เพื่อตอบสนอง ความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

3. หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง การให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดและสร้างความเชื่อมั่นความไว้วางใจ รวมถึงตอบสนอง ตามความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย และมีความแตกต่าง

4. หลักการรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึง การแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความรับผิดชอบนั้นควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ รวมทั้งการแสดงถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหา สาธารณะ

5. หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง กระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมาซึ่งแจ้งได้เมื่อมีข้อสงสัย และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอันไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี โดยประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม หรือกระบวนการต่างๆ และสามารถตรวจสอบได้

6. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การกระบวนการที่ข้าราชการ ประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา / ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไข ปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

7. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง การถ่ายโอนอำนาจ การตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากส่วนราชการส่วนกลางให้แก่หน่วยการปกครองอื่น (ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น) และภาคประชาชนดำเนินการแทนโดยมีอิสระตามสมควร รวมถึงการมอบอำนาจ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจ และการดำเนินการให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้างควมพึงพอใจในการให้บริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุง กระบวนการ และเพิ่มผลิตภาพ เพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของส่วนราชการ

8. หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง การใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

9. หลักความเสมอภาค (Equity) หมายถึง การได้รับการปฏิบัติและได้รับการอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกด้านชาย /หญิงถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา การฝึกอบรม และอื่น ๆ

10. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) หมายถึง การหาข้อตกลงทั่วไป ภายในในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งต้องไม่มีข้อคัดค้านที่ยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญโดยฉันทามติไม่จำเป็นต้องหมายความว่าเห็นพ้องโดยเอกฉันท์

นโยบายของรัฐบาลในวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ดังกล่าวจะต้องสนองตอบต่อผลประโยชน์ แห่งชาติ อัน ได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคาม ทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลาง พหุสังคมและการมีเกียรติ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรม และความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคง ทางพลังงานและอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลง ของสภาวะแวดล้อมระหว่าง ประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกับด้าน ความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ไม่เป็นภาระของ โลกและสามารถเกื้อกูลประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่าในการที่จะบรรลุวิสัยทัศน์และทำให้ประเทศไทยพัฒนาไปสู่อนาคตที่

พึงประสงค์นั้น จำเป็นจะต้องมีการวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะยาว และกำหนดแนวทางการพัฒนาของทุกภาคส่วนให้ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนด ยุทธศาสตร์ชาติในระยะยาว เพื่อถ่ายทอดแนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติในแต่ละช่วงเวลา อย่าง ต่อเนื่องและมีการบูรณาการ และสร้างความเข้าใจถึงอนาคตของประเทศไทยร่วมกัน และเกิดการ รวมพลังของทุกภาคส่วนในสังคมทั้งประชาชน เอกชน ประชาสังคม ในการขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อการสร้างและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและบรรลุนิติสัมพันธ์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” หรือคติพจน์ประจำชาติ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว คนไทยมีความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคง เสมอภาค และเป็นธรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ 20ปีต่อจากนี้ไปจะประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง (2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน (4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม (5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ (6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีสาระสำคัญของแต่ละยุทธศาสตร์ สรุปได้ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง มีเป้าหมายทั้งในการสร้าง เสถียรภาพภายในประเทศ และช่วยลดและป้องกันภัยคุกคามจากภายนอก รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นใน กลุ่มประเทศอาเซียนและประชาคมโลกที่มีต่อประเทศไทย กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

1.1 การเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.2 การปฏิรูปกลไกการบริหารประเทศและพัฒนาความมั่นคงทางการเมือง ขจัดคอร์รัปชัน สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

1.3 การรักษาความมั่นคงภายในและความสงบเรียบร้อยภายใน ตลอดจนการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเล

1.4 การพัฒนาระบบ กลไก มาตรการและความร่วมมือระหว่างประเทศทุกระดับ และรักษาดุลยภาพความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่

1.5 การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการฉีกกำลังป้องกันประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ สร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ

1.6 การพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ และระบบบริหารจัดการภัยพิบัติรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.7 การปรับกระบวนการทำงานของกลไกที่เกี่ยวข้องจากแนวตั้งสู่แนวนอนมากขึ้น

2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการ แข่งขัน เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งจำเป็นต้อง ยกกระดับผลิตภาพการผลิตและการใช้นวัตกรรมในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในสาขาอุตสาหกรรม เกษตรและ บริการ การสร้างความมั่นคงและ ปลอดภัยด้านอาหาร การเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าและการ

เป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งการพัฒนาฐานเศรษฐกิจแห่งอนาคต ทั้งนี้ภายใต้กรอบการปฏิรูปและพัฒนา ปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ ทุกด้าน อันได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาทุนมนุษย์ และการบริหารจัดการทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจ เอกชน กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

2.1 การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การรักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจและ สร้างความเชื่อมั่น การส่งเสริมการค้าและการลงทุนที่อยู่บนการแข่งขันที่เป็นธรรมและรับผิดชอบต่อ สังคม ตลอดจนการพัฒนาประเทศสู่ความเป็นชาติการค้าเพื่อให้ได้ประโยชน์จากห่วงโซ่มูลค่า ใน ภูมิภาค และเป็นการยกระดับไปสู่ส่วนบนของห่วงโซ่มูลค่ามากขึ้น

2.2 การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ บนฐานของการพัฒนานวัตกรรมและ มี ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีการใช้ดิจิทัลและการค้าที่เข้มข้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและขยาย กิจกรรมการผลิตและบริการ โดยมุ่งสู่ความเป็นเลิศในระดับโลกและในระดับภูมิภาค ในอุตสาหกรรม หลายสาขา และในภาคบริการที่หลากหลายตามรูปแบบการดำเนินชีวิตและ การดำเนินธุรกิจที่ เปลี่ยนไป รวมทั้งเป็นแหล่งอาหารคุณภาพ สะอาดและปลอดภัยของโลก

- ภาคเกษตร โดยเสริมสร้างฐานการผลิตให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร ส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยให้ปรับไปสู่การทำเกษตร ยั่งยืนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและรวมกลุ่มเกษตรกรในการพัฒนาอาชีพที่เข้มแข็ง และการพัฒนา สินค้าเกษตรที่มีศักยภาพและอาหารคุณภาพ สะอาด และปลอดภัย

- ภาคอุตสาหกรรม โดยพัฒนาอุตสาหกรรมศักยภาพ ยกย่องการพัฒนา อุตสาหกรรมปัจจุบันที่มีศักยภาพสูง และพัฒนาอุตสาหกรรมอนาคตที่มีศักยภาพ โดยการใช้นวัตกรรม และการค้ามาเพิ่มมูลค่าและยกระดับห่วงโซ่มูลค่าในระดับสูงขึ้น

- ภาคบริการ โดยขยายฐานการบริการให้มีความหลากหลาย มีความเป็นเลิศ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยการยกระดับบริการที่เป็นฐานรายได้เดิม เช่น การท่องเที่ยว และ พัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพ ธุรกิจบริการด้านการเงิน และธุรกิจบริการ ที่มีศักยภาพอื่น ๆ เป็นต้น

2.3 การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาทักษะผู้ประกอบการ ยกระดับผลิตภาพแรงงานและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สู่สากล และ พัฒนา วิสาหกิจชุมชนและสถาบันเกษตรกร

2.4 การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมือง พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และพัฒนาระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญ จัดระบบผังเมืองที่มีประสิทธิภาพและมีส่วนร่วม มีการ จัดการสิ่งแวดล้อมเมือง และโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับศักยภาพ

2.5 การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ในด้านการขนส่ง ด้านพลังงาน ระบบ เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร และการวิจัยและพัฒนา

2.6 การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก สร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับนานาชาติ ส่งเสริมความร่วมมือกับนานาชาติในการสร้างความมั่นคงด้านต่างๆ เพิ่มบทบาท ของไทยในองค์กรระหว่างประเทศ รวมถึงสร้างองค์ความรู้ด้านการต่างประเทศ

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน เพื่อพัฒนาคนและสังคมไทยให้เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของประเทศ มีความพร้อมทางกายใจ สติปัญญา ความเป็นสากล มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีคุณธรรม จริยธรรม รู้คุณค่าความเป็นไทยมีครอบครัวที่มั่นคง กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

- 3.1 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ
- 3.2 การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง
- 3.3 การปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์
- 3.4 การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพะที่ดี
- 3.5 การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย เสริมสร้างบทบาทของสถาบัน

ครอบครัวในการบ่มเพาะจิตใจให้เข้มแข็ง

4. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม เพื่อเร่งกระจายโอกาสการพัฒนาและสร้างความมั่นคงให้ทั่วถึง ลดความเหลื่อมล้ำไปสู่สังคมที่เสมอภาคและเป็นธรรม กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

- 4.1 การสร้างความมั่นคงและการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
- 4.2 การพัฒนาระบบบริการและระบบบริหารจัดการสุขภาพ
- 4.3 การสร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมสูงวัย
- 4.4 การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ทunesทางวัฒนธรรม และความ

เข้มแข็งของชุมชน

- 4.5 การพัฒนาการสื่อสารมวลชนให้เป็นกลไกในการสนับสนุนการพัฒนา

5. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเร่งอนุรักษ์ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และมีความมั่นคงด้านน้ำ รวมทั้งมีความสามารถในการป้องกันผลกระทบ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติธรรมชาติ และพัฒนามุ่งสู่การเป็น สังคมสีเขียว กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

- 5.1 การจัดระบบอนุรักษ์ ฟื้นฟูและป้องกันการท ลายทรัพยากรธรรมชาติ
- 5.2 การวางระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพทั้ง ๒๕ ลุ่มน้ำ เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ

บริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ

- 5.3 การพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 5.4 การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 5.5 การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 5.6 การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม

6. ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจมีสมรรถนะสูง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกระจายบทบาทภารกิจไปสู่ท้องถิ่นอย่างเหมาะสม มีธรรมาภิบาล กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

- 6.1 การปรับปรุงโครงสร้าง บทบาท ภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีขนาดที่เหมาะสม
- 6.2 การวางระบบบริหารราชการแบบบูรณาการ
- 6.3 การพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ

- 6.4 การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- 6.5 การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ให้ทันสมัย เป็นธรรมและเป็นสากล
- 6.6 การพัฒนาระบบการให้บริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐ
- 6.7 การปรับปรุงการบริหารจัดการรายได้และรายจ่ายของภาครัฐ

กลไกการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติจะเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ส่วนราชการและ หน่วยงานต่าง ๆ ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนเฉพาะด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ การศึกษา ศิลวัฒนธรรม ฯลฯ แผนปฏิบัติการในระดับกระทรวงและในระดับพื้นที่ ให้มีความ สอดคล้องกันตามช่วงเวลา นอกจากนี้ยุทธศาสตร์ชาติจะใช้เป็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรอื่นๆ ของประเทศ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างมีเอกภาพให้บรรลุเป้าหมาย โดยจะต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ภายใต้ระบบประชาธิปไตย คือความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและประชาสังคม ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะได้มีการกำหนดเกี่ยวกับบทบาทของยุทธศาสตร์ชาติและแนวทางในการน ายุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ เพื่อที่ส่วนราชการและหน่วยงานต่าง ๆ จะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและบูรณาการ

ปัจจัยความสำเร็จของยุทธศาสตร์ชาติ

1. สาระของยุทธศาสตร์ชาติ กำหนดวิสัยทัศน์ระยะยาวที่ชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมายและภาพในอนาคตของประเทศที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ และยอมรับเป็นเจ้าของร่วมกัน สามารถถ่ายทอดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ สู่เป้าหมายเฉพาะด้านต่าง ๆ ตามระยะเวลาเป็นช่วง ๆ ของหน่วยงานปฏิบัติได้ และมีการกำหนดตัวชี้วัดที่สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้
2. ระบบและกฎหมาย มีกฎหมายรองรับ มีกลไกเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติและแผนในระดับต่าง ๆ เพื่อให้ส่วนราชการน ยุทธศาสตร์ชาติไปปฏิบัติ รวมทั้ง กรอบกฎหมายด้านการจัดสรรงบประมาณ ให้สามารถระดมทรัพยากร เพื่อผลักดันขับเคลื่อนการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติอย่างมีบูรณาการ และกรอบกฎหมายที่จะกำหนดให้การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติมีความต่อเนื่อง รวมทั้งมีระบบการติดตามและประเมินผลอย่างเป็น ระบบในทุกระดับ
3. กลไกสู่การปฏิบัติ มีกลไกที่สอดรับ/สอดคล้องตั้งแต่ระดับการจัดทำยุทธศาสตร์ การนำไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล รวมทั้งมีกลไกในการกำกับดูแล บริหารจัดการ และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และหน่วยงานปฏิบัติจะต้องมี ความเข้าใจสามารถกำหนดแผนงาน โครงการให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ
4. การยอมรับของสังคม มีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อสาธารณชน มีการ รับฟังความคิดเห็นจากทุกกลุ่ม สร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อให้ได้ การยอมรับจากทุกภาคส่วนในสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมภาคประชาชน ต่อโครงการขนาดใหญ่ก่อนดำเนินการมักจะต้องจัดให้มีการเปิดการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน โดยมุ่งมั่นพัฒนาด้านพลังงานไฟฟ้าควบคู่ไปกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนต่อเนื่องและยั่งยืน กฟผ. กำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมเพื่อ เป็นแนวทางในการดำเนินงานไว้ดังนี้ ประการแรก ยึดมั่นดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนดสิ่งแวดล้อม ประการที่สอง การป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมคุณภาพ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งสนับสนุนการจัดทำระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานสากล ประการที่สาม คำนึงถึงการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ประการที่สี่ พัฒนาโรงไฟฟ้าให้เป็นโรงไฟฟ้าสีเขียวของชุมชน ใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประการที่ห้า พัฒนาขบวนการผลิตที่สะอาดเพื่อลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพื่อลดปัญหาสภาวะโลกร้อน ประการที่หก สนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประการที่เจ็ด ส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์พลังงาน ประการที่แปด ประกาศนโยบายสิ่งแวดล้อมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง (การ ไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2551)

เกษม จันทร์แก้ว (2545) กล่าวว่า การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment) เป็นเครื่องมือ ในการจัดการสิ่งแวดล้อมเนื่องจากขบวนการผลิตกระแสไฟฟ้า การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมต้องทำตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนกระทั่งโครงการได้ดำเนินการแล้ว ปัจจุบันการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อมเป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 โดยอาศัยอำนาจในหมวด 3 ส่วนที่ 4 ว่าด้วยการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม การ ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นวิธีการศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจาก โครงการ เป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบในการจัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลของ การใช้เครื่องมือจะให้แผนการแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และระบบตรวจสอบประเมินผลของการ ดำเนินโครงการ

ชาติชาย นรเศรษฐาภรณ์ (2545) ศึกษาความเป็นมาของแนวคิดธรรมาภิบาลในสังคมไทยในมุมมองของภาครัฐ เอกชน และประชาชนต่อกรณีโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อน ถ่านหิน การดำเนินการโครงการยึดถือคือหลักนิติธรรมและหลักความคุ้มค่า ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในขณะที่ หลักการมีส่วนร่วมคือหัวใจของภาคประชาชนในการที่จะสร้างธรรมาภิบาล ภาคประชาชนเห็นว่า ประชาชนควรได้รับโอกาสการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกขั้นตอน การพิจารณาตลอดจนขั้นตอนของ ดำเนินการโครงการ จากแบบจำลองที่ได้จากการวิเคราะห์ปรากฏการณ์กรณีหินกรูด ในทัศนะของภาค ประชาชนแล้วหลักอื่นๆ ที่เป็นองค์ประกอบของการสร้างธรรมาภิบาลเป็นเพียงส่วนประกอบที่อยู่รอบหลักการมีส่วนร่วมเท่านั้น

สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ (2546) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของการจัด การศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า คนเป็นกุญแจสำคัญนำไปสู่ความยั่งยืน เนื่องจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะมีเสถียรภาพ สามารถกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงทุกระดับได้ ต้องมีรากฐานมาจากปัจจัยอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาที่ต้องให้ความสำคัญกับตัวแปรสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการผลิตกำลังคนที่มีความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมของตนเอง เป็นที่ยอมรับ และมี ความสามารถในการแข่งขันในระดับ

สากล ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8 และ 9 ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนและกระบวนการพัฒนาประเทศที่ บูรณาการเชื่อมโยงกันทุกด้าน โดยมีเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน สังคม และ สิ่งแวดล้อมเพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนไทยอย่างยั่งยืน เนื่องจากประสบการณ์จากผลการพัฒนา ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ได้ให้บทสรุปอันมีค่ายิ่งว่า คุณภาพชีวิตเป็นมิติขององค์รวมจากปัจจัยในทุก ๆ ด้านที่ต้องได้รับการเอาใจใส่โดยทัดเทียมกัน ทั้งความอยู่ดี กินดี การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สภาวะแวดล้อม และการจัดการศึกษา รวมทั้งการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น คุณภาพชีวิตได้กลายเป็นหัวใจของทิศทางการพัฒนา เนื่องจากคุณภาพชีวิตส่งผลให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และยั่งยืน โดยแสดงออกด้วยผลสำเร็จจากการพัฒนาคุณภาพของ “คน” ให้เป็นผู้สมบูรณ์พร้อม มีความสามารถในการสร้างสรรค์สังคมคุณภาพ สังคมแห่งการเรียนรู้ที่เต็มเปี่ยมด้วย ความสมานฉันท์และความเอื้ออาทรต่อกัน

ประสิทธิ์ อาศัยบุญ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตตำบลไร่น้อย ในด้านการมีส่วนร่วมในการใช้บทบาทองค์กรชาวบ้านการมีส่วนร่วมร่วมกับเครือข่ายในการศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์จากองค์กรชาวบ้านถือว่าอยู่ในระดับสูง ส่วนการมีส่วนร่วมของ องค์กรบ้านในการปฏิบัติกิจกรรมชุมชนและการมีส่วนร่วมกับองค์กรชาวบ้านในการบริจาคเงินซื้อวัสดุ และเสียสละเวลาให้แก่องค์กรชาวบ้านในการร่วมกิจกรรมชุมชนอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ได้แก่ การประชุมริเริ่มโครงการ การวางแผนและดำเนินการโครงการ การรับรองผลประโยชน์จากองค์กร ชาวบ้านการประเมินผลและสรุปผลโครงการพัฒนาชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากจำนวนเข้ามามีส่วนร่วมจำนวนมากและส่วนมากจะเข้าร่วมทุกครั้ง ด้านการวางแผนแก้ไข้ปัญหาในลักษณะโครงการ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากได้เข้าร่วม และลักษณะการเข้าร่วมค่อนข้างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ในการเข้าร่วมเป็นกรรมการแก้ไข้ปัญหาในลักษณะ โครงการกลุ่มตัวอย่างส่วนมากได้มีส่วนร่วมแต่เป็นบางครั้งเท่านั้น

กาญจนา หมาดหล้า ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผน กำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชน เทศบาลเป็นผู้กำหนดนโยบาย แนวทางการทำงานของชุมชนและเป็นผู้ดำเนินการโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยที่องค์กรชุมชนเป็นเพียงผู้ให้ ข้อมูลข่าวสารผู้ให้การสนับสนุน ผู้อำนวยการความสะดวกในการดำเนินงานเทศบาล และเป็นผู้ประสานระหว่างประชาชนกับเทศบาล เทศบาลจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานชุมชน ทำให้องค์กรชุมชนขาดการตัดสินใจกำหนดแนวทางกิจกรรมและแก้ไข้ปัญหาของชุมชน

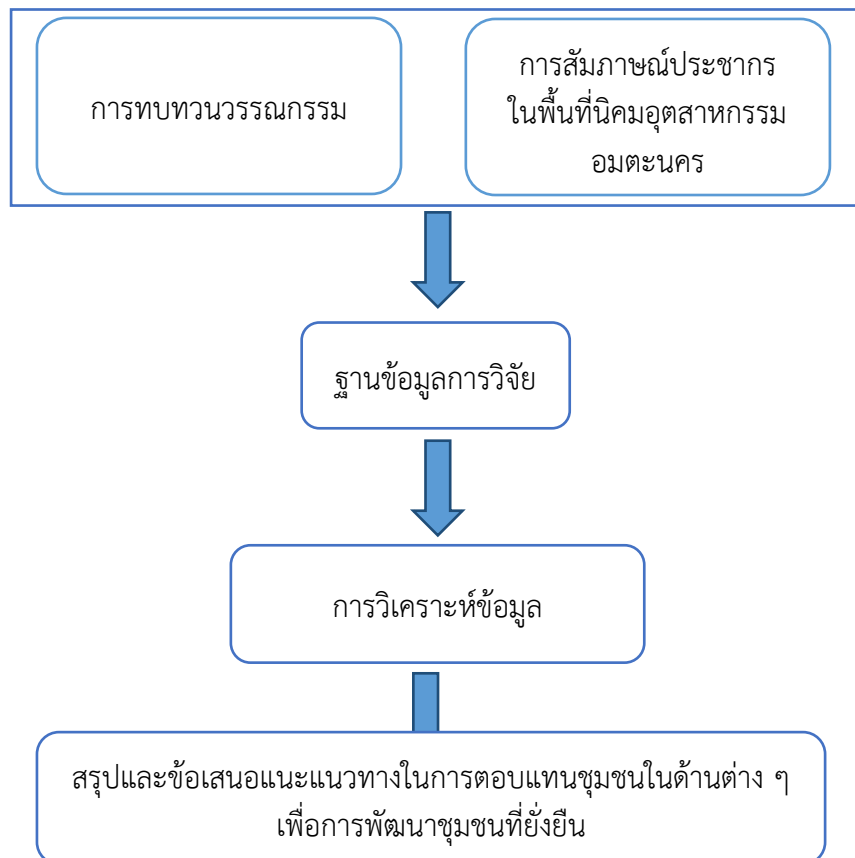
ปิยะ ประทีปรัชนี ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ชายทะเล บางขุนเทียนกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า 1. กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนระดับต่ำ 2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน คือ สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการคาดหวังผลประโยชน์ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ การสมรส ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน อาชีพ รายได้ และพื้นที่ถือครอง 3. ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน คือ การให้ความ ร่วมมือของประชาชน ผู้นำชุมชน ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนจากภาครัฐข้อเสนอแนะจากผลวิจัยพบว่า ควรปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ประชาชนควรเลือกผู้ที่มี ความรู้ความสามารถความ

เสียสละ ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้ มากกว่าที่ผ่านมา โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่สะดวกต่อการได้รับข่าวสารของประชาชนและควรให้ ความสำคัญและสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียนให้มากขึ้น รวมทั้ง ควรมีแผนพัฒนาเฉพาะของพื้นที่ดังกล่าว

สายยันต์ ภริมย์กิจ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของเทศบาลตำบลหนองบัวระเหวในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของเทศบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมและรายได้ 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการร่วมวางแผนพัฒนาเทศบาล ด้านร่วมปฏิบัติงานและด้านการตรวจสอบและประเมินผล ส่วนด้านการแสดงความคิดเห็นในระดับน้อยในส่วนเรื่อง การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาลในการสร้างการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามอายุ และระดับการศึกษาพบว่า อายุระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.0590

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 2 – 8 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลปัญหาจากการสร้างโรงไฟฟ้า

การรับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตไฟฟ้าขนาดเล็ก (Small Power Produce; SPP) คณะรัฐมนตรี (ครม.) มีมติเมื่อ 17 มีนาคม 2535 สนับสนุนการรับซื้อไฟฟ้าจาก SPP ที่ผลิตไฟฟ้าโดยใช้เชื้อเพลิงจากพลังงานนอกรูปแบบ กากหรือเศษวัสดุเหลือใช้ และการผลิตไฟฟ้าและไอน้ำร่วมกัน (Cogeneration) โดยกำหนดให้มีการใช้ไอน้ำไม่น้อยกว่า 10% และกำหนดประสิทธิภาพการผลิตไฟฟ้าไม่น้อยกว่า 45% เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานนอกรูปแบบและพลังงานพลอยได้ในประเทศให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันเป็นการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยแบ่งเบาภาระการลงทุนของภาครัฐในระบบการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าด้วย

ในปี 2540 เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้ความต้องการใช้ไฟฟ้าลดต่ำลง และกำลังการผลิตสำรอง (Reserve Margin) ของระบบอยู่ในระดับสูง จึงต้องยุติการรับซื้อไฟฟ้าจาก SPP ระบบ Cogeneration เชื้อเพลิงพาณิชย์ ประเภทสัญญา Firm แต่การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนยังคงมีการรับซื้อไฟฟ้าจาก SPP ที่ใช้พลังงานนอกรูปแบบ กาก เศษวัสดุเหลือใช้เป็นเชื้อเพลิง และโครงการ SPP ประเภท Non-Firm โดยไม่มีกำหนดระยะเวลาและปริมาณในการยื่นข้อเสนอซื้อขายไฟฟ้าขึ้นอยู่กับขีดความสามารถของระบบส่งและ ระบบจำหน่ายของ กฟผ. ที่สามารถรองรับได้ โดยมีอายุของสัญญา 5 ปี และต่อเนื่อง ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2540 เนื่องจากพลังงานหมุนเวียนมีประโยชน์ต่อประเทศโดยรวม

ต่อมา คณะกรรมการพลังงานแห่งชาติ (กพช.) ได้มีมติเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2549 เห็นชอบให้ กฟผ. เปิดการรับซื้อไฟฟ้าจาก SPP ทุกประเภทเชื้อเพลิงตามที่กำหนดในระเบียบการรับซื้อไฟฟ้า โดยให้ขยายปริมาณการรับซื้อไฟฟ้าจากเดิม 3,200 เมกะวัตต์ เป็น 4,000 เมกะวัตต์ ต่อมาการไฟฟ้าทั้ง 3 แห่ง ได้ออกประกาศระเบียบการรับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิต ไฟฟ้ารายเล็กฉบับ พ.ศ.2550 ซึ่งได้รับความเห็นชอบจาก กพช. เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2550 โดยกำหนดปริมาณพลังไฟฟ้ารับซื้อเกินกว่า 10 เมกะวัตต์ แต่ไม่เกิน 90 เมกะวัตต์ ประกอบด้วย (1) ระเบียบการรับซื้อ ไฟฟ้าจาก SPP ประเภทสัญญา Firm สำหรับการผลิตไฟฟ้าด้วยระบบ Cogeneration (2) ระเบียบการรับซื้อไฟฟ้าจาก SPP ประเภทสัญญา Firm สำหรับการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน และ (3) ระเบียบการรับซื้อไฟฟ้าจาก SPP ประเภทสัญญา Non-Firm

โรงผลิตไฟฟ้าแบบ SPP นั้นจะเป็นโรงไฟฟ้าที่ใช้รูปแบบการผลิตพลังงานความร้อนร่วม ไม่ว่าจะเป็น ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน พลังงานชีวมวลอย่างพวกขยะและก๊าซชีวภาพ หรืออาจจะเป็นพลังงานสะอาดอย่างพลังงานลม น้ำ และแสงอาทิตย์ โดย SPP คือโรงไฟฟ้าที่จำหน่ายไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยมีกำลังผลิตไฟฟ้าระหว่าง 10-90 เมกะวัตต์ ส่วนใหญ่แล้วโรงไฟฟ้าประเภทนี้จะตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม เพราะนอกจากจะจำหน่ายไฟฟ้าให้แก่ กฟผ. แล้ว SPP ยังสามารถจำหน่ายไฟฟ้าและไอน้ำให้แก่ภาคเอกชนได้โดยตรง ซึ่งก็คือโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ได้อีกด้วย และโรงไฟฟ้า SPP จะแตกต่างจากโรงไฟฟ้าอย่าง Independent Power Producer (IPP) ตรงที่ IPP จะจำหน่ายไฟฟ้าให้แก่ กฟผ. อย่างเดียว เพื่อนำไฟฟ้ามาจ่ายให้ภาคครัวเรือนใช้ใน ชีวิตประจำวัน (กระทรวงพลังงาน, ๒๕๕๙)

แผนภาพที่ 3 - 1 โรงไฟฟ้า อมตะ บี.กริม เพาเวอร์ ที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

ที่มา : <https://aommoney.com>

ความจริงที่มีอาจปฏิเสธได้คือการสั่นคลอนเสถียรภาพด้านพลังงานคือภัยคุกคามที่สำคัญของประเทศ เพราะพลังงานโดยเฉพาะพลังงานไฟฟ้ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงในเกือบทุกมิติของสังคม อีกทั้งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะธุรกิจการท่องเที่ยวไทย ซึ่งมีการขยายตัวมาอย่างต่อเนื่องทั้งจำนวนและรายได้จากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากตลาดระยะใกล้มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นนักท่องเที่ยวหลักของไทยยังไม่รวมถึงแนวโน้มในอนาคตอันใกล้ที่รถยนต์ไฟฟ้าจะมาแทนที่รถยนต์ที่ใช้น้ำมันหรือก๊าซธรรมชาติยิ่งกระตุ้นความต้องการในการใช้พลังงานไฟฟ้าให้เพิ่มสูงมากยิ่งขึ้น และความจริงอีกประการที่มีอาจปฏิเสธได้เช่นเดียวกันคือ ทุกโครงการย่อมมีผลกระทบต่อทั้งมิติสุขภาพและสิ่งแวดล้อม จะน้อยหรือมากขึ้นอยู่กับประเภทของโครงการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงมีการนำ EIA มาใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นแนวปฏิบัติสากลที่ใช้กันในกลุ่มประเทศที่ให้ความสำคัญกับมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยแต่ละประเทศมีกฎระเบียบข้อบังคับพร้อมทั้งขั้นตอนในการดำเนินการ EIA ที่แตกต่างกันออกไป

อย่างไรก็ตามสิ่งที่ไม่ควรมองข้ามคือยังมีประเด็นสำคัญอีกหลายเรื่องที่ไม่ได้ถูกระบุไว้ใน EIA หรือ EHIA เช่นการตรวจวัดสารก่อมะเร็ง (Carcinogen) โพลีไซคลิกอะโรมาติกไฮโดรคาร์บอน (Polycyclic Aromatic Hydrocarbons: PAHs) สารก่อการกลายพันธุ์ (Mutagen) ไดออกซินและฟิวแรน (Dioxins & Furans) แม้ว่าผลงานตีพิมพ์เกี่ยวกับการปนเปื้อนของสารก่อมะเร็งและสารก่อการกลายพันธุ์ในสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว บริษัทที่ปรึกษารวมทั้งนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯก็ไม่ควรละเลยการวิเคราะห์สารพิษที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

ปัญหาด้านมลพิษ

มีผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูลทางวิชาการที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลหลายชิ้น ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าถ่านหินจากโรงไฟฟ้าคือแหล่งกำเนิดที่สำคัญของสาร PAHs และ Dioxin & Furans รวมทั้งการศึกษาถึงผลกระทบต่อสุขภาพจากการสัมผัสกับฝุ่นละอองและไอระเหยจากการเผาไหม้ถ่านหินด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงมีการนำเอาระบบติดตามการตรวจวัดมลพิษแบบต่อเนื่อง หรือ CEM (Continuous Emission Monitoring) ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางในการนำมาใช้เป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพของระบบบำบัดมลพิษและสะท้อนให้เห็นว่าการระบายมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระยะเวลาต่าง ๆ นั้นอยู่ภายใต้กรอบข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องหรือไม่ ข้อกำหนดของระบบ CEM คือสามารถตรวจวัดได้เฉพาะตัวแทนของมลพิษทางอากาศหลักเช่น ฝุ่นละอองที่มีขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน (PM10) ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ (CO) ก๊าซโอโซน (O₃) และก๊าซไนโตรเจนออกไซด์ (NO₂) ผ่านเทคนิคต่างๆเช่น เคมีลูมิเนสเซนซ์ (Chemiluminescence) หรือการตรวจวัดระดับความเข้มข้นทางอ้อมของก๊าซโดยการตรวจวัดการเรืองแสงจากปฏิกิริยาทางเคมีเทคนิค Differential Absorption Infrared Laser เทคนิค Differential Optical Absorption Spectrometry หรือเทคนิค FT-IR (Fourier Transform-Infra Red) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ได้รับความนิยมเนื่องจากระยะเวลาในการประเมินผลสั้นตอบสนองต่อความต้องการรับรู้ข้อมูลแบบ Real Time ได้ดี ปัจจุบันยังมีข้อจำกัดทางด้านเทคนิคในการวิเคราะห์สารก่อมะเร็งและสารก่อการกลายพันธุ์แบบ Real Time ได้เนื่องจากระดับความเข้มข้นที่ต่ำมาก (ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงพิโคกรัม หรือหนึ่งส่วนล้านล้านกรัม) เครื่องมือวิเคราะห์ที่ได้รับความนิยมคือ เครื่องแก๊สโครมาโทกราฟี-แมสสเปกโตรมิเตอร์ (Gas Chromatograph-Mass Spectrometer, GC-MS) เครื่องลิควิดโครมาโทกราฟี-แมสสเปกโตรมิเตอร์ (Liquid Chromatograph-Mass Spectrometer, LC-MS) ซึ่งมีราคาสูงและต้องการใช้นักเคมีวิเคราะห์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการดูแลบำรุงรักษา ส่งผลให้การตรวจวัดสารก่อมะเร็ง PAHs และสารก่อการกลายพันธุ์ Dioxins & Furans เป็นไปด้วยความยากลำบาก ปัจจุบันมีการประยุกต์ใช้เทคนิคที่เรียกว่า AMES Test ซึ่งเป็นวิธีการทดสอบฤทธิ์ก่อการกลายพันธุ์ โดยทำการปรับปรุงสายพันธุ์ของแบคทีเรีย Salmonella typhimurium โดยมีจุดเด่นตรงที่ราคาถูกกว่าการตรวจวัดโดยใช้ GC-MS (High Resolution) แต่ข้อจำกัดคือไม่สามารถวิเคราะห์ไดออกซินออกเป็นรายตัวได้

ข้อจำกัดอีกประการคือ แนวปฏิบัติในการลดมลพิษเช่นการใช้เทคโนโลยีการเผาไหม้แบบ low NOx burner (LNB) การติดตั้งระบบ wet limestone flue gas desulphurization: WFGD หรือการติดตั้งระบบ Selective Catalytic Reduction (SCR) รวมทั้งการใช้อุปกรณ์ดักฝุ่นละอองแบบไฟฟ้าสถิต (Electrostatic Precipitator; ESP) ตามที่ทางการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ระบุไว้ในบทที่ 7 ของรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โครงการขยายกำลังผลิตโรงไฟฟ้ากระบี่มีส่วนสำคัญในการลดระดับความเข้มข้นของก๊าซไนโตรเจนออกไซด์และก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์รวมทั้งฝุ่นละอองได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามการจัดการสารก่อมะเร็ง PAHs และสารก่อการกลายพันธุ์ Dioxins & Furans ด้วยวิธีการที่ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นอาจไม่เพียงพอด้วยเหตุที่ว่าสารพิษทั้งสองชนิดนี้สามารถจับติดกับฝุ่นละอองที่มีขนาดเล็กจิ๋วระดับนาโนเมตร (ฝุ่นละอองที่มีขนาดเล็ก

กว่าหนึ่งส่วนพันล้านเมตร) ซึ่งอุปกรณ์ ESP ไม่สามารถดักจับได้ งานวิจัยล่าสุดได้ยืนยันผลการทดลอง โดยนำระบบ ESP เปรียบเทียบกับการใช้ถุงกรองอากาศ (Fabric Filters) พบว่าการใช้ถุงกรองอากาศ สามารถจัดการกับฝุ่นที่มีขนาดเล็กระดับไมครอน ได้ดีกว่า ESP นอกจากนี้ยังมีการนำเอาเทคนิคการใช้ผงถ่านกัมมันต์ (Powdered Activated Carbon) หรือการกรองด้วยเยื่อ (Membrane Filtration) ซึ่งในทางเทคนิคแล้วสามารถดักจับฝุ่นละอองได้ถึงระดับนาโนเมตร

นอกจากเรื่องมลพิษสารก่อมะเร็งและสารก่อการกลายพันธุ์แล้ว มีอยู่อีกหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในมิติของการตรวจวัดโลหะหนักที่สมควรนำเข้ามาพิจารณาในรายงาน EHIA ฉบับใหม่ โดยตอนต่อไปผู้เขียนจะค้นหาข้อมูลอีกด้านมา นำเสนอสู่สาธารณะเพื่อให้การประเมิน EHIA เป็นไปอย่างรัดกุมและครอบคลุมในทุกมิติมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (ศิวัช พงษ์เพียจันทร์, 2561)

ปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม

พลังงานที่ใช้กันมากในแต่ละประเทศ คือ พลังงานไฟฟ้า การผลิตพลังงานไฟฟ้ามีกระบวนการผลิตซึ่งใช้เชื้อเพลิงที่สำคัญๆ ดังนี้

1. ถ่านหิน ที่นำมาเป็นเชื้อเพลิงผลิตไฟฟ้าอาจก่อให้เกิดปัญหา และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มากหรือน้อยแตกต่างกันไปตามประเภทของถ่านหิน ลักษณะภูมิประเทศ และสิ่งแวดล้อม สำหรับประเทศไทยมีการนำถ่านหินลิกไนต์ซึ่งมีคุณภาพต่ำมาใช้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นตั้งแต่กระบวนการทำเหมืองแร่และแต่งแร่สรุปได้ดังนี้

1.1 ผลกระทบจากกระบวนการผลิต ถ่านหินเป็นสินแร่ที่อยู่ใต้พื้นโลก เกิดจากการทับถมของซากพืช และซากสัตว์ที่ตายสะสมกันมานับล้านปี ดังนั้นการนำถ่านหินมาใช้จึงต้องมีการขุดเจาะพื้นผิวดินเพื่อเปิดหน้าดิน เป็นการทำลายทรัพยากรอื่นๆ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ดิน เป็นต้น

1.2 ผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ การนำถ่านหินมาใช้เป็นเชื้อเพลิง ทำให้เกิดปัญหาแก๊สซัลเฟอร์ไดออกไซด์ แก๊สนี้เมื่ออยู่ในบรรยากาศจะรวมตัวกับไอน้ำ และน้ำฝน กลายเป็นฝนกรด เป็นอันตรายต่อสิ่งก่อสร้าง พื้นดิน แหล่งน้ำ และประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น

2. น้ำมันดิบ การใช้พลังงานของโลก จะใช้น้ำมันซึ่งเป็นแหล่งพลังงานที่มีปริมาณมากเป็นอันดับ 2 รองจากถ่านหิน แหล่งน้ำมันดิบขนาดใหญ่จะอยู่ในตะวันออกกลาง สำหรับประเทศไทย แหล่งน้ำมันดิบน้อย โดยที่แหล่งสิริกิติ์ผลิตได้เพียงร้อยละ 3 ของความต้องการใช้ภายในประเทศ น้ำมันดิบส่วนใหญ่ที่ใช้ในประเทศนำเข้ามาจากต่างประเทศทำให้สูญเสียเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนมาก

ผลกระทบจากการผลิต การขุดเจาะบ่อน้ำมันก่อให้เกิดปัญหาเช่นเดียวกับการขุดถ่านหินแต่ใช้พื้นที่น้อยกว่า การขนถ่ายน้ำมันบริเวณแท่นขุดเจาะทั้งบนบก และทางทะเลอาจมีปัญหาการรั่วไหล หรือการฟุ้งกระจายของละอองหยดน้ำมัน และการนำน้ำมันดิบมาแปรรูปเป็นน้ำมันสำเร็จรูปในโรงกลั่นน้ำมันก็อาจก่อให้เกิดปัญหาคือ ถ่านหิน กล่าวคือ การเผาไหม้เชื้อเพลิงจะทำให้เกิดเขม่าควัน แก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ และซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (ศิวัช พงษ์เพียจันทร์, 2561)

3. แก๊สธรรมชาติ เป็นแหล่งพลังงานที่มีการขุดเจาะมาใช้ประโยชน์มากกว่า 10 ปีแล้ว แหล่งใหญ่อยู่ในอ่าวไทย แต่ปริมาณที่มีในประเทศไทยไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ จึงต้องมีการซื้อจากพม่า มาเลเซีย และอินโดนีเซียในระยะต่อไป

3.1 ผลกระทบจากการผลิต แทนขุดเจาะน้ำมันส่วนใหญ่อยู่กลางทะเล ปัญหาที่ต้องระวัง คือการเดินเรือหรือการทำประมง เพราะระยะรัศมี 500 เมตรรอบแท่นเจาะจะมีแก๊สฟุ้งกระจายสามารถติดไฟได้ นอกจากนี้การทำประมงทิ้งสมอลากอวนผ่านแนวท่อแก๊สอาจทำให้ท่อรั่วหรือขาดจากกันได้ จะทำให้แก๊สรั่วออก และขยายตัวเป็นไอพุ่งขึ้นสู่มิวน้ำอย่างรวดเร็ว ฟองแก๊สสามารถทำให้เรือประมงพลิกคว่ำได้ และหากมีประกายไฟจะเกิดอันตรายจากไฟไหม้ได้

3.2 ผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ การเผาไหม้แก๊สธรรมชาติจะมีมลพิษน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับถ่านหิน และน้ำมัน บางครั้งเรียกว่า พลังงานสะอาด (Clean Energy)

4. ไฟฟ้าพลังน้ำ การผลิตไฟฟ้าโดยใช้พลังงานน้ำจากน้ำที่เก็บกักอยู่ในอ่างน้ำหรือเขื่อนอาศัยการปล่อยให้น้ำไหลออกผ่านกังหัน (Turbine) เพื่อให้ไปขับเคลื่อนเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (Generation) ดังนั้นการผลิตไฟฟ้าจากน้ำ จึงจำเป็นต้องมีการสร้างเขื่อนสำหรับกักน้ำ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ โดยผลกระทบจากการผลิต จากความต้องการใช้พื้นที่กักเก็บน้ำเป็นจำนวนมากอาจทำให้ต้องเสียพื้นที่เพาะปลูกเป็นจำนวนมาก หรือต้องมีการย้ายถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของชาวบ้านบริเวณดังกล่าว รวมทั้งเกิดผลกระทบต่อป่าไม้หรือสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น

5. นิวเคลียร์ พลังงานนิวเคลียร์เป็นพลังงานที่มีศักยภาพในการใช้เป็นพลังงานทดแทนในการผลิตไฟฟ้า พลังงานนิวเคลียร์ได้มาจากปฏิกิริยาแตกตัว (Nuclear Fission) ซึ่งจะมีกากของเสียเป็นสารกัมมันตรังสีที่กัมมันตรังสีที่กำลังสลายตัวหรือจัดเรียงตัวใหม่ และมีการปลดปล่อยรังสีประเภทต่างๆ ออกมาทำให้เกิดอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อม การใช้พลังงานนิวเคลียร์จึงแพร่หลายเฉพาะในประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีซึ่งมีขีดความสามารถในการจัดการกับปัญหาและความเสี่ยง

แผนภาพที่ 3 - 2 การนำสารกัมมันตรังสีมาใช้ทางการแพทย์

ที่มา : การประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ในบริบทของโรงไฟฟ้าถ่านหิน ตอนที่ 1 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)

5.1 สำหรับประเทศไทยปัจจุบัน มีการนำสารกัมมันตรังสีมาใช้ในด้านการแพทย์ (การผลิตเวชภัณฑ์ปลอดเชื้อ) การเกษตร (การถนอมอาหาร) และด้านอุตสาหกรรม (การตรวจสอบ การเชื่อมโลหะ) ผลกระทบของสารกัมมันตรังสี การทำปฏิกิริยานิวเคลียร์จะมีการปลดปล่อย รังสีประเภทต่างๆ ออกมา ประกอบด้วย รังสีแกมมาที่มีอำนาจทะลุทะลวงสูงสุดต้องใช้คอนกรีตหนาๆ กันขวางจึงจะหยุดรังสีนี้ได้ ส่วนรังสีเบตา และรังสีแอลฟามีอำนาจในการทะลุทะลวงต่ำมากอาจใช้ แผ่นไม้ และแผ่นกระดาษกันไม่ให้ผ่านได้ รังสีที่มีอำนาจทะลุทะลวงต่ำ ได้แก่ เบตา และแอลฟา จะเป็นอันตรายต่อมนุษย์มากกว่าเนื่องจากรังสีทั้งสองจะถูกกั้นหรือหยุดยั้งด้วยเซลล์หรือเนื้อเยื่อในร่างกาย ทำให้เกิดการถ่ายเทพลังงาน และการแยกตัวเป็นอันตรายได้ ส่วนรังสีแกมมามีอำนาจทะลุทะลวงสูงจะผ่านร่างกายไปได้ และปล่อยพลังงานในเนื้อเยื่อน้อยกว่า

5.2 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้พลังงานนิวเคลียร์ อาจทำให้สารกัมมันตรังสี เล็ดลอดออกสู่สิ่งแวดล้อม โดยติดออกมาทั้งอากาศเสีย และน้ำทิ้งจากการทำงานของระบบผลกระทบ จากกากของเสีย กากแร่กัมมันตรังสี หลังการใช้งานแล้วจะต้องมีวิธีการกักเก็บไว้จนกว่าปริมาณรังสี จะมีค่าลดลงในระดับที่ไม่เป็นอันตราย แล้วจึงนำไปกำจัดด้วยวิธีปกติ

แผนภาพที่ 3 - 3 ภาพแสดงการเก็บกากกัมมันตรังสี

ที่มา : การประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ในบริบทของโรงไฟฟ้าถ่านหิน ตอนที่ 1 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)

5.3 ผลกระทบจากการรั่วไหลของรังสีระหว่างดำเนินการ โดยปกติโรงไฟฟ้านิวเคลียร์จะมีระบบป้องกันอันตรายโดยการตรวจวัดปริมาณรังสีในสิ่งแวดล้อมรอบๆ โรงงานเป็นประจำแต่ก็อาจเกิดปัญหาได้ถ้าไม่ระมัดระวัง เช่น การระเบิดของโรงไฟฟ้านิวเคลียร์เมืองเชอร์โนบิล ประเทศรัสเซีย เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ.2528 (ศิวัช พงษ์เพียจันทร์, 2561)

ปัญหาต่อชุมชน

ปัญหาการสร้างโรงไฟฟ้าในพื้นที่ชุมชน นับว่าเป็นปัญหาที่มีมาอย่างยาวนานในทุก ๆ โครงการ เนื่องจากการสร้างโรงไฟฟ้านำมาซึ่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ ทำให้ชุมชนที่โครงการสร้างโรงไฟฟ้าเกิดการต่อต้าน จึงทำให้เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการสร้างโรงไฟฟ้า ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านมลพิษต่อชุมชน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้พื้นที่สีเขียวในชุมชนนั้นหายไป ยกตัวอย่างเช่น กรณีศึกษา โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่

นับเป็นนิมิตรหมายที่ดีจากท่าทีของรัฐบาลกับการแสดงความห่วงใยในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ โดยนายกรัฐมนตรี มีคำสั่งให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหนังสือไปถึงกระทรวงพลังงานเพื่อแจ้งให้ กฟผ. ยกเลิกการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือ EIA (Environmental Impact Assessment) และผลการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ หรือ EHIA (Environmental Health Impact Assessment) ที่ดำเนินการไปก่อนหน้านี้ในกรณีโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ และให้เริ่มต้นกระบวนการศึกษาผลกระทบใหม่ทั้ง 2 ฉบับ หลังจากที่เครือข่ายปกป้องอันดามันถ่านหิน นักวิชาการรวมทั้งตัวแทนภาคประชาชนที่มีความกังวลใจเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นจากการโครงการฯ ได้มีการเรียกร้องให้มีการทบทวนโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่อย่างต่อเนื่อง

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

วิธีการดำเนินการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครตามหัวข้อที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. ท่านอาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครมาเป็นระยะเวลาานานเท่าใด
2. ท่านคิดว่าโรงไฟฟ้ามีผลกระทบต่อตัวท่านและชุมชนอย่างไรบ้าง
3. ท่านมีวิธีในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองอย่างไรบ้าง เมื่ออาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

4. ท่านคิดว่าโรงไฟฟ้ามีประโยชน์อย่างไรบ้าง

5. โดยส่วนตัวท่านแล้วอยากให้ผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าช่วยเหลือท่านหรือครอบครัวของท่านอย่างไรบ้าง

6. ท่านมีความคาดหวังหรืออยากให้ผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนของท่านอย่างไรบ้าง

7. ท่านอยากให้ให้ผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าดำเนินกิจกรรมใดบ้างในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ระหว่างผู้ประกอบการโรงไฟฟ้ากับประชาชนที่อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร เช่น

การสร้างพื้นที่สีเขียวในชุมชน การสร้างสวนสาธารณะ การปลูกป่าชุมชน การสร้างศูนย์การเรียนรู้ การสร้างลานกีฬา ตลอดจนการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชน

จากประเด็นการสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้สอบถามแล้วทำการบันทึกแล้วรวบรวมข้อมูล และทำการสรุปในแต่ละประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ต่อไป

ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร โดยการส่งเจ้าหน้าที่ของโรงไฟฟ้าไปดำเนินการสำรวจพื้นที่ และพูดคุยกับประชาชนพร้อมทั้งได้ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างโรงไฟฟ้าในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมแล้วนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์พูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นอย่างดี พร้อมทั้งได้เสนอแนะความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนร่วมกันและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป โดยสรุปจากประเด็นการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ท่านอาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครมาเป็นระยะเวลาอันนานเท่าใด ผลการสัมภาษณ์ในประเด็นนี้ ส่วนใหญ่อาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครมาเป็นระยะเวลาอันนาน จากรุ่นสู่รุ่น และยังไม่มีความคิดในการย้ายถิ่นฐาน เนื่องจากอาศัยในชุมชนนี้มานาน มีความคุ้นเคยกับพื้นที่ เพื่อนบ้าน และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในพื้นที่ใกล้เคียงกับชุมชน มีความสะดวกในการเดินทาง มีเพียงบางรายเท่านั้นที่เพิ่งย้ายมาอาศัยในชุมชน เนื่องจากย้ายมาอาศัยกับครอบครัวเนื่องจากการสมรส และย้ายมาประกอบอาชีพในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม

2. ท่านคิดว่าโรงไฟฟ้ามีผลกระทบต่อตัวท่านและชุมชนอย่างไรบ้าง

มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย เนื่องจากการผลิตไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าย่อมเกิดก๊าซพิษในอากาศทำให้สภาวะแวดล้อมเป็นพิษ มีผลต่อระบบทางเดินหายใจ

3. ท่านมีวิธีในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองอย่างไรบ้าง เมื่ออาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

จากประเด็นนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ชีวิตตามปกติ มีการตรวจสุขภาพบ้างในบางครั้ง เนื่องจากมีรายได้น้อย มีภาระด้านอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก จึงไม่สามารถตรวจสุขภาพได้เป็นประจำ แต่หากมีหน่วยงานใดเข้ามาช่วยเหลือด้านการตรวจสุขภาพประจำปีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย จะเป็นการดีต่อประชาชนในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง มีส่วนน้อยที่จะไปตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี

4. ท่านคิดว่าโรงไฟฟ้ามีประโยชน์อย่างไรบ้าง

การสร้างโรงไฟฟ้า มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของชุมชน เมื่อมีการสร้างโรงไฟฟ้าย่อมนำมาซึ่งการจ้างงาน ทำให้บุคคลในครอบครัวได้รับผลประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4.1 ประโยชน์ทางตรง ได้แก่ การจ้างงาน ก่อให้เกิดรายได้ที่มั่นคงของบุคคล

4.2 ประโยชน์ทางอ้อม ได้แก่ เกิดการค้าขายของคนในชุมชน และเกิดอาชีพอื่น ๆ ตามมา เมื่อมีประชาชนอาศัยในพื้นที่ชุมชนมากขึ้น เช่น ร้านขายของใช้อุปโภคบริโภคต่าง ๆ ร้านเสริมสวย มีรถรับจ้างเพื่อรับส่งคนในชุมชน

5. โดยส่วนตัวท่านแล้วอยากให้ผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าช่วยเหลือท่านหรือครอบครัวของท่านอย่างไรบ้าง

ประชาชนส่วนใหญ่ได้เสนอแนะในประเด็นนี้ว่า อยากให้ผู้ประกอบการพิจารณาจ้างงานจากคนในชุมชนก่อน เพื่อให้คนในพื้นที่ได้ทำงานใกล้ครอบครัว ใกล้บ้าน ลดภาระค่าใช้จ่ายการเดินทาง มีการจ้างแรงงานในพื้นที่เพื่อก่อให้เกิดรายได้เลี้ยงครอบครัว ลดปัญหาการไปทำงานต่างถิ่น นำมาซึ่งครอบครัวที่อบอุ่น มีความสุข

6. ท่านมีความคาดหวังหรืออยากให้ผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนของท่านอย่างไรบ้าง

ในประเด็นด้านความคาดหวังนี้ ประชาชนมีความคาดหวังให้ผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนแตกต่างกันออกไป ดังนี้

6.1 อยากให้ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้อง จัดวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตน การดูแลสุขภาพอนามัยให้กับคนชุมชน

6.2 มีการส่งเสริมในเรื่องการสร้างบุคลากร เช่นการให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนเพื่อสนับสนุนให้เรียนในสาขาที่เกี่ยวข้อง และเมื่อเรียนจบแล้วสามารถปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่นี้ได้ทันที เป็นการลดภาระการว่างงานของคนในชุมชน

6.3 มีการอบรมให้ความรู้ด้านวิชาชีพต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เลี้ยงครอบครัว

7. ท่านอยากให้ให้ผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าดำเนินกิจกรรมใดบ้างในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ระหว่างผู้ประกอบการโรงไฟฟ้ากับประชาชนที่อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร เช่นการสร้างพื้นที่สีเขียวในชุมชน การสร้างสวนสาธารณะ การปลูกป่าชุมชน การสร้างศูนย์การเรียนรู้ การสร้างลานกีฬา ตลอดจนการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชน

จากประเด็นนี้ ประชาชนส่วนใหญ่อยากให้ทำทุกกิจกรรมที่กล่าวมา เพราะเป็นผลดีกับชุมชนทั้งสิ้น แต่ให้จัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม

ภาพการสำรวจพื้นที่และการดำเนินการสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

แผนภาพที่ 3 – 4 การสำรวจพื้นที่โรงไฟฟ้า ในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

แผนภาพที่ 3 – 5 การสัมภาษณ์ประชาชนที่ค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภคในพื้นที่ชุมชนนิคม
อุตสาหกรรมอมตะนคร

แผนภาพที่ 3 – 6 การสัมภาษณ์ประชาชนที่ค้าขายอาหารในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

แผนภาพที่ 3 – 7 การสัมภาษณ์ประชาชนที่ทำงานในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

แผนภาพที่ 3 - 8 การสัมภาษณ์ประชาชนที่พักอาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครมาเป็นเวลานาน

แผนภาพที่ 3 - 9 การสัมภาษณ์ประชาชนที่ประกอบกิจการร้านค้าในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

แผนภาพที่ 3 -10 การสัมภาษณ์ประชาชนที่พักอาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครมาเป็นระยะเวลานาน

แผนภาพที่ 3 -11 การสัมภาษณ์ประชาชนที่ติดตามครอบครัวมาพักอาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

แผนภาพที่ 3 – 12 การสัมภาษณ์ประชาชนที่พักอาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร
มาเป็นระยะเวลานาน

บทที่ 4

การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน และแนวทางในการตอบสนองชุมชน

การพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาประเภทหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง โดยมีปรัชญา แนวความคิด หลักการและวิธีการปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานดั้งเดิม คือเป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดให้มีศักยภาพและสามารถพึ่งตนเองได้หรือช่วยตนเองได้ในทุกด้าน ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงเป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ครบถ้วนถึงความพร้อมในทุกด้าน เพื่อที่จะสามารถจัดการกับปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของตนเองได้ การดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน และต้องการผู้ปฏิบัติงานที่มีสมรรถภาพ เป็นผู้ประกอบไปด้วยองค์ความรู้ทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ เพื่อทำงานร่วมกันกับประชาชน และชุมชนในการที่นำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน นั่นคือ การที่คนในชุมชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน รายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ในบทที่ 4 นี้ ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของการพัฒนาชุมชน ความหมายของการพัฒนาชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน หลักการพัฒนาชุมชน ลักษณะของการพัฒนาชุมชน องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน วิธีการพัฒนาชุมชน การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

1. ประวัติความเป็นมาของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน (Community Development) มีรากฐานแนวคิดที่มาจาก 3 ประการ คือ (Lane E. hold Croft, 1982 : 210) (1) เป็นการทดลองปฏิบัติงานในประเทศอาณานิคมของประเทศอังกฤษในทวีปแอฟริกาและ ประเทศในแถบทวีปเอเชีย (2) เป็นการปฏิบัติงานของหน่วยงานอาสาสมัครจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศใน แถบยุโรปที่เข้าไปดำเนินงานในประเทศอื่น ๆ (3) แผนงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่ การบริการชุมชนและด้านสวัสดิการสังคมภายในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ

คำว่า “การพัฒนาชุมชน” มาจากแนวความคิด “การศึกษามวลชน” (Mass Education) ในประเทศแถบทวีปแอฟริกาที่เป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ ซึ่งมีหลักการว่า การสร้างคนให้เป็น พลเมืองดีนั้นสามารถเริ่มจากหน่วยเล็ก ๆ ในชุมชนและจะต้องมุ่งไปที่ชุมชนโดยรวม เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษา เรียนรู้ ตระหนักและได้เข้ามามีส่วนร่วมถึงขั้นสูงสุด คือการเข้าไปควบคุมการ เปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมที่เกิดขึ้นรอบตัวของเขาเอง การศึกษามวลชนเป็นการศึกษานอกระบบ มากกว่าการศึกษาในระบบ เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวและรับผิดชอบตนเองต่อไป

ในปี พ.ศ.2491 ได้มีการประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาอาณานิคมที่ เมืองเคมบริดจ์ ได้มีมติให้ใช้คำว่า การพัฒนาชุมชน แทนคำว่า การศึกษามวลชนและได้ให้คำจำกัดความว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง ขบวนการ (Movement) ที่กำหนดขึ้น เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ของชุมชนส่วนรวมให้ดีขึ้น โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและหากเป็นไปได้ก็ด้วยความคิดริเริ่มของชุมชน

เอง แต่ถ้า ความคิดริเริ่มเช่นนั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้ ก็จำเป็นต้องใช้เทคนิคเร่งเร้าให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่ม เพื่อให้เกิดการตอบสนองต่อขบวนการนี้อย่างจริงจัง การพัฒนาชุมชนครอบคลุมไปถึงการทำให้ดีขึ้น ในทุกรูปแบบ

ในทศวรรษที่ 1950 ผู้นำอเมริกันมีความเชื่อว่าประเทศกำลังพัฒนาในโลกเสรีทั้งหลายกำลัง ตกอยู่ภายใต้การรุกรานของลัทธิคอมมิวนิสต์ การให้การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารนั้น เป็นเรื่องจำเป็น แต่ไม่เพียงพอที่จะดำรงนโยบายต่างประเทศของอเมริกาได้ การพัฒนาชุมชนของ อเมริกาจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อความมั่นคงของประเทศและประชาธิปไตย ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วก็คือ เครื่องมือที่แฝงด้วยนโยบายต่างประเทศในระยะยาวของอเมริกันเอง ซึ่งภายหลังจากสงครามโลก ครั้งที่ 2 สิ้นสุดยุติลง ได้เกิดภาวะความยากจน ไม่รู้หนังสือและโรคภัยไข้เจ็บขึ้นในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งนานาประเทศได้ให้ความสนใจต่อปัญหานี้ ประกอบกับ องค์การสหประชาชาติได้กำเนิดขึ้นมาเพื่อป้องกันมิให้คนรุ่นหลังต้องเผชิญกับความโหดร้าย ทารุณ ของสงครามอีก ภารกิจสำคัญขององค์การสหประชาชาติในขณะนั้น คือการเยียวยาบาดแผลอันเป็น ผลจากภัยสงคราม ดูแลเด็กไร้บ้าน ขาดอาหารและพิการ วิธีการหนึ่งที่องค์การสหประชาชาตินำมาใช้ คือขบวนการพัฒนาชุมชน โดยเริ่มงานในปี ค.ศ.1950 ประเด็นสำคัญในความหมายของการพัฒนา ชุมชนขององค์การสหประชาชาติ ก็คือการเป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) ระหว่างรัฐบาลกับท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดการพัฒนาชุมชนขององค์การสหประชาชาตินับได้ว่ามีผลกระทบต่อการทำงานใน ประเทศต่าง ๆ มากพอสมควร (ปาริชาติ วลัยเสถียร, ม.ป.ป. : 7-8)

คำว่า การพัฒนาชุมชนได้รับความนิยมและแพร่หลายไปทั่วโลก เมื่อองค์การสหประชาชาติ ให้การยอมรับ โดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดความหมาย หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชนขึ้น เพื่อใช้ร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก และที่สำคัญคือการทำงานที่องค์การสหประชาชาติ กำหนดให้ระหว่าง ปีค.ศ.1960-1969 เป็นทศวรรษแห่งการพัฒนา และเมื่อครบกำหนดแล้วยังได้มีการกำหนดเพิ่มเติมให้ ปีค.ศ.1970-1979 เป็นทศวรรษที่สองแห่งการพัฒนาติดต่อกันอีกด้วย จึงทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นที่ ยอมรับอย่างกว้างขวางและนิยมน มาใช้กันโดยทั่วไปในปัจจุบัน (วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์, ม.ป.ป. : 8) ส่วนประเทศไทยในฐานะสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ก็ได้นำแนวคิดและหลักการพัฒนาชุมชน มาใช้ด้วยเช่นกัน

เกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของการพัฒนาชุมชนในประเทศไทยนั้น ปาริชาติ วลัยเสถียร (ม.ป.ป. : 12-13) ได้ให้คำอธิบายไว้เอาไว้ว่า ความคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนได้มีการริเริ่มขึ้น โดยกระทรวงมหาดไทยที่ได้ประกาศใช้แผนบูรณชนบท เมื่อ 1 เมษายน 2485 โดยมีมุ่งหวังให้ราษฎร ไทยเป็นพลเมืองดี มีที่ดินทำกินและมีการครองชีพที่ดีขึ้น แต่ในหลักการที่กำหนดนั้นเป็นการพัฒนา วัตถุประสงค์หลักและมีการดำเนินการไปได้ประมาณ 2 ปี เพราะขาดหลักวิชาการและไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ประกอบกับเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพา (สงครามโลกครั้งที่ 2) ทำให้ประเทศต้องตกอยู่ในภาวะของสงคราม ภายหลังเมื่อสงครามสิ้นสุดลง รัฐบาลได้ริ้วฟื้นโครงการบูรณชนบทขึ้นมาอีกครั้ง โดยใช้แผนการบูรณชนบทปี 2485 เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการพัฒนา และภายใต้แผนการบูรณชนบทนี้ ได้มีคณะกรรมการบูรณชนบทเกิดขึ้นในทุกท้องถิ่นที่อยู่นอกเขตเทศบาล แต่ทว่าแผนการนี้กระทรวงมหาดไทยได้สั่งระงับเสียในปี 2496 เพราะไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากสภาผู้แทนราษฎร

ต่อมาในปี 2497 กรมประชาสงเคราะห์ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารวิเทศกิจของ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการสนับสนุนส่งเสริมเจ้าหน้าที่ไปศึกษาดูงานการพัฒนาท้องถิ่นในประเทศ อินเดียและพม่า เมื่อกลับมาจึงได้เสนอรายงานและร่างโครงการ จนได้โครงการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อ น าเสนอรัฐบาล ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบอนุมัติให้ใช้เป็นโครงการพัฒนาท้องถิ่นแห่งชาติ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2499 ซึ่งนับได้ว่าการพัฒนาท้องถิ่นได้เริ่มดำเนินการอย่างจริงจังขึ้นมาแล้วเป็น ครั้งแรก

ในปี 2498 ประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติผ่าน ทางสำนักงาน UNESCO จัดตั้งโครงการมูลสารศึกษา (Fundamental Education) ขึ้นที่จังหวัด อุบลราชธานี เพื่อผลิตบุคลากรออกไปพัฒนาชนบทเรียกว่า “สารนิเทศ” ซึ่งต่อมาได้โอนไปขึ้นอยู่กับ สำนักงานพัฒนาการท้องถิ่น กรมมหาดไทย เมื่อเดือนสิงหาคม 2502

จากนั้นในปี 2502 องค์การสหประชาชาติ (UN) จัดให้มีการประชุมสัมมนานักบริหารการ พัฒนาท้องถิ่นขึ้นในประเทศไทย ระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียจำนวน 6 ประเทศ ภายหลัง การประชุมสัมมนาเสร็จ ส่งผลให้มีการจัดตั้งสำนักงานพัฒนาท้องถิ่นเป็นสำนักงานอิสระขึ้นตรงต่อ กรมมหาดไทย เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2502 และกลายเป็นส่วนการการพัฒนาท้องถิ่นไทย เมื่อปี 2503 จากนั้นได้จัดตั้งขึ้นเป็นกรมการพัฒนาชุมชน เมื่อปี 2504 และได้จัดให้มีสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท หรือ รพช. ขึ้นเมื่อปี 2507

2. ความหมายของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนได้มีกำเนิดขึ้นและเป็นที่ยอมรับกันมานานแล้ว และจากการที่การพัฒนา ชุมชนได้ถูกนำมาใช้และรับการยอมรับอย่างแพร่หลายจึงได้มีองค์การ หน่วยงานและ นักวิชาการได้ให้ ความหมายของการพัฒนาชุมชน ดังนี้ ที่ประชุมสัมมนาของผู้เชี่ยวชาญเรื่อง การบริหารและการปกครองประเทศในทวีปแอฟริกา ณ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนเป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ.1948 ไว้ว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจัง ของประชาชน เกิดจากความคิดริเริ่มของประชาชน ถ้าหาก ประชาชนไม่เกิดความคิดริเริ่มก็ใช้เทคนิค วิธีการกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้น เพื่อให้ได้รับความ ร่วมมือจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้น อย่างแท้จริง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526 : 10)

องค์การสหประชาชาติ (UN. 1955 : 6) ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการรวมกำลังระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานเข้าเป็นชีวิตของชาติ ทำ ให้ประชาชน สามารถอุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่

กรมการพัฒนาชุมชน (2527 : 1) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน คือการพัฒนาความรู้ ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้าน และ ชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นวิธีการที่ นำเอาบริการของรัฐบาลผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของ ประชาชนให้ดีขึ้น

พัฒนา บัญญัติพันธุ์ (2517 : 1) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า เป็นขบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือน ยั่วยุและส่งเสริมประชาชน ในชนบทให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้น และเสริมสร้างท้องถิ่นให้ก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการดูแลตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526 : 10) อธิบายว่า การพัฒนาชุมชน คือการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ (สภาพที่ไม่พึงปรารถนาไม่ดั่งงาม) ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (สภาพที่พึงปรารถนาที่ดั่งงามหรือเจริญ) กล่าวคือเป็นการจูงใจเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่าง ๆ ในชุมชน จากสภาพที่ไม่พึงปรารถนาไปสู่สภาพที่พึงปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้ กล่าวโดยสรุปการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงชุมชนที่มีการวางแผน (Planned Community Change)

สนธยา พลศรี (2547 : 49) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาคนและกลุ่ม คนในชุมชน ให้มีศักยภาพเพียงพอและร่วมมือกันปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชน ตามแผนและโครงการที่กำหนดไว้ ทั้งการใช้พลังของชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน

โกวิท พวงงาม (2553 : 132) ได้ทำการสรุปประมวลความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์ปรับปรุงอย่างมีกระบวนการ (Process) และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีโครงสร้างและแบบแผน (Planned and Structured Change) หรือ มีการกำหนดทิศทาง เป้าหมายที่แน่นอน (Ultimate Goal) ที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำของภาครัฐ และภาคเอกชน หรือเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน ทั้งนี้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เช่น เศรษฐกิจ การศึกษาเรียนรู้ สุขภาพอนามัย วัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้มีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ในขณะเดียวกันยังอาจหมายถึง การเรียนรู้และการ อารังไว้ซึ่งทุนทางสังคม (Social Capital) ที่ชุมชนมีมาตั้งแต่เดิม คือภูมิปัญญา ระบบนิเวศ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม ชาติพันธุ์ ศาสนาและภาษา อีกด้วย

จากความหมายดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการ เปลี่ยนแปลงคนและชุมชนให้ดีขึ้น โดยใช้พลังและความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานของรัฐ และองค์กรในชุมชน เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความก้าวหน้าทั้งในด้าน คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานการ ครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

การกำหนดความหมายของคำว่า การพัฒนาชุมชนนั้นมี 2 แนวทาง คือแนวทางแรกเป็นการนำคำว่า “การพัฒนา” กับคำว่า “ชุมชน” มารวมกันแล้วกำหนดความหมายขึ้นใหม่ แนวทางที่สอง ถือว่าการพัฒนาชุมชนเป็นคำเดียวกัน มีความหมายเฉพาะตัวเอง (ซึ่งมีความหมายไม่แตกต่างกัน) เกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชนนี้ มีผู้คนจำนวนมากมีความเข้าใจว่า มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “การพัฒนา” และนำมาใช้แทนกันอยู่เสมอซึ่งไม่เป็นการถูกต้อง เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นคำที่มีความหมายเฉพาะในตัวเองและมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชนด้วยวิธีการพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ ส่วนคำว่า “การพัฒนา” เป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้กันทั่วไปและใช้ประกอบกับคำอื่น โดยไม่มุ่งเน้นที่ตัวคนในชุมชนเท่านั้น เช่น การพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนาชนบท การพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาคนาคมนาคมนสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาชุมชนแตกต่างกับการพัฒนาเหล่านี้อย่างชัดเจน การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่สามารถนำไปช่วยในการดำเนินงานพัฒนาในด้านอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่าการพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคนให้มีความพร้อมที่จะรองรับ กิจกรรมการ พัฒนาเหล่านี้ได้นั่นเอง (สนธยา พลศรี, 2547 : 49)

3. ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน

ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนมาจากหลักการแห่งธรรมชาติและภาวะทางกายภาพ ของมนุษย์ ที่มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งรูปร่าง สมอง สติปัญญาและจิตใจ ภาวะ ธรรมชาติและภาวะกายภาพนี้ ทำให้มนุษย์ไม่สามารถที่จะประสบความสำเร็จของชีวิตได้เท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคในโอกาสที่จะกระทำการต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน ก็ตาม โดย สุกิจ จุลลนันทน์ (2508 : 745) ได้อธิบายเอาไว้ว่า การพัฒนาชุมชนนั้นถือว่าคนเป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถและมีพลังงานซ่อนเร้นแฝงอยู่ ได้แก่ กำลังความคิด แรงงาน ฝีมือ ทักษะ ซึ่งพลังต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าได้รับการกระตุ้นและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนก็จะสามารถ บันดาลความสำเร็จทั้งปวงให้แก่ชุมชนได้ ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจะสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับความสำเร็จ ในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ ทักษะ ความรู้และความสามารถของประชาชนเป็นสำคัญ พัทน์ บุญยรัตพันธุ์ (2517 : 1-2) กล่าวถึงหลักปรัชญามูลฐานของงานพัฒนาชุมชน เอาไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญและมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน จึงมี สิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมและอย่างบุคคลมีเกียรติในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชนคนหนึ่ง
2. บุคคลแต่ละคนมีสิทธิและสามารถที่จะกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนไปใน ทิศทางที่ตน ต้องการ
3. บุคคลแต่ละคนถ้าหากมีโอกาสแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้ เปลี่ยนแปลง ทัศนคติ ประพฤติและพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้
4. มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำและความคิดใหม่ ๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่ พลังความสามารถเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตและนำออกมาใช้ได้ ถ้าพลังที่ซ่อนเร้น เหล่านี้ได้รับการพัฒนา
5. การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของชุมชนในทุกด้าน เป็นสิ่งที่พึงปรารถนา และมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคล ชุมชนและรัฐ

จิรพรรณ กาญจนจิตรรา (2523 : 7) ได้อธิบายเกี่ยวกับปรัชญาของการพัฒนาชุมชน เอาไว้ว่า การดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้นถือว่าพลังสำคัญที่จะบันดาลให้งานบรรลุผลสำเร็จสมความ มุ่งหมายมาจากประชาชน โดยเชื่อว่าประชาชนทุกคนไม่ว่าจะยากดีมีจน ตำด้อยหรือด้อยการศึกษา เพียงใด ก็ยังมีพลังและความปรารถนาที่จะปรับปรุงวิถีชีวิตของตนให้มีมาตรฐานสูงขึ้น การกระตุ้น เตือนและการสะกิดพลังดังกล่าวจะเป็นผลให้มีการกระตุ้นและนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนชนบท ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญ ให้แก่ชุมชนในทุก ๆ ด้านพร้อมกัน ปรัชญาการพัฒนาชุมชนจึงยึดถือว่า ถ้าเราช่วยให้ประชาชน ได้บรรลุถึงความปรารถนาหรือความสุขในชีวิตได้มากเท่าใด ก็ยิ่งเป็นสิ่งที่ดีงามเท่านั้นและ การช่วยเหลือ ในลักษณะนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของเพื่อนมนุษย์ในสังคมด้วยกัน

ยิวต์มัน วุฒิเมธี (2534 : 5) กล่าวถึงปรัชญาของการพัฒนาชุมชนว่า ตั้งอยู่บนพื้นฐาน 2 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาชุมชนนั้นให้ความสำคัญในตัวมนุษย์ เชื่อมมั่นในตัวบุคคลว่าเป็นทรัพยากร (Human Resources) ที่มีความสำคัญที่สุดในความสำเร็จของการดำเนินงานทั้งปวงและเชื่ออย่างแน่วแน่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองได้ตามขีดความสามารถทางกายภาพของตน หากโอกาสอำนวยและมีผู้คอยชี้แนะที่ถูกต้อง

2. การพัฒนาชุมชนนั้นให้ความสำคัญในเรื่องความยุติธรรมของสังคม มีความต้องการความยุติธรรมที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคม (Social Justice) ต้องการอยู่ในสังคมด้วยความสุขสบายใจ (Social Satisfaction) และต้องการอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมด้วย (Social Acceptability) การใช้กำลังบังคับเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนา

กรมการพัฒนาชุมชน (2547 : 54) กล่าวสรุปว่า ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชนมีพื้นฐาน ความเชื่อ 3 ประการ คือ

1. เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีในความเป็นคน
2. เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถหรือศักยภาพ
3. เชื่อว่าความสามารถของมนุษย์สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส

ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนั้น **ประการแรก** ตั้งอยู่บนพื้นฐานอันมั่นคงแห่งความศรัทธาในตัวคนว่าเป็นทรัพยากรที่มีความหมายและมีความสำคัญที่สุด **ประการที่สอง** การพัฒนาชุมชน ก็คือความศรัทธาในเรื่องความยุติธรรมของสังคม (Social Justice) การมุ่งขจัดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำต่ำสูงที่เห็นได้ในหมู่มวลชนนั้นเป็นเรื่องที่อารยะ สังคมพึงยึดมั่น และ **ประการที่สาม** ความไม่รู้ ความต้อติงและการใช้กำลังบีบบังคับเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาและความเจริญรุดหน้าจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยวิธีการให้การศึกษาเท่านั้น การให้การศึกษาและให้โอกาสจะช่วยให้พลังซ่อนเร้นในตัวคนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพได้ก็จะต้องยึดหลักการทำงานรวมกลุ่ม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจะช่วยให้คนเจริญเติบโตโดยเร็วที่สุด

สรุปได้ว่า ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธาในศักยภาพหรือ พลังความสามารถของมนุษย์ คนแต่ละคนมีความสามารถในการพัฒนาตนเองได้ถ้ามีโอกาส การพัฒนาชุมชนจึงต้องพัฒนาบุคคลให้มีความคิดและความสามารถเพิ่มขึ้น ให้บุคคลได้รับความยุติธรรม มีอิสรภาพ เสรีภาพและความเสมอภาคในการดำรงชีวิต ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนี้มีความสอดคล้องกับปรัชญาทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้นำไปใช้และเผยแพร่ปรัชญาทั้งสองนี้ควบคู่กันไป จึงทำให้การพัฒนาชุมชนได้รับความนิยมน้อย่างกว้างขวาง

4. แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่สมาชิกในชุมชนมีเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวของกลุ่มหรือชุมชนมีมากขึ้น เกิดมีผู้นำ ผู้ตาม ผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครองเพิ่มมากขึ้น มีกลุ่มที่เจริญกว่าและกลุ่มผู้ด้อยกว่า ดังนั้นเมื่อเกิดมีกลุ่มในลักษณะที่สัมพันธ์กันมากขึ้น จึงทำให้ต้องมีการจัดระบบการดำเนินชีวิตร่วมกัน เพื่อบรรลุ

วัตถุประสงค์และผลประโยชน์ร่วมกันของแต่ละฝ่าย จึงทำให้เกิดมีแนวความคิดในการจัดระบบการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน ซึ่งจิรพรรณ กาญจนจิตรรา (2523 : 5-6) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนมีแนวความคิดมูลฐานอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. การช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ประชาชนใน ท้องถิ่นจะต้องช่วยตนเองในรูปแบบของแรงงาน วัสดุและทรัพย์สินเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง หากเกินความสามารถรัฐบาลจึงจะให้การสนับสนุนตามสมควร เช่น ความช่วยเหลือด้านวิชาการ งบประมาณ เป็นต้น ความช่วยเหลือจากภายนอกจึงมีความจำเป็นที่จะเข้ามาแก่สถานการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ว่า จะช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองไปได้ตลอดรอดฝั่ง

2. การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ ปัญหาของชุมชนหรือประเทศ ไม่อาจแก้ไขได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ต้องเป็นการประสานการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นการประสานวิธีการหลายวิธีและหลายด้าน หากเราศึกษาปัญหาของชุมชนอย่างละเอียดจะพบว่า ปัญหาของชุมชนนั้นมีสาเหตุหลายประการ ฉะนั้นจึงต้องดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ พร้อมกันไป เช่น การยกระดับการครองชีพของประชาชน จะต้องพัฒนาทางด้านทักษะ การพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อม การวางแผนครอบครัว เป็นต้น การกำหนดวิธีการแก้ปัญหาของชุมชนจึงต้องหยิบยกปัญหาของชุมชนนั้นมาพิจารณาอย่างละเอียด และต้องระลึกว่าปัญหาหนึ่งจะเกี่ยวกันหรือกระทบไปยังอีกปัญหาหนึ่งหรือหลายปัญหาเสมอ ดังนั้นโครงการหรือกิจกรรมที่กำหนดขึ้นมาจะต้องเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้หลายปัญหา

3. การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากท้องถิ่นชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ (มิได้หมายความว่า นโยบายชาติเป็นตัวกำหนดนโยบายท้องถิ่น แต่หมายถึง กิจกรรมในท้องถิ่นจะได้รับการสนับสนุนให้เป็นกำลังสำคัญในการค้ำจุนนโยบาย ชาติ) การสนับสนุนจากรัฐบาลในที่นี้คือด้านวัสดุ กำลังคน ฉะนั้นการดำเนินงานของท้องถิ่นใดเป็นเอกเทศปราศจากเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายของชาติ ย่อมจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเท่าที่ควร

จะเห็นได้ว่าแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักพัฒนาสามารถทำงานร่วมกับประชาชนได้อย่างถูกต้องและก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพ ผู้ที่ทำงานจะต้องมีความเข้าใจในแนวความคิดในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดีเสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องพิจารณาแนวความคิดในการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. คนมีความสำคัญมากที่สุด (Man is a Most Important) การพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นในศักยภาพหรือพลังความสามารถของคน เพราะการดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชน การพัฒนา หรือการเสื่อมถอยของชุมชนขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญจึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลางของการ พัฒนาด้วย การพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและชุมชน ร่วมกันสร้างมาตรฐานในการดำรงชีวิตหรือคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) การพัฒนาชุมชนเป็นการให้คนในชุมชนได้เข้ามาศึกษา ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล

และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนนั้นเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนนั่นเอง

3. การพึ่งตนเองของชุมชน (Self - Reliance) จากแนวความคิดที่เชื่อในศักยภาพ และพลังความสามารถของชุมชน แนวความคิดของการพัฒนาชุมชนจึงเชื่อมั่นว่า การเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนนั้น ทำให้คนสามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง สามารถสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

4. การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self - Help) เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือต้องพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองให้มากขึ้นและให้ได้มากที่สุด โดยมีรัฐเป็นผู้คอยให้การช่วยเหลือ สนับสนุนในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชนตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

5. การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้คุ้มค่า (Community Natural Resources Utilize) ผลประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนโดยอ้อมเกิดขึ้นแก่ชุมชนนั้น ดังนั้นจึงต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชน เช่น คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ ทูทางสังคมและทรัพยากรต่าง ๆ ไม่พึ่งพาชุมชนอื่น ๆ ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง เพราะแต่ละชุมชนต่างก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากร เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองเช่นเดียวกัน

6. การริเริ่มของประชาชนในชุมชน (Initiative) แนวความคิดของการพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นในสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา จัดทำแผนและโครงการ ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและรับผิดชอบ หน่วยงานนอกชุมชนอื่น ๆ เป็นหน่วยที่สนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษแก่คนในชุมชนจนมีความรู้ความสามารถในระดับที่เรียกว่า “คิดเป็นทำเป็น” จนสามารถที่จะค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

7. ความต้องการของชุมชน (Felt - Needs) จากความเชื่อที่ว่า คนมีศักยภาพและความสามารถในการพัฒนา แนวความคิดของการพัฒนาชุมชนจึงเชื่อมั่นว่าการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนนั้น ทำให้คนสามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง สามารถสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ตามความต้องการของชุมชนเอง

8. ขีดความสามารถของชุมชนและของรัฐบาล (Community and Government) การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ เพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัด ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณและระบบการบริหาร ส่วนชุมชนก็มีขีดจำกัดในเรื่องความพร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้นการดำเนินงานพัฒนาชุมชน จึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล กล่าวคือชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่งตนเองให้มาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อย รัฐก็ให้การสนับสนุนมากขึ้น ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐนี้จะต้องได้สัดส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน

9. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน (Co - Operation Between) การพัฒนาชุมชน จะประสบความสำเร็จได้จะต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและประชาชน ไม่ปล่อย

ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างก็มีข้อจำกัด ไม่สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้เต็มที่ดังกล่าวนำแล้ว การร่วมมือระหว่าง รัฐบาลและประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือตัวเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสมเป็นสำคัญ

10. การพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated Development) การพัฒนาชุมชน จะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน หลาย ๆ ด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะกิจกรรม ในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทาง เดียวกันเพื่อการประหยัดแรงงาน งบประมาณและเวลาที่ใช้ การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้อง ประสานงานกับ คน หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ และงบประมาณจึงจะประสบผลสำเร็จ

11. ความสมดุลในการพัฒนา (Development as Equality) การพัฒนาชุมชนต้อง ดำเนินการไปพร้อมกันทุกด้าน ไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้อง กันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย เช่น ความสมดุลระหว่างการพัฒนาคน กับสิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างสิ่งที่เป็รรูปธรรมกับนามธรรม ความสมดุลระหว่างการด้านพัฒนา วัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย ความสมดุลระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่น กับภูมิปัญญาสากล เป็นต้น

12. การศึกษาภาคชีวิต (Lifelong Education) คือมีลักษณะเป็นการให้การศึกษา แก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่เน้นให้รู้จักตัวเอง รู้จักโลก และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับสรรพสิ่งทั้งที่เป็นมนุษย์ ธรรมชาติหรือสิ่งที่เหนือธรรมชาติ อันก่อให้เกิด ปัญญาเพื่อปรับสภาพความเป็นอยู่ให้สอดคล้องสมดุล การศึกษาภาคชีวิตเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ซึ่งจะทำให้มีความสามารถปรับตัวอยู่ในชุมชนและสังคมได้อย่างเป็นสุขตามอัตภาพ การนำเสนอ แนวคิด การศึกษาภาคชีวิต (Lifelong Education) เป็นผลจากการนำเสนอรายงานขององค์การ ศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่ได้นำเสนอไว้ว่า มนุษย์แต่ละคน จะต้องอยู่ในภาวะแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเขา ฉะนั้นแนวความคิดของการศึกษาภาคชีวิต จึงเปรียบเหมือนกุญแจดอกสำคัญของสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นการพัฒนาชุมชนที่เป็นกระบวนการ เรียนรู้พื้นฐานของการทำความเข้าใจชีวิต จึงนับได้ว่าเป็นการศึกษาภาคชีวิตและเป็นการศึกษาที่มีความต่อเนื่องกันไปตราบเท่าอายุขัยของแต่ละบุคคล นั้นแสดงว่าการพัฒนาชุมชนนั้นไม่มีที่สิ้นสุด แต่จะหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามความต้องการและ สถานการณ์ของชุมชน

13. การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ เป็นวิธีการ เป็นโครงการและเป็นกระบวนการ ทาง สังคม ซึ่ง แซนเดอร์ส (Sanders, 1958 อ้างถึงในรัชนิกร เศรษฐ์, 2528) ได้อธิบายไว้ ดังนี้

13.1 การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) คือมีการดำเนินงาน สัมพันธ์อย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันเป็นลำดับและจะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้

13.2 การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (Method) เพื่อพัฒนาคน กลุ่มและองค์กร ด้วยการให้การศึกษาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม จึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการ ดำเนินการให้ชัดเจน

13.3 การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ (Program) คือมีการเตรียมการ ไว้ล่วงหน้า โดยเน้นความคิดริเริ่มของชุมชน การสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพของคนในชุมชน การมีส่วนร่วม

ร่วมของคนในชุมชน การสนับสนุนจากรัฐบาลและการประสานงานระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

13.4 การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการทางสังคม (Movement) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของอารมณ์อันก่อให้เกิดพฤติกรรมกรมีมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้แรงจูงใจกระตุ้นเร้าให้ประชาชนมีความตื่นตัว เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ไม่เฉื่อยชาหรือ ท้อถอย แต่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนการพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

5. หลักการพัฒนาชุมชน

จากแนวคิดพื้นฐานและปรัชญาของการพัฒนาชุมชนที่ได้นำเสนอมาแล้วในเบื้องต้น ได้ถูกนำมาใช้ในการกำหนดให้เป็นหลักในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ดังนี้

องค์การสหประชาชาติ (1960 : 8-13) ได้กำหนดหลักการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ นำไปใช้ ดังนี้

1. การพัฒนาชุมชนจะต้องตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน จากการริเริ่มของประชาชนและเริ่มจากโครงการง่ายไปสู่โครงการที่ยากขึ้นตามลำดับ

2. ต้องเป็นโครงการอเนกประสงค์ที่จะช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน

3. เป็นการเปลี่ยนแปลงเจตคติของประชาชนในชุมชนที่ต้องทำไปพร้อม ๆ กับกิจกรรมด้านอื่น ๆ

4. จะต้องมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่

5. ต้องแสวงหาผู้นำท้องถิ่น สนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาผู้นำชุมชนในด้านต่าง ๆ ตามลักษณะของกิจกรรมและความจำเป็นของแต่ละชุมชน

6. ต้องยอมรับสตรีและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ

7. รัฐต้องเตรียมจัดบริการให้การสนับสนุน

8. ต้องวางแผนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพทุกระดับ

9. สนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชน อาสาสมัครต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

10. ต้องมีการวางแผนให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนที่สอดคล้องกับความเจริญในระดับชาติ

กรมการพัฒนาชุมชน (2527 : 55) ได้กล่าวถึงหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเอาไว้ว่าจะต้องยึดหลักที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด นักพัฒนาจะต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุง พัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิด วางแผนเพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเอง นักพัฒนาควรเป็นผู้กระตุ้น แนะนำ ส่งเสริม

2. ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน นักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่า ต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนส่วนรัฐบาล จะช่วยเหลือ สนับสนุนอยู่เบื้องหลังและช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

3. ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผนและติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่จะทำ ในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึก ในเรื่องของความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม

4. ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนซึ่งจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุม ปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจและทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

หลักการพัฒนาชุมชนที่นักพัฒนาชุมชนนำมาใช้ในประเทศไทย นอกจากยึดถือ หลักการพัฒนาชุมชนขององค์การสหประชาชาติแล้ว ยังได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นฐาน ของสังคมไทย ซึ่งมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอนคือ ร่วมศึกษา ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลของการพัฒนา ทั้งในรูปของบุคคล กลุ่มและองค์กรอย่างแท้จริงและด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่ด้วยความเกรงใจหรือถูกบังคับ เพื่อสร้าง ความเชื่อมั่นในตนเอง มองเห็นและตระหนักถึงศักยภาพหรือพลังความรู้ ความสามารถของตนเอง เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและเจ้าของงานพัฒนาชุมชน (Sense of Belonging) ซึ่งเป็นพื้นฐาน สำคัญในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

2. หลักการพึ่งตนเองของชุมชน หลักการพัฒนาชุมชนที่สำคัญประการหนึ่ง คือการ พึ่งตนเองของชุมชนตามศักยภาพหรือพลังความสามารถที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งศักยภาพของคน ทรัพยากรและทุนต่าง ๆ ของชุมชนด้วยการพัฒนาให้ประชาชนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและ พัฒนาชุมชนด้วยตนเอง เพราะเป็นผู้รู้สภาพที่แท้จริงในชุมชนมากกว่าผู้อื่น เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน มากกว่าผู้อื่น และต้องดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนนานกว่าผู้อื่น การพึ่งตนเองได้ของชุมชนเป็นการช่วยแบ่ง ภาระของรัฐบาล ทำให้คนในชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถดำรงรักษาและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

3. หลักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและองค์กร กลุ่มและองค์กรเป็นศูนย์กลางของ การดำเนินงานพัฒนาชุมชน เป็นแหล่งกลางของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และ ร่วมกันรับผิดชอบ เป็นแหล่งฝึกพลังความรู้ความสามารถของชุมชน ทำให้เกิดศักยภาพหรือ พลังใน การพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ สนับสนุนส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและหลักการ พึ่งตนเองของประชาชนที่กล่าวมาแล้ว ให้เกิดขึ้นและด รารงอยู่ต่อไปอีกด้วย กลุ่มและองค์กรยังช่วยให้ เกิดความมั่นใจว่า การพัฒนาชุมชนจะไม่ประสบความสำเร็จล้มเหลว เพราะถึงแม้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาประสบปัญหาและไม่เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนา แต่กลุ่มและองค์กรยังคงมีอยู่สามารถ ดำเนินงานพัฒนาต่อไปได้อีก

4. หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ ผู้นำในการพัฒนาชุมชนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ยอมรับในหลักการของระบอบประชาธิปไตย มีบุคลิกภาพเด่นเป็นพิเศษ เป็นที่ยอมรับ

นับถือของคนในชุมชน ทั้งผู้นำเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งที่ได้รับการแต่งตั้งและการเลือกตั้ง ให้เป็นผู้นำ ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงานการพัฒนาชุมชนได้ดีและเป็นพลังสำคัญที่ทำให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

5. หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ปรัชญาและความคิดของระบอบประชาธิปไตย กับปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชนเป็นหลักการเดียวกัน กล่าวคือทำให้ประชาชนมีสิทธิ อิสรภาพ เสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพในการดำรงชีวิตตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน คือกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต้องเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนในชุมชนด้วยความสมัครใจไม่ใช่ถูกบังคับ เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกันจะใช้เสียงข้างมากตัดสิน ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แบบพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน ทุกคนมีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นได้เท่าเทียมกัน มีความสำคัญเท่าเทียมกันและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

6. หลักการประสานงาน การพัฒนาชุมชนมีบุคคล กลุ่มและองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้การประสานงานเป็นหลักการที่สำคัญทั้งการประสานพื้นที่ ประสานคน ประสานหน่วยงาน ประสานเงิน ประสานทรัพยากร ประสานแผนและโครงการ ประสาน ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งการพัฒนาสิ้นสุดลง การประสานงานช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่รับผิดชอบและสร้างความร่วมมือ รับผิดชอบในกิจกรรมร่วมกัน ทำให้การพัฒนาชุมชน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือเป็นไปตามล าดับขั้นตอน ไม่ซ้ำซ้อน ประหยัดแรงงาน งบประมาณ ทรัพยากร เวลา ทำให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จด้วยดี

7. หลักการจัดการชุมชน คือให้ผู้นำและคนในชุมชน เรียนรู้ในหลักการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง ร่วมกันดำเนินการบริหารจัดการชุมชน สามารถศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา จัดทำแผนและโครงการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ประเมินผลสรุปทเรียนในการดำเนินงานได้ด้วยตนเอง สามารถพัฒนาระบบการบริหารและจัดการชุมชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของชุมชน

8. หลักการบูรณาการ เป็นการผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชน ให้เป็นเอกภาพ เพื่อสร้างศักยภาพหรือพลังในการพัฒนา ทำให้การพัฒนามีเป้าหมายร่วมกัน ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ประสบความสำเร็จร่วมกัน ไม่ใช่เป็นแบบต่างคนต่างทำ

9. หลักการพัฒนาแบบองค์รวม เป็นการพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการพัฒนา องค์ประกอบต่าง ๆ ของชุมชนไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้เพราะว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของชุมชนมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน การพัฒนาส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงส่วนเดียวไม่สามารถทำให้ชุมชนทั้งหมดพัฒนาได้

10. หลักการพัฒนาแบบยั่งยืน การพัฒนาชุมชนต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม แต่มุ่งสนับสนุนส่งเสริมให้สิ่งแวดล้อมและชุมชนดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงถาวรหรือยั่งยืนไม่ล่มสลายไปได้ง่าย

11. หลักการใช้วัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ประชาชนยอมรับและนำมา ปฏิบัติในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นวิถีของชุมชน วัฒนธรรมเกิดจากการกระทำหรือผลงานของมนุษย์ ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เป็นต้น และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ วัตถุ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น วัฒนธรรม บางอย่างเป็นภูมิปัญญาของชุมชน คือเกิดจากสมาชิกในชุมชนเอง วัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการ

พัฒนาชนบทมาก เพราะการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะได้รับความร่วมมือหรือถูกต่อต้านจากประชาชนหรือไม่ มากน้อยเพียงใดและจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องหรือความขัดแย้งกับวัฒนธรรมของชุมชนเป็นสำคัญ

12. หลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน การเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชน คือการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของคนในชุมชนและการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากภายนอกชุมชน ทำให้สามารถสรุปบทเรียนสร้างบทเรียนรับความรู้ใหม่ได้พร้อม ๆ กัน และมีความรู้ ความเข้าใจตรงกัน ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกของชุมชนมีการตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาและนำไปสู่การตัดสินใจในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

13. หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน นอกจากชุมชนจะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันแล้ว การเชื่อมโยงการเรียนรู้ของคนในชุมชนต้องดำเนินการในลักษณะของเครือข่าย เพราะทำให้ระบบการเรียนรู้ของชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แล้วขยายไปสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับชุมชนอื่น ๆ ทำให้ชุมชนมีพลังหรือศักยภาพมากขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่กว้างขวาง เป็นองค์ความรู้ใหม่มากขึ้น เกิดความสมานฉันท์ระหว่างชุมชนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

14. หลักการขยายผล โครงการและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จในชุมชนใดชุมชนหนึ่งถือเป็นองค์ความรู้ของชุมชนนั้น ควรนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน เพราะความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนจะสร้างขวัญ กำลังใจ ความศรัทธาเชื่อมั่น ไม่ทอดถอยในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา การขยายผลจะทำให้การพัฒนาชุมชนแผ่ขยายไปได้อย่างรวดเร็วและการสร้างเครือข่ายจะทำให้เกิดพลังประสบความสำเร็จในการพัฒนามากยิ่งขึ้น

15. หลักการสมทบ การพัฒนาชุมชนมุ่งที่จะให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยใช้ประชาชนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ แต่พลังหรือศักยภาพของประชาชนและชุมชนนั้นมีขีดจำกัด กล่าวคือมีเพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น ไม่สามารถระดมมาใช้ได้อีกต่อไป การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐและภาคเอกชนที่อยู่ภายนอกชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ต้องตั้งอยู่บนหลักการช่วยเหลือตนเองและการพึ่งตนเองของชุมชน ไม่ใช่พึ่งพารัฐบาลและองค์กรเอกชนตลอดไป หลักการสมทบจึงเป็นการสมทบกันระหว่างขีดความสามารถทั้งหมดที่ชุมชนมีอยู่กับการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลและองค์กรเอกชนอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพในการพัฒนาของชุมชนให้ประชาชนอีกทางหนึ่ง

6. ลักษณะของการพัฒนาชุมชน

จากความหมาย ปรัชญา แนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน จะเห็นว่า การพัฒนาชุมชน มีลักษณะสำคัญหลายประการ ดังนี้

1. เป็นการดำเนินงานโดยคนในชุมชน ใช้ทุนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ ไม่พึ่งพาคูคลองหรือทรัพยากรนอกชุมชนเพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้มีความจำเป็นจริง ๆ คือเมื่อเกินขีดความสามารถของชุมชนเท่านั้น

2. เป็นการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน คนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐหรือคนในชุมชนกับภาคเอกชนร่วมมือกัน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จตามขีดความสามารถที่มีอยู่

3. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมายหรือทิศทาง คือมีแผนและโครงการที่สามารถควบคุมความสมดุลที่จะเปลี่ยนแปลงได้ กำหนดปริมาณ คุณภาพและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อคนในชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้

4. เกิดจากความตั้งใจและการกระทำของมนุษย์ เป็นการดำเนินงานตามแผนและโครงการ ที่กำหนดขึ้น ไม่ใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

5. เป็นการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน ให้เป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง บุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนและชุมชนตามมาตรฐานที่ต้องการ

6. เป็นกระบวนการให้การศึกษาตลอดชีวิต การพัฒนาชุมชนใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และพัฒนาคนในชุมชนทุกช่วงชีวิตให้มีคุณภาพ มีความพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาและ ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข

7. เป็นกระบวนการจัดองค์กรหรือกลุ่ม เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นการผนึกกำลังด้วยการรวมตัวของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดศักยภาพหรือพลังของชุมชนและนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน

8. เป็นการมีส่วนร่วมของสมาชิกหรือคนในชุมชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมศึกษาปัญหาของชุมชน วิเคราะห์ปัญหา สรุปบทเรียนที่ผ่านมา จัดทำแผน โครงการ ร่วมปฏิบัติงาน และติดตามประเมินผล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน รักหวงแหนชุมชนและร่วมกันพัฒนาชุมชน

9. มีลักษณะเป็นการบูรณาการ คือการผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ ของชุมชนและการ พัฒนาชุมชนไว้ด้วยกันไม่แยกออกเป็น ส่วน ๆ

10. เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม คือดำเนินการพัฒนาทุก ๆ ส่วนของชุมชนไปพร้อมกัน อย่างมีคุณภาพ ไม่พัฒนาส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงส่วนเดียว

11. เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน คือการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่ออนาคต กล่าวคือไม่ทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้หมดไป รักษาสืบทอดกิจกรรมการพัฒนาไปยังคนรุ่นต่อไปโดยไม่สิ้นสุด หรือเป็นการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์และสังคมให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนนั่นเอง

12. มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนเป็นของคนในชุมชน ดำเนินการโดยคนในชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน เป็นการให้สิทธิ เสรีภาพ อิสรภาพ เสมอภาค และภราดรภาพแก่ชุมชน เช่นเดียวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเป็นผู้ กำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนเองและชุมชน เป็นการดำเนินงานโดยคนและกลุ่มคนส่วนใหญ่ของชุมชน

13. เป็นการนำยุทธศาสตร์หรือกลวิธีการต่าง ๆ มาใช้ เช่น การให้การศึกษาแก่ชุมชน การใช้ตัวนำการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงเจตคติ การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่ม การ

เสริมสร้างทักษะ และความสามารถในด้านต่าง ๆ การจัดระเบียบทางสังคม เป็นต้น การพัฒนาชุมชน จึงต้องเลือกวิธีการหรือผสมผสานวิธีการ เทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาให้เหมาะสม

14. มีลักษณะเป็นการบริหารจัดการ คือการพัฒนาชุมชนเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ เป็น จำนวนมากจึงต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการบริหารจัดการคน กลุ่ม องค์กร ทรัพยากร แผนและโครงการ เป็นต้น

15. มีลักษณะเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ คือคนในชุมชนร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ และ ประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีศูนย์กลางในการบริหารจัดการชุมชน ร่วมกัน มี ความเป็นกัลยาณมิตร ระดมพลังและศักยภาพมาใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ มีการ เชื่อมโยง ความสัมพันธ์แบบเครือข่ายกับชุมชนอื่น ๆ เป็นต้น

7. องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน

ถ้าพิจารณาจากลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนแล้ว การพัฒนาชุมชนมี องค์ประกอบที่ สำคัญดังต่อไปนี้

1. คนในชุมชน คนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาชุมชน เนื่องจากการพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคน โดยความร่วมมือกันของคนในชุมชน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของ คนในชุมชนด้วยกันเอง การพัฒนาชุมชนจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนโดยตรง ทั้งที่เป็นบุคคล กลุ่มและ องค์กรต่าง ๆ

2. ทุนของชุมชน ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจและทุนสิ่งแวดล้อม

2.1 ทุนทางสังคม ได้แก่ คุณภาพของคน การจัดระเบียบทางสังคม สถาบันทาง สังคม กลุ่มและองค์กรต่าง ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม เทคโนโลยีต่าง ๆ

2.2 ทุนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ ผลิตภัณฑ์ รายได้ แหล่งทุนของชุมชน

2.3 ทุนสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ป่าไม้ แร่ธาตุ ภูเขา แม่น้ำลำคลอง น้ำตก ทุนของ ชุมชนเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

3. วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เช่น วัสดุสำนักงาน วัสดุก่อสร้าง เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยานพาหนะ เครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น โดยวัสดุ อุปกรณ์เหล่านี้ ต้องมีคุณภาพที่เหมาะสม ทันสมัยและเพียงพอกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่กำหนดขึ้น

4. ยุทธศาสตร์หรือวิธีการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีหลายวิธีการ เช่น การให้ การศึกษาอบรม การจัดระเบียบชุมชน การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่มและองค์กร การวางแผนและ โครงการ การ ประสานงาน เป็นต้น ยุทธศาสตร์เหล่านี้เมื่อ มาใช้ในการพัฒนาชุมชนต้องเป็น ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม กับชุมชนจึงจะเป็นประโยชน์และสนับสนุนการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ

5. กระบวนการพัฒนาชุมชน จะเป็นลักษณะมีลำดับขั้นตอนในดำเนินงาน คือ การศึกษา ชุมชน การวิเคราะห์ชุมชน การวางแผนและโครงการ การดำเนินงาน การประเมินผลและ การทบทวน เพื่อไขปัญหาและอุปสรรค ซึ่งต้องดำเนินงานไปตามลำดับตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด กระบวนการ

6. การสนับสนุนช่วยเหลือจากรัฐบาลและภาคเอกชน เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือ เฉพาะ ในสิ่งที่มีความจำเป็น เกินขีดความสามารถของชุมชน หรือเพื่อกระตุ้นเร่งเร้าให้ประชาชนเกิด ความตื่นตัวและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา

7. การบริหารและจัดการที่ดี เป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคคล กลุ่ม องค์กร การเงิน เวลา พัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ เป็นต้น ให้มีประสิทธิภาพ

8. นักพัฒนาชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นเตือน จูงใจ ประสานงาน ระดมพลัง หรือ ศักยภาพของชุมชนมาใช้ในการพัฒนา

9. การประสานงาน เพื่อเป็นการเชื่อมประสานระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนให้ดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกันเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็น ลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้

10. ผลของการพัฒนา คือเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ซึ่งจะทำให้ คนที่ร่วมการพัฒนามีขวัญและกำลังใจที่ดี มุ่งมั่นที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จต่อไป

องค์ประกอบทั้ง 10 ประการของการพัฒนาชุมชนนี้ จะมีลักษณะความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกันและกันเป็นห่วงโซ่ของการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ดังนั้นนักพัฒนา จึงต้องดำเนินงานไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ก็จะต้องทำการพัฒนาองค์ประกอบเหล่านี้ให้มีคุณภาพ มีปริมาณที่เพิ่มขึ้นและเหมาะสมกับการ นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน

เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน สนธยา พลศรี (2547 : 54-56) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนมีเป้าหมายสำคัญ 2 ประการ คือการพัฒนาคนให้มีความสุขและการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ดังนี้

1. การพัฒนาคนให้มีความสุข คือให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม มีความสุข เพราะในการพัฒนาชุมชนนั้นต้องยึดคนเป็น ศูนย์กลางของการพัฒนา เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ทั้งเป็นผู้ดำเนินงาน เป็นผู้ได้รับผลที่เกิดขึ้นและเป็นผู้สืบทอดงานพัฒนาไม่ให้สิ้นสุด คนจึงเป็นเป้าหมายสุดยอดหรือเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน จึงต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมและมีความสุข

1.1 การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คือทำให้คนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการประกอบกิจการงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ เลี้ยงตนเองและครอบครัว มีความรู้ทางการเมืองและความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เฉลียวฉลาด มีวิสัยทัศน์ สุขภาพดี บุคลิกภาพดี สามารถพึ่งตนเองได้ ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้

1.2 การพัฒนาคนให้มีคุณธรรม คือทำให้คนเป็นคนดีทั้งการคิด การพูดและการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เช่น การละเว้นอบายมุข ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เอื้ออาทรต่อผู้อื่น รู้จักความพอเพียงในสิ่งต่าง ๆ มีความอดทนสามารถยับยั้งตนเองไม่ให้ประพฤติชั่ว

1.3 การพัฒนาคนให้มีความสุข คือการทำให้คนมีความสุขสงบ มีจิตใจดีงามสงบ เยือกเย็น มั่นคง ผ่องใส ไม่มีความเครียด มีเมตตากรุณา รู้จักความพอเพียง รู้จักประมาณและเข้าถึง สัจธรรมของชีวิต มองโลกในแง่ดี ปรับตัวให้เข้ากับการปฏิรูปสิ่งต่าง ๆ ได้ เป็นต้น การทำให้คนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมีความพร้อมในการพัฒนา และการสร้างเสริมคนให้ มีคุณธรรม

จริยธรรมตามแนวทางศาสนาของแต่ละคน รวมไปถึงการสร้างคนให้มีความสุข นับว่าเป็น พื้นฐานสำคัญของการที่จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและพัฒนาในลำดับต่อไป

2. การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง การพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ และมีความสุข คือการทำให้คนในชุมชนมี จิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน ในการกระทำบางอย่างด้วยความรักและ ความเอื้ออาทรต่อกันภายในระบบการจัดการให้เกิด ความรู้สึกร่วมกัน เพื่อประโยชน์สาธารณะ การรวมตัวกันอาจจะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กระจัดกระจายกันได้ แต่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ จนกลายเป็นองค์กรชุมชน (Community Organization) และมีความ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายย่อย ๆ ขึ้น (Community Network) ทำให้เกิดโครงสร้างสังคมแนวใหม่ที่มีความ สัมพันธ์กันในรูปแบบที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเมื่อประสานกับโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์กันในแนวตั้ง ด้วยความสัมพันธ์แล้วก็จะทำให้ ชุมชนเกิดความเข้มแข็งขึ้น โดยชุมชนที่เข้มแข็งมีลักษณะ ดังนี้

2.1 มีจิตสำนึกชุมชน คือสมาชิกสำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชน มีความตั้งใจที่จะรับผิดชอบปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกันและสมานฉันท์ ยอมรับในศักยภาพ ของกันและกัน ยอมรับในความหลากหลายของสมาชิก เป็นต้น

2.2 มีจิตวิญญาณชุมชน คือสมาชิกมีความจงรักภักดีต่อชุมชน อุทิศตนเพื่อ ชุมชน ห่วงแทนชุมชน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น ศาสนา เครือญาติหรือความสัมพันธ์ทางสังคมแบบ ต่าง ๆ ความมีจิตวิญญาณชุมชน ทำให้เกิดความยินดีมีความสุขมุ่งมั่นและเกิดพลังอย่างมหาศาลเป็น พลังที่ทำให้คนและชุมชนมีความสุขร่วมกัน จิตวิญญาณชุมชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการมี จิตสำนึกของ ชุมชน ทำให้สมาชิกของชุมชนมีจิตใจเข้มแข็งแกร่ง มีความพร้อมที่จะรวมพลังกันเพื่อการ พัฒนาชุมชนของตนต่อไป

2.3 เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือการที่สมาชิกร่วมกันเรียนรู้หรือเรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่ม มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม มี องค์กรความรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนที่เป็นผลจากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกัน นับเป็น กระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การตัดสินใจร่วมกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดร่วมกันและ สามารถนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ไม่ใช่การดำเนินงานโดย บุคคลใดบุคคลหนึ่ง

2.4 มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง คือสมาชิกรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นด้วยจิตสำนึก ชุมชนและจิตวิญญาณชุมชน ผนึกกำลังกันเป็นกลุ่มและองค์กร เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนา ชุมชน อันเป็นผลของการเรียนรู้ร่วมกันไม่ใช่แบบต่างคนต่างทำ

2.5 มีการจัดการชุมชนที่ดี คือสมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการ ตนเอง กลุ่มและชุมชน ดำเนินการวางแผน จัดกระบวนการดำเนินงานและประเมินผลการพัฒนา ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 มีเครือข่ายชุมชน คือมีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กร ชุมชน ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ด้วยความสมานฉันท์ทำให้เกิดการ รวมจิตสำนึกและจิตวิญญาณของสมาชิกและองค์กรชุมชนต่าง ๆ ให้มีพลังเข้มแข็งร่วมกันเรียนรู้และ พัฒนาชุมชนจนประสบความสำเร็จ

2.7 มีภาวะผู้นำชุมชน (Community Leadership) ผู้นำในการพัฒนาชุมชน เป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิก ไม่ผูกขาดความคิดหรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมทั้งจะเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ฝึกตัวเองเข้ากับชุมชนได้อย่างแนบแน่น ร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน สามารถเชื่อมประสานสมาชิก กลุ่มและองค์กรชุมชนได้เป็นอย่างดี

2.8 เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ คือสมาชิกของชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือ หรือพึ่งตนเองได้ ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งในยามปกติ และเมื่อประสบกับภาวะวิกฤติต่าง ๆ ทำให้สามารถดำรงรักษาชุมชนเอาไว้ได้

2.9 เป็นชุมชนสงบสุข ชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมและมีความสุข เมื่อคนมารวมกันเป็นชุมชนและสร้างชุมชนให้สงบสุขแล้ว ชุมชนก็มีความเข้มแข็งไม่เบียดเบียนผู้อื่น บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

2.10 เป็นชุมชนที่ยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งเป็นชุมชนที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป แต่จะธำรงรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชนไว้ได้ แล้วสืบทอดต่อไปให้ลูกหลานไม่ล่มสลายโดยง่าย

สรุปได้ว่า เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน คือการที่คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขตามสมควรแก่สภาพของตนเอง สามารถปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นและอยู่ร่วมกันกับคน ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่น ๆ ในชุมชนของตนเองได้อย่างมีความสุขเอื้ออาหารต่อกันจนเกิดความเป็นชุมชนขึ้น เมื่อคนมีความสุขแล้วย่อมส่งผลให้ชุมชนของตนเกิดความเข้มแข็งยั่งยืนในที่สุด

8. ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน

มยุรี วัดแก้ว (2535 : 34-36) ได้อธิบายความสำคัญของการพัฒนาชุมชนไว้ ดังนี้

1. ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ เป็นที่ทราบกันดีว่าปัญหาที่ชุมชนชนบทประสบกันอยู่ทั่ว ๆ ไปก็คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนประสบความยากลำบากมีความแร้นแค้น เนื่องจากการขาดความรู้ในการผลิตสมัยใหม่ วิธีการผลิตยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ รวมทั้งขาดแคลนเงินทุน ขาดแคลนอุปกรณ์ในการผลิต เกษตรกรมักขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางในราคาต่ำและช่องทางประกอบอาชีพอย่างอื่นมีจำกัด หลังจากเก็บเกี่ยวแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่จะว่างงาน การนำเอาเอาการพัฒนาชุมชนมาใช้จะทำให้ เศรษฐกิจของเกษตรกรชาวชนบทดีขึ้น คือ

- 1.1 ช่วยยกระดับการครองชีพของประชาชนให้ดีขึ้น
- 1.2 ช่วยแก้ไขปัญหาว่างาน
- 1.3 ส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- 1.4 ลดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นในสังคม
- 1.5 ทำให้ประชาชนมีฐานด้านเศรษฐกิจดีขึ้นและประเทศชาติมีความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ

2. ความสำคัญทางสังคม ประชาชนในชนบทด้อยโอกาสทางการศึกษา เป็นเหตุให้ชาวชนบทมีสภาพความเป็นอยู่ ทางด้านสุขภาพอนามัยต่ำไปด้วย สุขภาพของชาวชนบทเป็นแบบสามวันดีสี่วันไข้ เป็นโรคขาดสารอาหารและทางเดินอาหาร ก่อให้เกิดการด้อยคุณภาพของประชาชน ส่วนด้านความคิดต่าง ๆ นับว่ายังเป็นแนวความคิดที่ล้าสมัย ยึดมั่นในเรื่องไสยศาสตร์ เป็นสาเหตุหนึ่ง

ที่ทำให้ประชาชนใน ชนบทเจริญเข้าและมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การนำเอาวิธีการพัฒนาชุมชน เข้าไปใช้ในชุมชน มีผลทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดี คือ

2.1 ทำให้ประชาชนได้รู้จักปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น
 2.2 ช่วยให้ประชาชนรู้จักป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ รักษาอนามัยครอบครัวให้ดีขึ้น
 2.3 เป็นการลดความแตกต่างระหว่างชนชั้นในสังคมให้บรรเทาเบาบางลง
 สร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่สมาชิก

2.4 ช่วยปรับปรุงชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคมให้ดีขึ้น
 2.5 ทำให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น
 3. ความสำคัญทางด้านการเมืองการปกครอง จากปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่ชาว ชนบทได้รับ ทำให้มีผลสืบเนื่องมาสู่ปัญหาด้านการเมือง การปกครองด้วย ต้นเหตุคือความยากจนที่ทำให้ชาวบ้านไม่มั่นใจในการเมืองการปกครอง ประชาชน ถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของคนบางกลุ่มเท่านั้น ปัญหาความยากจนจะโยงมาสู่ปัญหาการเมือง ดังจะเห็นได้จากปัญหาผู้ก่อการร้าย และการด้อย การศึกษาก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่น่า ไปสู่ปัญหานี้ การไม่เข้าใจ ในเรื่องการเมืองประกอบกับความยากจน เมื่อมีฝ่ายตรงข้ามมาเกลี้ยกล่อมชักชวนก็เห็นตามไปด้วย ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงมีผลต่อการเมือง การปกครอง ดังนี้

3.1 เป็นการก่อให้เกิดความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชน ท้องถิ่นและคนในชาติ

3.2 ทำให้ประชาชนเกิดความรัก ความเข้าใจในรัฐบาลและประเทศชาติของตน ยิ่งขึ้น

3.3 เป็นการขจัดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับประชาชน และ ระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3.4 ทำให้ประชาชนสนใจที่จะปกครองตนเองและเข้าใจการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยมากขึ้น การพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนา บรรลุเป้าหมายได้ ฉะนั้นในการพัฒนาชุมชนจึงพยายามที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไปพร้อมกันทุกด้าน ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะจะมีส่วนช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างมาก กล่าวคือ หากเรา พัฒนาด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว โดยละทิ้งหรือไม่ให้ความสำคัญแก่ด้านอื่นอย่างเท่าเทียมกันแล้ว ด้านที่พัฒนานั้นจะไม่ประสบผลสำเร็จเพราะมีด้านที่ไม่พัฒนาเป็นเครื่องถ่วงอยู่ ด้วยเหตุนี้การพัฒนา ชุมชนจึงต้องพัฒนาทั้งคนและวัตถุไปพร้อม ๆ กัน

9. วิธีการพัฒนาชุมชน

สนธยา พลศรี (2547 : 65-89) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนมีวิธีการสำคัญ 3 วิธี คือ การให้การศึกษาแก่ชุมชน การจัดระเบียบชุมชน และการดำเนินงานในลักษณะของกระบวนการ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1. การให้การศึกษาแก่ชุมชน (Community Education) คือการให้คนในชุมชนได้ เรียนรู้ในสิ่งที่ควรรู้เพื่อความรู้ความเข้าใจร่วมกัน เป็นกระบวนการที่ ผู้เข้ารับการศึกษามีส่วนร่วม สำคัญ ที่สุด เพราะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงต้องมีแรงจูงใจที่ต้องการจะ ศึกษาและบางเรื่องต้องมีการ ฝึกฝนปฏิบัติให้มีทักษะ โดยผู้เข้ารับการศึกษาอาจเป็นเด็ก เยาวชนหรือ ผู้ใหญ่ในชุมชนรวมถึงผู้นำ

กลุ่มที่มีความสนใจ มีเวลาเพียงพอและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ส่วนผู้ให้การศึกษาเช่น นักพัฒนาชุมชน นักส่งเสริมการเกษตร นักสาธารณสุข ฯลฯ จะต้องเป็นผู้มีความรู้ และทักษะในการถ่ายทอดเนื้อหาข้อมูลความรู้ มีบุคลิกและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักใช้จิตวิทยา ตลอดจนเทคนิควิธีสอนและถ่ายทอดความรู้ได้ดี

1.1 รูปแบบของการให้การศึกษาแก่ชุมชน การให้การศึกษาแก่ชุมชน ถ้าแบ่งตามจำนวนของคนที่ให้การศึกษา อาจแบ่งได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1.1.1 การให้การศึกษาเป็นรายบุคคล เป็นการให้การศึกษาแก่บุคคลที่ไม่สามารถให้การศึกษาาร่วมกับผู้อื่นได้ คือเป็นบุคคลที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากผู้อื่น เช่น คนพิการและผิดปกติทางกายหรือจิตใจ ผู้นำชุมชนที่ต้องสร้างบุคลิกภาพให้เหมาะสม เด็กหรือเยาวชนที่เตรียมตัวไปทำกิจกรรมประเภทประกวดและแข่งขัน เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นการฝึกทักษะให้แก่บุคคลในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้านก็ได้

1.1.2 การให้การศึกษาเป็นกลุ่ม เป็นการให้การศึกษาแก่บุคคลในชุมชนเป็นกลุ่มที่มีจำนวนไม่มากนัก มีความสนใจร่วมกัน มีลักษณะคล้ายคลึงกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกันหรือใช้ชีวิตร่วมกันตามวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษา ซึ่งอาจใช้วิธีการให้การศึกษาได้หลายวิธี เช่น การประชุมปฏิบัติการ การอภิปราย การจัดนิทรรศการ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์โดยจัดเวทีประชาคม เป็นต้น

1.1.3 การให้การศึกษาแก่คนจำนวนมาก เป็นการให้การศึกษาแก่ผู้คนในชุมชนที่มีจำนวนมาก เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องไปพร้อม ๆ กัน โดยส่วนใหญ่จะดำเนินการผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หอกระจายข่าวของชุมชน วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมถึงอินเทอร์เน็ต เป็นต้น การให้การศึกษาแก่ชุมชนจึงต้องเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคคลกลุ่มเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาด้วยจึงจะประสบความสำเร็จ

1.2 วิธีการให้การศึกษาแก่ชุมชน การให้การศึกษาแก่ชุมชนสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

1.2.1 การพบปะเยี่ยมเยียนโดยตรง เป็นการให้การศึกษาโดยการไปพบปะเยี่ยมเยียนผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือครอบครัว อาจจะเป็นที่บ้านหรือสถานที่ประกอบอาชีพ เช่น สวนไร่นา เป็นต้น แล้วจึงหาโอกาสที่เหมาะสมให้การศึกษาตามเนื้อหาสาระที่ต้องการ การพบปะเยี่ยมเยียนโดยตรงแม้จะมีกระบวนการค่อนข้างยุ่งยาก แต่จะสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้แบบเป็นกันเอง ทำให้ผู้ถ่ายทอดความรู้และผู้เรียนมีความสนิทสนมกัน ได้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียน ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ทำให้สามารถให้การศึกษาได้ง่าย เรียนรู้และบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น

1.2.2 การอภิปรายกลุ่ม เป็นการให้การศึกษาแก่ชุมชนเป็นกลุ่ม โดยการนำผู้ที่มีปัญหาความต้องการ และความสนใจร่วมกันจำนวนไม่มากนักมาร่วมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ฝึกการเรียนรู้ร่วมกันและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม พัฒนาความเป็นผู้นำ เรียนรู้วิธีการทำงานแบบประชาธิปไตย สร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของและรับผิดชอบการพัฒนาชุมชนร่วมกัน เป็นต้น

1.2.3 การสาธิต เป็นการให้การศึกษาด้วยการแสดงหรือทำให้ดูโดยให้ผู้เข้ารับการศึกษาได้เรียนรู้จากการเฝ้าดูและการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นการสาธิตผลงานการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จหรือสาธิตการดำเนินงานพัฒนาชุมชนก็ได้ การสาธิตช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่เรียน สามารถเชื่อมโยงเปรียบเทียบกับสิ่งที่จะเรียนกับสิ่งอื่น ๆ ได้ทำให้บรรยากาศของการเรียนไม่ซ้ำซากจำเจ

1.2.4 การจัดนิทรรศการ เป็นการจัดแสดงสิ่งที่จะเรียนรู้ให้ดู เช่น การแสดงตัวอย่าง หุ่นจำลอง แผนภูมิ รูปภาพ หรือไฮสแตทที่ศนูปรกรณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นทางการเป็นหมวดหมู่ มีระเบียบ แบบแผน กระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความเชื่อ ค่านิยมบาง ประการของผู้เรียน เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน

1.2.5 การศึกษาดูงาน เป็นการนำกลุ่มเป้าหมายไปศึกษาหาความรู้ ในสถานที่ต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนไปชมเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมกับการพัฒนาชุมชนของตนหรือไปหาคนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการพัฒนาชุมชน การศึกษาและดูงานยังช่วยในการฝึกทักษะของการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและองค์กรขึ้นในชุมชน สร้างความรัก ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้พบเห็นมาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน นอกจากนี้แล้วการศึกษาดูงานยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความเชื่อ ค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของบุคคลให้เหมาะสมได้อีกด้วย

1.2.6 การฝึกอบรม เป็นการให้การศึกษาแก่ชุมชนโดยการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ความสามารถหรือทักษะของบุคคล การเปลี่ยนแปลงเจตคติและความรู้สึกของผู้เข้ารับ การฝึกอบรมให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่และแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1.2.7 การรณรงค์ เป็นการให้การศึกษาแก่ชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนด้วยการแสดงว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับเรื่องที่รณรงค์นั้น ทางสื่อและการแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ถ้าเป็นเรื่องที่เห็นด้วยก็ให้การสนับสนุนให้ดำเนินการ ถ้าหากไม่เห็นด้วยก็ไม่ให้การสนับสนุน ยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน การรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม รวมพลังคน ในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ นักพัฒนาชุมชนต้อง รู้จักเลือกวิธีการให้การศึกษาแก่ชุมชน ให้มีความเหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่จะให้การศึกษา ซึ่งอาจจะใช้เพียงวิธีการเดียวหรือรวมกันหลาย ๆ วิธีก็ได้

2. การจัดระเบียบชุมชน (Community Organization) เป็นวิธีการที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างผู้คนในชุมชน เช่น บุคคลกับบุคคล บุคคลกับ กลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคลและกลุ่ม รวมพลังหรือศักยภาพของชุมชนและ นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยการจัดระเบียบชุมชนมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน เป็นการศึกษาศาและสำรวจชุมชน เพื่อรับทราบถึงข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ของชุมชน และนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน เช่น ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน ภูมิประเทศ ทรัพยากร ประชากรจำแนกตามลักษณะต่าง ๆ เช่น จำนวนคน จำนวนครัวเรือน เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ การมีงานทำ การเกิด การตาย การย้ายถิ่น การเพิ่มของประชากร ผู้นำและผู้มีอิทธิพล วิวัฒนาการของการพัฒนาชุมชน ลักษณะ

ทางด้านวัฒนธรรม เป็นต้น ขั้นตอนที่ 2 การรวมพลังชุมชน เป็นการใช้อย่างจริงจังด้วยการกระตุ้น ยั่วยุให้ประชาชนมองเห็นและตระหนักในปัญหาของชุมชน เกิดความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการพัฒนาชุมชน ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาและการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน เป็นการทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างประชาชนในชุมชน ในเรื่องปัญหาและความต้องการ ความร้ายแรงเร่งด่วนของแต่ละปัญหาด้วยการประชุม อภิปราย การปรึกษาหารือ แล้วจัดลำดับปัญหาและความต้องการ โดยต้องทำการแก้ไขปัญหาร้ายแรงเร่งด่วนต่อชุมชนก่อนปัญหาอื่น ๆ ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมโครงการ เป็นการเตรียมการแก้ไขปัญหามาตรฐานซึ่งเกิดจากความต้องการของประชาชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการและ กิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการให้มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 การค้นหาและพัฒนาผู้นำ ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่ประชาชนให้การยอมรับนับถือและให้ความร่วมมือ ผู้นำที่ดีจึงสามารถสนับสนุนและให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จได้ ในการค้นหาผู้นำนั้น อาจพิจารณาได้จากการศึกษาแนวความคิด ลักษณะนิสัย พฤติกรรมต่าง ๆ และ การยอมรับของประชาชนในชุมชน เมื่อได้บุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้นำแล้ว อาจจะนำมาให้การฝึกอบรม เพื่อพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 การจัดตั้งกลุ่มและองค์กร กลุ่มและองค์กรของประชาชนในชุมชนนั้น เป็นฐานสำคัญในการรองรับการพัฒนา เพราะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและองค์กรจะก่อให้เกิดพลัง ในการพัฒนานำไปสู่ความสำเร็จได้ดีกว่าการทำงานเพียงคนเดียว การจัดตั้งกลุ่มและองค์กร ต้อง คำนึงถึงลักษณะพื้นฐานของชุมชน เป้าหมายของสมาชิก ภาวะผู้นำในชุมชน และแสวงหาจุดร่วมของผลประโยชน์ที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน แล้วร่วมกันบริหารจัดการกลุ่มให้สามารถดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 7 การดำเนินการจัดระเบียบชุมชนด้วยกลยุทธ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

1. กลยุทธ์โต้แย้ง เป็นการแสดงออกในรูปของความไม่พึงพอใจ เช่น การใช้วาจา การเดินขบวน การใช้มาตรการที่เฉียบขาด เพื่อจะให้ได้มาในสิ่งที่ชุมชนต้องการและเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน
2. กลยุทธ์เผชิญหน้า เป็นการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้ง ด้วยการให้คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายมาเผชิญหน้ากัน เพื่อทำความเข้าใจกันซึ่งจะเป็นการระบายความตึงเครียด ความคับข้องใจที่มีอยู่ให้หมดไปแต่จะต้องควบคุมการเผชิญหน้าให้ดี เพราะไม่เช่นนั้นแล้วอาจจะเพิ่มความขัดแย้งให้ มากขึ้นไปอีก
3. กลยุทธ์การแข่งขัน การแข่งขันระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชนเป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เพราะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความมุ่งมั่นในการทำงาน แต่กลวิธีการแข่งขันนี้จะต้องเป็นการแข่งขันในการทำความดีตามแนวความคิดและวิธีการที่กลุ่มยึดถือเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง
4. กลยุทธ์ประกวด เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความต้องการที่จะเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาที่กำหนดขึ้น เพราะการประกวดเป็นแรงจูงใจให้บุคคลและกลุ่มเข้าร่วมในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี เช่น การประกวดหน้าบ้านนำมอง การประกวดครอบครัวพัฒนา การประกวด ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น
5. กลยุทธ์ต่อรอง เป็นวิธีการที่ใช้เมื่อประชาชนยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามข้อบังคับ หรือระเบียบที่วางไว้ เช่น การต่อรองให้ลดการประชุมลงจากสัปดาห์ละครั้งเป็นเดือนละครั้ง เป็นต้น
6. กลยุทธ์ต่อรองแลกเปลี่ยน เป็นวิธีการที่ทั้งสองฝ่ายหรือทุก ๆ ฝ่ายจะต้องต่อรอง แลกเปลี่ยนกัน เพื่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนส่วนรวม ดังนั้นการต่อรองแลกเปลี่ยนจะทำให้บางฝ่ายได้รับ ผลประโยชน์ แต่บางฝ่ายต้องเสียผลประโยชน์ของตนไปบ้าง เช่น ยอมให้ลดการประชุมแต่สมาชิกต้องร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านเดือนละ 1 ครั้ง
7. กลยุทธ์ประนีประนอม เป็นการใช้

วิธีที่นุ่มนวลแบบสมานฉันท์แก้ไขปัญหาหรือข้อขัดแย้งระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในชุมชนโดยสันติวิธี เป็นต้น

8. กลยุทธ์รณรงค์ เป็นวิธีการที่ทุกคนทุกฝ่ายในชุมชนกระทำหรือแสดงออกอย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในชุมชนอย่างทันทีทันใด เช่น รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การรณรงค์ลด ละ เลิก บุหรี่และแอลกอฮอล์ การรณรงค์เพื่อต่อต้านเมาแล้วขับ เป็นต้น

9. กลยุทธ์ช่วยเหลือร่วมมือ เป็นวิธีการที่ใช้สำหรับการขอความช่วยเหลือจากบุคคล อื่นหรือกลุ่มต่าง ๆ ทั้งเป็นครั้งคราวหรืออย่างถาวร เพื่อการพัฒนาชุมชนตามขีดความสามารถของแต่ละคนแต่ละกลุ่ม

10. กลยุทธ์ร่วมมือร่วมใจ เป็นวิธีการที่ทุกคนทุกฝ่ายมีความเข้าใจกันเป็นอย่างดี มีความเห็นพ้องร่วมกัน สามารถร่วมกันรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วย ความยินดี ขั้นตอนที่ 8 การติดตามและประเมินผล เป็นการติดตามและประเมินผลกิจกรรม การจัดระเบียบชุมชนว่ามีข้อบกพร่องและประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร ทั้งในระหว่างการเตรียมการ การดำเนินการและหลังการจัดระเบียบชุมชนแล้ว โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลมากที่สุด ซึ่งมีหลายวิธีการ เช่น การสังเกต การเจ้านับจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การติดตามผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นต้น

3. กระบวนการพัฒนาชุมชน (Community as a Process) การพัฒนาชุมชนมีลักษณะสำคัญประการหนึ่ง คือเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอน ตามลำดับก่อนหลัง ทุกขั้นตอนจะต้องให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนจะต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 การศึกษาชุมชน เป็นการเสาะแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้าน เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ การเมือง การปกครองและสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง วิธีการในการศึกษาชุมชนอาจต้องใช้หลาย วิธีประกอบกัน ทั้งการสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจและการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด กลวิธีที่สำคัญที่นักพัฒนาต้องใช้ในขั้นตอนนี้ คือการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน เพราะถ้าหากปราศจากสัมพันธภาพที่ดี ระหว่างนักพัฒนากับชาวบ้านแล้ว ก็จะเป็นการยากที่จะได้รู้และเข้าใจปัญหาความต้องการจริง ๆ ของชาวบ้าน ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีจนถึงขั้นความสนิทสนม รักใคร่ ศรัทธา จึงเป็น สิ่งจ าเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

3.2 การให้การศึกษแก่ชุมชน การสนทนาวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันกับประชาชน เป็นการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาชุมชนมาวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการและสภาพที่เป็นจริง ผลกระทบ ความรุนแรงและความเสียหายต่อชุมชน กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือการกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ ได้เข้าใจและตระหนักในปัญหาของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันก็คือการจัดเวทีประชาคมเพื่อค้นหาปัญหาร่วมกันของชุมชน

3.3 การวางแผน/โครงการ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการ เป็นการนำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนักและยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาหารือหาสาเหตุ แนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขปัญหายุ่งยากได้ขีดความสามารถของประชาชน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก

กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือการให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา วิธีการวางแผน การเขียนโครงการโดยใช้เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม

3.4 การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือการเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนใน 2 ลักษณะ คือ

3.4.1 เป็นผู้ปฏิบัติงานทางวิชาการ เช่น แนะนำการปฏิบัติงาน การให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

3.4.2 เป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

3.5 การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือการติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค แล้วนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ ซึ่งสามารถกระทำได้โดยวิธีการ ดังนี้

3.5.1 แนะนำให้ผู้นำท้องถิ่นหรือชาวบ้านติดตามผลและรายงานผลด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

3.5.2 นักพัฒนาและผู้นำชุมชนเป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจาต่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุม โดยการทำบันทึกรายงานซึ่งอาจจะมีแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่ากระบวนการพัฒนาชุมชนดังกล่าวข้างต้นมีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างเป็นลำดับไม่ควรข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง

การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้น แต่ยังมีพัฒนาอีกหลายลักษณะที่ถูกนำมาใช้ในชุมชนและมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองที่แตกต่างออกไปจากการพัฒนาชุมชน แต่เนื่องจากการพัฒนาเหล่านั้นมีเป้าหมายระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับการพัฒนาชุมชน ทำให้คนทั่วไปมักเกิดความเข้าใจว่าการพัฒนาดังกล่าวก็คือ การพัฒนาชุมชนซึ่งไม่ถูกต้อง (สนธยา พลศรี, 2547 : 57-60) ดังนั้นจึงควรทำความเข้าใจกับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ว่ามีลักษณะเช่นไร มีความแตกต่างกับการพัฒนาชุมชนอย่างไร ในที่นี้กล่าวถึงการพัฒนาที่สำคัญคือ การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง และการพัฒนาเศรษฐกิจ

1. การพัฒนาสังคม เป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมการพัฒนาทั้งระดับจุลภาคและระดับมหภาค กล่าวคือ จุลภาค หมายถึงระดับบุคคล ระดับมหภาค หมายถึง สังคมและความสัมพันธ์กับชุมชน ภายนอก ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ซึ่งมีความสลับซับซ้อนและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การพัฒนาชุมชนกับการพัฒนาสังคมเป็นการพัฒนาที่ถูกนำมาใช้ในชุมชนเหมือนกันแต่มีความแตกต่างกันบางประการ คือ

1.1 การพัฒนาสังคมมีขอบเขตกว้างขวางกว่าการพัฒนาชุมชน เพราะสังคมมีขนาดใหญ่กว่าชุมชน การพัฒนาสังคมมักเป็นการพัฒนาในระดับประเทศหรือระหว่างประเทศ

1.2 การพัฒนาสังคมมีเป้าหมายที่การพัฒนาเทคโนโลยีทั้งเทคโนโลยีทางสังคมและเทคโนโลยีทางวัตถุ แต่การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นการพัฒนาที่ตัวคนมากที่สุด

1.3 การพัฒนาสังคมมุ่งระดมคนและทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งจากภายในสังคมและภายนอกสังคมมาใช้ในการพัฒนา ส่วนการพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ

1.4 การพัฒนาสังคมเน้นการให้บริการในด้านต่าง ๆ แก่คน แต่การพัฒนาชุมชนเน้นการมีส่วนร่วมของคนในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง โดยการช่วยเหลือตนเองหรือการพึ่งตนเองของชุมชน ดังนั้น การพัฒนาสังคมจึงไม่ใช่การพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งในสังคม เพราะนำไปใช้พัฒนาคนในชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั่นเอง

2. การพัฒนาชนบท เป็นกระบวนการเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในชนบท ซึ่งเป็นทั้งขบวนการทางสังคมและความรับผิดชอบของรัฐบาล ทั้งนี้เพราะจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นและรัฐบาลให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นตามความเหมาะสมของสภาพแต่ละท้องถิ่น ซึ่งต้องใช้เวลายาวนาน เสียค่าใช้จ่ายสูง จึงมักได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรหรือรัฐบาลต่างประเทศด้วย (รัชนีกร เศรษฐโชติ, 2528) โดยการพัฒนาชุมชนกับการพัฒนาชนบทจัดว่าเป็นการพัฒนาที่ถูกนำมาใช้ในชุมชนเช่นเดียวกัน แต่มีความหมายแตกต่างกันบางประการ ดังนี้

2.1 การพัฒนาชนบทเป็นวิธีการพัฒนาที่นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนชนบทเท่านั้น ส่วนการพัฒนาชุมชนนำมาใช้ทั้งในชุมชนชนบท ชุมชนเมือง หรือชุมชนที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น อาทิ ชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

2.2 เป้าหมายของการพัฒนาชนบท มุ่งเน้นชาวบ้านที่ยากจน ส่วนการพัฒนาชุมชนเป้าหมายคือ การพัฒนาคนทุกคน ทุกกลุ่มและทุกประเภทในชุมชน

2.3 การพัฒนาชนบทมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ๆ แต่การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นการพัฒนาคนมากกว่าด้านอื่น ๆ

2.4 การพัฒนาชนบทมีขอบเขตของประชากรและพื้นที่มากกว่าการพัฒนาชุมชน มีแผนและโครงการขนาดใหญ่กว่าการพัฒนาชุมชน กล่าวคือเป็นการพัฒนาทุกส่วนของชุมชนชนบทในเวลาเดียวกัน แต่การพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาคน กลุ่มเป้าหมายไม่มากนักแล้วค่อย ๆ ขยายผลออกไปทั่วทั้งชุมชน

2.5 การพัฒนาชนบทต้องใช้เวลาอันนาน งบประมาณสูง ต้องพึ่งพารัฐบาล องค์กร และรัฐบาลต่างประเทศ ส่วนการพัฒนาชุมชนใช้เวลาน้อยกว่า งบประมาณไม่มากนัก มุ่งให้ประชาชนพึ่งตนเองมากกว่าพึ่งพารัฐบาลหรือองค์กรภายนอก

3. การพัฒนาเมือง เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งทีนำมาใช้ในชุมชนหรือสังคมเมือง ซึ่งมีปัญหาและความต้องการของผู้คนที่แตกต่างกันไปจากชุมชนหรือสังคมชนบท การพัฒนาเมืองมีความแตกต่างกับการพัฒนาชุมชนบางประการ คือ

3.1 การพัฒนาเมืองเป็นการพัฒนาบริการขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการพัฒนาวัตถุมากกว่าการพัฒนาคน เช่น ระบบระบายน้ำ การกำจัดขยะมูลฝอย การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก สร้างสิ่งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่าง ๆ ให้เพียงพอแก่ผู้คนที่มีความหนาแน่นสูง ส่วนการพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคนและกลุ่มคนมากกว่าการพัฒนาสิ่งเหล่านี้

3.2 การพัฒนาเมืองเป็นวิธีการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชุมชนเมือง ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากชุมชนชนบท วิธีการพัฒนาเมืองจึงใช้ได้กับชุมชนเมืองเท่านั้น ส่วนการพัฒนาชุมชนสามารถนำมาใช้ได้กับทุกชุมชนและทุกสังคม

3.3 การพัฒนาเมืองมีวิธีการและขั้นตอนในการพัฒนามากมายหลายขั้นตอน จึงต้องนำวิธีการพัฒนาหลาย ๆ ด้านเข้ามาร่วมกันพัฒนา ส่วนการพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเมืองเพื่อการพัฒนาบุคคล กลุ่ม องค์กรในเมืองให้มีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ต่อไป

3.4 การพัฒนาเมืองเน้นบริการของรัฐบาลมากกว่าการพึ่งตนเองของคนในชุมชน โดยเฉพาะเมืองในประเทศด้อยพัฒนา ชาวเมืองถือว่ารัฐและองค์กรของรัฐมีหน้าที่ในการพัฒนาและบริการประชาชน ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ประชาชนต้องรับผิดชอบ ซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนาชุมชนที่การพัฒนาเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

4. การพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่น่าไปใช้ในชุมชนเพื่อสร้างความสำเร็จก้าวหน้าโดยวิธีการทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีความแตกต่างกับการพัฒนาชุมชน ดังนี้

4.1 การพัฒนาเศรษฐกิจมุ่งเน้นกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นพัฒนาคนและกลุ่มคน

4.2 การพัฒนาเศรษฐกิจต้องใช้เทคโนโลยีทางการผลิตสมัยใหม่ที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพสูง ราคาแพง มีความยุ่งยากในการใช้และการบำรุงรักษา แต่การพัฒนาชุมชนใช้ความรู้ความสามารถหรือศักยภาพของคนในชุมชนเป็นสำคัญ เทคโนโลยีที่นำมาใช้เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสม กับชุมชน คือมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับงาน ผลิต ใช้และบำรุงรักษาได้โดยคนในชุมชนเอง

4.3 การพัฒนาเศรษฐกิจเริ่มดำเนินการพัฒนาทางวัตถุก่อน แล้วใช้วัตถุไปพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่การพัฒนาชุมชนดำเนินการพัฒนาคนให้มีคุณภาพก่อน เพื่อให้สามารถไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นต่อไป

4.4 การพัฒนาเศรษฐกิจมีขอบข่ายการพัฒนามากกว่าการพัฒนาชนบท กล่าวคือครอบคลุมชุมชนขนาดใหญ่ระดับสังคมและประเทศ แต่การพัฒนาชุมชนมีขอบข่ายอยู่ในชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเท่านั้น

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนกับการพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมืองและการพัฒนาเศรษฐกิจ ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน แต่การพัฒนาต่างกล่าวไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะการพัฒนาแต่ละประเภทมีลักษณะ ขอบเขตและวิธีการพัฒนาเป็นของตนเอง อย่างไรก็ตามการพัฒนาเหล่านี้สามารถนำไปใช้กับกลุ่มคนและพื้นที่เป้าหมายเดียวกันได้ เพราะต่างก็สนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน แต่ต้องมีการประสานงานกันเป็นอย่างดีจึงจะประสบความสำเร็จ

บทบาทและคุณสมบัติของนักพัฒนาในการพัฒนาชุมชน

การดำเนินงานด้านการพัฒนาของนักพัฒนานั้น จะต้องระลึกลักษณะที่คนเป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาโดยเฉพาะนักพัฒนาชุมชน (Change Agent) คือคนที่ได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นผู้สื่อหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปสู่ชุมชน ซึ่งนักพัฒนาจึงต้องมีบทบาทและคุณสมบัติ ดังนี้ (นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร, ม.ป.ป. : 96-97)

1. บทบาทของนักพัฒนาชุมชน

1.1 เป็นผู้ให้การศึกษาแก่ชุมชน โดยการแนะนำความรู้ ความคิดใหม่ ๆ ไปสู่ชุมชน สนับสนุนและส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้โดยการพูดคุย ประชุมและจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

1.2 เป็นผู้จัดการในการรวมกลุ่ม เพื่อให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม แก้ไขปัญหาาร่วมกันและสร้างอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มอื่น

1.3 เป็นผู้ประสานงาน เป็นการทำหน้าที่ประสานงานระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งรัฐ เอกชนและประชาชน เพื่อระดมทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพราะนักพัฒนา ไม่ใช่ผู้ที่จะเข้ามาแก้ปัญหาของชุมชนได้ทุกเรื่อง

1.4 เป็นผู้ร่วมปฏิบัติ นักพัฒนาต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนกับคนในชุมชนทั้งในการวางแผน การจัดรวมกลุ่มและการปฏิบัติงานในโครงการต่าง ๆ

1.5 เป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ คือจะต้องทำหน้าที่ในการให้ความรู้ ฝึกอบรมและการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนยอมรับการดำเนินงานโครงการพัฒนาต่าง ๆ

2. คุณสมบัติของนักพัฒนาชุมชน

2.1 มีอุดมคติ มีจิตสำนึกพร้อมที่จะทำงานอย่างเสียสละและอดทน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

2.2 สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตในชุมชนได้ดี

2.3 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ให้ความเคารพนับถือประชาชน

2.4 เป็นผู้มีความคิดริเริ่มและมีลักษณะของการเป็นผู้สร้างคนในชุมชน มากกว่าที่จะเป็นตัวผู้นำเสียเอง

2.5 มีความรู้ความเข้าใจสภาพปัญหาของชุมชน ตลอดจนศึกษาหาประสบการณ์เรียนรู้จากบุคคลตลอดเวลา

2.6 มีความประพฤติดี ขยันขันแข็ง กระตือรือร้น มีวินัย สามารถเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านยอมรับนับถือหรือศรัทธาเลื่อมใส

2.7 มีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ประชาชนเป็นอย่างดี

สรุป การพัฒนาชุมชนเป็นคำที่ใช้แทนคำว่าการศึกษามวลชน เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ. 2491 โดยมีหลักการพื้นฐานในการให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ให้ครบถ้วนถึงความพร้อมทุกด้านเพื่อขจัดปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ได้มีความรู้ ความคิด สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งการพัฒนาชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ โดยมีปรัชญาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานสำคัญ 2 ประการ คือ ความศรัทธาในตัวมนุษย์ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดและเรื่องความยุติธรรมในสังคม ซึ่งจากปรัชญาดังกล่าวได้นำลงมาสู่แนวคิดในการพัฒนาชุมชนหลายประการ อาทิ การถือว่าคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เป็นต้น การพัฒนาชุมชนมีลักษณะเฉพาะของตนเองโดยมีหลักการ วิธีการและกระบวนการใน การดำเนินงานที่ชัดเจน แนวทางในการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนนั้น มุ่งเน้นที่จะทำงานร่วมกันกับชาวบ้านมากกว่าทำให้ชาวบ้าน นั้นหมายความว่าถึง

การให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกขั้นตอน โดยใช้กระบวนการพัฒนาชุมชนที่มีความต่อเนื่องกัน เริ่มตั้งแต่การศึกษาชุมชน การให้การศึกษแก่ชุมชน การวางแผนหรือโครงการดำเนินงานตามแผนหรือโครงการที่วางไว้และการติดตามประเมินผล ในท้ายที่สุดแล้วประชาชนจะเป็นเจ้าของผลงานด้วยตัวเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดความรักและความห่วงใยในผลงานของตนเองที่เกิดขึ้น จึงสอดคล้องกับปรัชญา แนวความคิด และหลักการของการพัฒนาชุมชนที่เชื่อมั่นในศักยภาพของคน และให้คนเป็นศูนย์กลาง ของการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมืองและการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้จะช่วย สนับสนุนและส่งเสริมให้งานพัฒนาชุมชนดำเนินไปได้ด้วยดีและประสบความสำเร็จตามต้องการ งานพัฒนาชุมชนไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว ถึงแม้ว่าจะมีแนวคิด ปรัชญา หลักการและวิธีการที่ชัดเจน แต่แนวทางและรายละเอียดของการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ โอกาส และข้อเท็จจริงของชุมชนเป็นหลัก ซึ่งในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชนนั้น มีเป้าหมายสูงสุด คือการพัฒนาคนให้มีความสุขและเพื่อก่อให้เกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้นั่นเอง

แนวทางในการตอบสนองชุมชนในด้านต่าง ๆ

มีกลุ่มหรือผู้แสดงความคิดเห็น ให้คนในชุมชนมาแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมหรือคณะกรรมการอาสา เพื่อทำหน้าที่ประสานงานเมื่อเกิดข้อร้องเรียนระหว่างโรงไฟฟ้ากับชุมชน มีการส่งเสริมอาชีพโดยการเรียนเชิญปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่คนในชุมชน ให้โอกาสคนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากขบวนการผลิตกระแสไฟฟ้าที่มีผลกระทบต่อชุมชน มีการจัดอบรมให้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชุมชน มีการส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชนที่พักอาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม โรงไฟฟ้า มีการจ้างเหมาแรงงานภายในชุมชน มีการสนับสนุนด้านการศึกษากับบุตรของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่นของชุมชน แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมโดยภารกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน การดำเนินการเพื่อชดเชยให้แก่ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากขบวนการผลิตอย่างเหมาะสม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาชุมชน

ทางด้านการเมือง

1. ทำให้ประชาชนรักถิ่นฐานบ้านเกิด เพราะเป็นพื้นที่พักอาศัย และเป็นທີ່ประกอบอาชีพ สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว
2. ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกรับผิดชอบ รู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ชุมชน
3. เกิดประโยชน์ในด้านการปกครอง มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน
4. งานพัฒนาชุมชนส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเป็นงานที่ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักช่วยเหลือและสร้างสรรค์ความเจริญในท้องถิ่นร่วมกันกับผู้ประกอบกิจการ

5. การพัฒนาชุมชนเป็นการสร้างสรรค์การอยู่ดีกินดีให้บังเกิดแก่ชุมชน ถ้าทุกคนอยู่ดีมีสุขย่อมเป็นหลักประกันของความสำเร็จของการปกครองและความมั่นคงของชุมชนนั้น

ด้านเศรษฐกิจ

1. เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ก่อให้เกิดการขยายตัวของชุมชน ให้มีขนาดใหญ่ เศรษฐกิจชุมชนเติบโต สร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจให้กับชุมชน

2. คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนดีขึ้น มีรายได้ภาคครัวเรือนมากขึ้น เกิดความมั่นคงต่อเศรษฐกิจครอบครัว นำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชน

ด้านสังคม

1. ชุมชนมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น

2. ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชน จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำแตกต่างในเรื่องชนชั้นในสังคมให้น้อยลง มีความเสมอภาคเป็นธรรมแก่สังคม

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

“ไฟฟ้า” เป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เราต้องใช้ไฟฟ้าในสถานที่พักอาศัย ตั้งแต่ตื่นเช้าจนถึงเข้านอน มีการใช้ไฟฟ้าให้เกิดแสงสว่าง ทำอาหาร ที่วี พัดลม เครื่องปรับอากาศ ตู้เย็น คอมพิวเตอร์ ฯลฯ แม้กระทั่งการผลิตสินค้า อุตสาหกรรมทุกประเภทและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ก็ล้วนใช้ไฟฟ้า เป็นตัวประกอบที่สำคัญยิ่งเช่นเดียวกันชีวิตเราจะวุ่นวายมากแค่ไหน หากไม่มีไฟฟ้าใช้ เช่น ไม่มีแสงสว่าง ไม่มีลมเย็นๆ จากพัดลมหรือเครื่องปรับอากาศ คอมพิวเตอร์ทำงานไม่ได้ต้องเดินขึ้นตึกเพราะลิฟต์ไม่ทำงาน หรือเครื่องจักรไม่สามารถผลิตสิ่งของต่างๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และในปัจจุบัน ประเทศไทยมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่องส่งผลให้มีความต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าสูงขึ้นเชื้อเพลิงส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตไฟฟ้าในปัจจุบัน คือ แก๊สธรรมชาติ (Natural Gas) ซึ่งใช้ในอัตราร้อยละ 70 ของเชื้อเพลิงที่ใช้ทั้งหมด เนื่องด้วยแก๊สธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงที่ใช้ทำงานง่ายและมีประสิทธิภาพสูง รวมถึงสามารถผลิตได้เองในประเทศ แต่เนื่องด้วยแหล่งสำรองแก๊สธรรมชาติในประเทศไทยมีจำนวนน้อยและคาดว่าจะสำรองเพียงพออีก 10 ปี แต่ความต้องการใช้แก๊สธรรมชาติสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องอุตสาหกรรมประเภทอื่น เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมยางสังเคราะห์ อุตสาหกรรมพลาสติก จึงต้องนำพลังงานชนิดอื่นมาทดแทนแก๊สธรรมชาติที่เริ่มจะลดลง พลังงานชนิดอื่นที่กล่าวถึงมีถ่านหิน น้ำมันปิโตรเลียม พลังงานชีวมวล นิวเคลียร์ เป็นต้น พลังงานแต่ละชนิดที่กล่าวมานี้ มีข้อดีข้อด้อยที่ต่างกัน รวมถึงมีข้อจำกัดในการใช้พลังงานชนิดนั้นๆ

การสร้างโรงไฟฟ้าในนิคมอุตสาหกรรม เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศอีกวิธีหนึ่ง ที่ทำให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ สามารถขับเคลื่อนไปได้ แต่ก็มีข้อจำกัดอยู่ไม่น้อยสำหรับโครงการสร้างโรงไฟฟ้าในแต่ละที่ โดยข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3 เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง และหาวิธีทางที่ทำให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

การตอบสนองชุมชนจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ผู้ดำเนินการโรงไฟฟ้าในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมพึงกระทำเพื่อทดแทนในสิ่งที่ขาดหายไป เป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการกับชุมชน การตอบสนองชุมชนมีหลายวิธี หลายรูปแบบ แล้วแต่การตัดสินใจระหว่างชุมชนกับผู้ประกอบการที่ต้องหาแนวทางร่วมกันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยถ้อยอาศัย นอกจากกิจการต่างในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมจะดำเนินไปได้แล้ว ชุมชนก็จะเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เกิดการพัฒนาและนำไปสู่ความยั่งยืนได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินกิจการโรงไฟฟ้าให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีการปรับตัวเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ผู้บริโภค ประชาชน ผู้อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนครให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อความก้าวหน้าของธุรกิจที่จะเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต ความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นที่ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องใส่ใจและทำการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกระหว่างโรงไฟฟ้ากับชุมชนให้สามารถดำเนินไปพร้อมกันอย่างยั่งยืนได้ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากข้อมูลที่ได้ทำการสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนครดังนี้

การดำเนินกิจการโรงไฟฟ้าให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีการปรับตัวเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ผู้บริโภค ประชาชน ผู้อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนครให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อความก้าวหน้าของธุรกิจที่จะเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต ความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นที่ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องใส่ใจและทำการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ระหว่างโรงไฟฟ้ากับชุมชน ให้สามารถดำเนินไปพร้อมกันอย่างยั่งยืนได้ โดยผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าให้ความรู้ และความเข้าใจที่ถูกต้อง ถึงกระบวนการผลิต การควบคุมของเสีย ตลอดจนชี้แจงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อชุมชน พร้อมแผนการรับสถานการณ์และการเยียวยา หากมีผลกระทบดังกล่าวเกิดขึ้น เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้าเยี่ยมชมโรงไฟฟ้า เนื่องจากเทคโนโลยีต่างๆ ที่ใช้ในโรงไฟฟ้าเป็นเรื่องใกล้ตัวของชาวบ้าน ซึ่งถ้าได้เข้าไปเห็นของจริงก็จะลดความวิตกกังวลลงไปได้ มีการจัดทีมงานมวลชนสัมพันธ์ ลงพื้นที่ชุมชน โดยรอบนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครอย่างต่อเนื่อง เพื่อพูดคุยสร้างความคุ้นเคย ความเป็นกันเอง และทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างพนักงานโรงไฟฟ้า และชุมชน เพื่อลดช่องว่างระหว่างผู้ประกอบการและชุมชน โดยการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความต้องการ และเหมาะสมของชุมชน เพื่อสร้างความรู้สึกให้โรงไฟฟ้าเป็นบ้านอีกหนึ่งหลังที่มาตั้งอยู่ในชุมชน เพื่อให้ชุมชน ชาวบ้าน และโรงไฟฟ้ามีความผูกพันในรูปแบบเป็นเพื่อนบ้านที่ดี สามารถพึ่งพาอาศัยกันได้ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. โรงไฟฟ้าควรพิจารณารับคนในพื้นที่ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เหมาะสมเข้าทำงานเป็นอันดับแรก
2. โรงไฟฟ้าควรมีการจัดทำแผนมวลชนสัมพันธ์ประจำปี โดยมีกรอบแผนงานหลัก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และด้านศาสนา โดยดำเนินการตามแผน พร้อมกับสรุปผลการดำเนินงานทุกครั้ง เพื่อใช้ทบทวนการทำแผนมวลชนสัมพันธ์ในครั้งถัดไปให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

3. โรงไฟฟ้าควรจัดให้มีกิจกรรมด้านมวลชนสัมพันธ์ เป็นการดำเนินการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าไปยังสื่อมวลชนท้องถิ่น โดยการนำเสนอข้อมูลและความคืบหน้าของโรงไฟฟ้าเป็นระยะๆ รวมทั้งข้อมูลด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้า เพื่อสร้างความมั่นใจในการดำเนินการของโรงไฟฟ้ามากยิ่งขึ้น

4. โรงไฟฟ้าต้องประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ชุมชนโดยรอบได้ทราบ โดยเฉพาะขั้นตอนการรับเรื่องร้องเรียนของโครงการ รวมทั้งการกำหนดบุคคลที่รับผิดชอบในการตรวจสอบและติดตามการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนอย่างชัดเจน ภายใน 15 วัน และบันทึกข้อร้องเรียนที่เกิดขึ้นจากโครงการและการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยสรุปเสนอผู้บริหารทุกปี

5. ประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวข้องควรจะได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมชมการดำเนินการของโรงไฟฟ้าเมื่อมีการร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้ผู้เข้าเยี่ยมชมจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบซึ่งบังคับใช้ในโรงไฟฟ้า

6. โรงไฟฟ้ามีการเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ อาทิ การส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมภายในท้องถิ่น รวมทั้งงานกุศลต่าง ๆ การส่งเสริมด้านการแพทย์และสาธารณสุข การส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาและการกีฬา และงานสาธารณประโยชน์อื่น ๆ เป็นต้น

7. โรงไฟฟ้ามีนโยบายในการแต่งตั้งคณะกรรมการไตรภาคี ได้แก่ ตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนภาครัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่น และตัวแทนผู้ประกอบการโรงไฟฟ้า เพื่อทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของโรงไฟฟ้า เพื่อการบูรณาการร่วมกัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- เกษม จันทร์แก้ว. การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.
- กรมการพัฒนาชุมชน. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน. 2527.
- เกษม จันทร์แก้ว. คู่มือนักพัฒนา เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : บางกอกบล็อก, 2547.
- เกษม จันทร์แก้ว. แนวทางส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน, 2548.
- โกวิทย์ พวงงาม. การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2552.
- โกวิทย์ พวงงาม. การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2553.
- จิระพรรณ กาญจนจิตตรา. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523.
- นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร. การพัฒนาสังคม. จันทบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี, 2544.
- นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร. การพัฒนาที่ยั่งยืน. จันทบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี, 2549.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. กระบวนการค้นหาคำตอบกับการเรียนรู้ชุมชน. กรุงเทพฯ : พิเศษฐ์ ไทยออฟเซ็ท, 2548.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. กระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ของชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. ประวัติความเป็นมาของการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (ม.ป.ป.).
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. การสร้างพลังโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.
- มยุรี วัดแก้ว. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. เพชรบุรี : คณะวิชามนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี, 2535.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชน จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก, 2534.
- รัชนิกร เศรษฐ์. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2528.
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2547.
- สนธยา พลศรี. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2550.

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. สังคมวิทยาการเมือง. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2532.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. พิมพ์ ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2547.

วารสารและหนังสือพิมพ์

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของสังคมชนบทไทย : ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม. วารสารสังคมศาสตร์. (เมษายน 2531). หน้า 25.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

- กาญจนา หมาดกล้า, “การศึกษารูปแบบการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- กรมการพัฒนาชุมชน. “การจัดการความรู้การพัฒนาชุมชน : องค์ความรู้การพัฒนาชุมชน”. กรุงเทพฯ : บีทีเอส เพรส, 2547.
- ประสิทธิ์ อาศัยบุญ, “การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2551.
- ปิยะ ประทีปภิรมย์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชายทะเล บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.
- สายยันต์ ภิรมย์กิจ, “บทบาทของเทศบาลตำบลหนองบัวระเหว ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น”, การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547).

กฎหมาย

“พระราชบัญญัติ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2511” , ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 85
ตอนที่ 102 ก ฉบับพิเศษ , 2 พฤศจิกายน 2522, ฉบับพิเศษ หน้า 1 - 27

“พระราชบัญญัติ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 96
ตอนที่ 41 ฉบับพิเศษ, 24 มีนาคม 2522, หน้า 10 – 38

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

สำนักนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน. “สถานการณ์พลังงานไฟฟ้าและการผลิตไฟฟ้า
ของประเทศไทย”. เข้าถึงได้จาก <http://www.touchtechdesign.com/eppo>. 2561.

สำนักนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน. “ผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชน 2559”. เข้าถึงได้จาก
<http://www.eppo.go.th/index.php/th/eppo-intranet/itemlist/category/500-2016-03-16-03-42-48>. 2559.

“รู้จัก ปิกริม เพาเวอร์ผู้นำธุรกิจผู้ผลิตไฟฟ้า” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://aommoney.com/stories/tarkawin/รู้จัก-ปิกริม-เพาเวอร์-ผู้นำธุรกิจผู้ผลิตไฟฟ้า>. 2561.

ศิวัช พงษ์เพียจันทร์. “การประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ในบริบทของโรงไฟฟ้า
ถ่านหิน ตอนที่ 1”. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9600000020937>

ภาษาต่างประเทศ

Lane E. Holdcroft. (1982). “The Rise and Fall of Community Development in
Developing Countries 1950-1965 : a Critical Analysis and Imp Location” in
Progress in Rural Extension and Rural Development, Vol.1 ed. by G.E.
Jones and M.J. Roll, John Wiley and Son Ltd.

Sanders, Irwin T. (1958). Theories of Community Development in Rural Sociology,
23 (March).

UN. Bureau of Social Affair. (1955). Social Progress Through Community Development.
New York : The UN Publication.

UN. Department of Economic and social Affair, (1960). Community development and
Related service. New York : United Nations Publication.

ภาคผนวก

ฉบับพิเศษ หน้า ๑
เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

พระราชบัญญัติ
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๑๑

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๑
เป็นปีที่ ๒๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มี
พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรจัดตั้งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่ง
ประเทศไทย

ฉบับพิเศษ หน้า ๒

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้
โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด
หนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติการไฟฟ้ายันฮี พ.ศ. ๒๕๐๐

(๒) พระราชบัญญัติการไฟฟ้ายันฮี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.

๒๕๐๒

(๓) พระราชบัญญัติการไฟฟ้ายันฮี (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.

๒๕๐๖

(๔) พระราชบัญญัติการลิกไนท์ พ.ศ. ๒๕๐๓

(๕) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ

พ.ศ. ๒๕๐๕

(๖) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ
(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๓

ฉบับพิเศษ หน้า ๓

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

(๓) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ
(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๐

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ระบบไฟฟ้า” หมายความว่า สายส่งไฟฟ้า สายจำหน่ายไฟฟ้า สถานีไฟฟ้าย่อย หรือสิ่งอื่นอันเป็นอุปกรณ์แก่การส่งหรือการจำหน่ายไฟฟ้า

“เขตเดินสายไฟฟ้า” หมายความว่า บริเวณที่ที่จะเดินสายส่งไฟฟ้า โดยมีความกว้างจากแนวศูนย์กลางของเสาสายส่งไฟฟ้าด้านละไม่เกินสามสิบเมตร

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

“ผู้ว่าการ” หมายความว่า ผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

“พนักงาน” หมายความว่า พนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รวมทั้งผู้ว่าการ

“ลูกจ้าง” หมายความว่า ลูกจ้างการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ
รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑

การจัดตั้ง ทูนและเงินสำรอง

มาตรา ๖ ให้จัดตั้งการไฟฟ้าขึ้น เรียกว่า “การไฟฟ้า
ฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย” เรียกโดยย่อว่า “กฟผ.” และให้
เป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

(๑) ผลิต จัดให้ได้มา จัดส่งหรือจำหน่ายซึ่งพลังงาน
ไฟฟ้าให้แก่

(ก) การไฟฟ้านครหลวง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
หรือการไฟฟ้าอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

(ข) ผู้ใช้พลังงานไฟฟ้าตามที่กำหนดในพระ
ราชกฤษฎีกา

(ค) ประเทศใกล้เคียง

(๒) ดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพลังงานไฟฟ้า แหล่ง
พลังงานอันได้มาจากธรรมชาติ เช่น น้ำ ลม ความร้อนธรรมชาติ
แสงแดด แร่ธาตุ หรือเชื้อเพลิงเป็นต้นว่า น้ำมัน ถ่านหิน หรือ

ก๊าซ รวมทั้งพลังงานปรมาณู เพื่อการผลิตพลังงานไฟฟ้า และงานอื่นที่ส่งเสริมกิจการของ กฟผ.

(๓) ผลิตและขายลิกไนท์ หรือวัตถุเคมีจากลิกไนท์ หรือโดยอาศัยลิกไนท์หรือร่วมทุนกับบุคคลอื่นเพื่อดำเนินการดังกล่าว

มาตรา ๗ ให้โอนทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ ความรับผิดชอบ ตลอดจนธุรกิจของการไฟฟ้าอันฮี้ การลิกไนท์ และการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือให้แก่ กฟผ. ทรัพย์สินดังกล่าวเมื่อได้หักหนี้สินออกแล้วให้ถือเป็นทุนของ กฟผ.

มาตรา ๘ ให้ กฟผ. ตั้งสำนักงานใหญ่ในจังหวัดพระนครหรือจังหวัดใกล้เคียงและจะตั้งสาขาหรือตัวแทนขึ้น ณ ที่อื่นใดก็ได้

มาตรา ๙ ให้ กฟผ. มีอำนาจกระทำกิจการภายในขอบแห่งวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๖ อำนาจเช่นว่านี้ให้รวมถึง

(๑) สร้าง ซ่อม จัดหา รับโอน จำหน่าย เช่า ให้เช่า ให้เช่าซื้อ ยืม ให้ยืม และดำเนินงานเกี่ยวกับเครื่องใช้ บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของ กฟผ.

(๒) ซ่อม จัดหา จำหน่าย เช่า ให้เช่าซื้อ แลกเปลี่ยน ตั๋วกรรมสิทธิ์ครอบครองหรือดำเนินงานเกี่ยวกับทรัพย์สินใดๆ

ฉบับพิเศษ หน้า ๖

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

(๓) ตำรวจ วางแผน ออกแบบ จัดซื้อ สร้าง และติดตั้งอันเกี่ยวกับกิจการของ กฟผ.

(๔) สร้างเขื่อนกั้นน้ำ เขื่อนระบายน้ำ เขื่อนกักเก็บน้ำ อ่างเก็บน้ำ หรือสิ่งอันอันเป็นอุปกรณ์ของเขื่อนหรืออ่างนั้น เพื่อการผลิตพลังงานไฟฟ้า หรือเพื่อการพัฒนาการไฟฟ้าพลังน้ำ หรือเพื่อประโยชน์เกี่ยวกับการไฟฟ้า สร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อน โรงไฟฟ้าพลังน้ำ โรงไฟฟ้าพลังปรมาณู หรือโรงไฟฟ้าพลังอื่น รวมทั้งลานไกไฟฟ้าและสิ่งอันอันเป็นอุปกรณ์ของโรงไฟฟ้านั้น ๆ หรือสร้างระบบไฟฟ้า

(๕) กำหนดประเภท ขนาด และมาตรฐานของโรงไฟฟ้า ลานไกไฟฟ้าและสิ่งอันอันเป็นอุปกรณ์ของโรงไฟฟ้านั้น ๆ ตาม (๔) หรือโรงผลิตวัตถุดิบจากลิกไนท์ ระบบไฟฟ้า และอุปกรณ์อื่น ๆ ตลอดจนเชื้อเพลิงที่ใช้ในการผลิตพลังงานไฟฟ้าของ กฟผ. รวมทั้งวางนโยบายและควบคุมการผลิต การส่ง การจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า การผลิตลิกไนท์ และวัตถุดิบจากลิกไนท์ของ กฟผ.

(๖) กู้ยืมเงิน หรือลงทุน

(๗) ออกพันธบัตรหรือตราสารอื่นใดเพื่อการลงทุน

มาตรา ๑๐ ทุนของ กฟผ. ประกอบด้วย

(๑) ทรัพย์สินตามมาตรา ๗

(๒) เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้รับจากรัฐบาลหรือบุคคลอื่น

มาตรา ๑๑ เงินสำรองของ กฟผ. ให้ประกอบด้วยเงินสำรองเพื่อขาด และเงินสำรองอื่น ตามที่คณะกรรมการจะเห็นสมควร

มาตรา ๑๒ ทรัพย์สินของ กฟผ. ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

หมวด ๒

คณะกรรมการและผู้ว่าการ

มาตรา ๑๓ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย” ประกอบด้วยประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบคนรวมทั้งผู้ว่าการซึ่งเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

ให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการอื่นซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่ง

มาตรา ๑๔ ผู้ซึ่งจะดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ กรรมการและผู้ว่าการต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย และมีความรู้

ความชัดเจนเพียงพอเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ วิทยาศาสตร์
วิศวกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การคลัง หรือกฎหมาย

มาตรา ๑๕ ผู้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ห้าม
แต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ หรือกรรมการ

(๑) เป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญา กับ กฟผ. หรือใน
กิจการที่กระทำให้แก่ กฟผ. ไม่ว่าโดยตรงหรืออ้อม เว้นแต่
เป็นเพียงผู้ถือหุ้นเพื่อประโยชน์ในการลงทุนโดยสุจริต ในบริษัท
จำกัดที่กระทำการอันมีส่วนได้เสียเช่นว่านั้น

(๒) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง

(๓) เป็นพนักงาน เว้นแต่ผู้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการ

มาตรา ๑๖ ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งคณะ
รัฐมนตรีแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี แต่สำหรับกรรมการ
นั้นในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนดสองปี ให้กรรมการดังกล่าว
ออกจากตำแหน่งกึ่งหนึ่งโดยวิธีจับสลาก ถ้าไม่อาจหาจำนวน
กึ่งหนึ่งได้ก็ให้กรรมการซึ่งจะอยู่ในตำแหน่งต่อไปมีจำนวน
มากกว่า

ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่ง อาจได้
รับการแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๗ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตาม
มาตรา ๑๖ ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรี
แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก
- (๔) ตกเป็นผู้ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๕ หรือมี
ลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๕

เมื่อประธานกรรมการหรือกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อน
วาระ คณะรัฐมนตรีอาจแต่งตั้งผู้อื่นเป็นประธานกรรมการหรือ
กรรมการแทนได้

ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งตาม
วรรคสองอยู่ในตำแหน่งตามวาระของประธานกรรมการหรือ
กรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๘ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่วางนโยบาย
และควบคุมดูแลทั่วไปซึ่งกิจการของ กฟผ. อำนาจหน้าที่เช่น
ว่านี้ให้รวมถึง

- (๑) ออกระเบียบหรือข้อบังคับเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไป
ตามวัตถุประสงค์

- (๒) ออกระเบียบหรือข้อบังคับการประชุม
- (๓) ออกระเบียบหรือข้อบังคับการดำเนินกิจการของคณะกรรมการ
- (๔) ออกระเบียบหรือข้อบังคับการจัดแบ่งส่วนงานและวิธีปฏิบัติงาน
- (๕) กำหนดตำแหน่ง อัตราเงินเดือนหรือค่าจ้างของพนักงานหรือลูกจ้าง
- (๖) ออกระเบียบหรือข้อบังคับการบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนเงินเดือนหรือค่าจ้าง การออกจากตำแหน่ง วินัย และการลงโทษพนักงานและลูกจ้าง
- (๗) ออกระเบียบหรือข้อบังคับการจ่ายค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยงเดินทาง ค่าเช่าที่พัก ค่าล่วงเวลา และการจ่ายเงินอื่น
- (๘) ออกระเบียบหรือข้อบังคับเครื่องแบบพนักงานและลูกจ้าง
- (๙) กำหนดราคาขายพลังงานไฟฟ้า ลิกไนต์ วัตถุเคมี จากลิกไนต์และวัสดุอุปกรณ์ และกำหนดค่าบริการ และออกระเบียบเกี่ยวกับวิธีชำระราคาขายหรือค่าบริการ
- (๑๐) ออกระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้และรักษาทรัพย์สินของ กฟผ.

ระเบียบหรือข้อบังคับวิธีปฏิบัติงานตาม (๔) ถ้ามีข้อความจำกัดอำนาจของผู้ว่าการ ในการทำนิติกรรมไว้ประการใด ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ราคาขายตาม (๕) ให้กำหนดในอัตราอันสมควร เพื่อให้มีรายได้เพียงพอ

(ก) สำหรับรายจ่ายที่จำเป็นในการดำเนินกิจการ รวมทั้งดอกเบี้ยค่าเสื่อมราคา บำเหน็จบำนาญ กองทุนสงเคราะห์ หรือการสงเคราะห์อื่นเพื่อสวัสดิการของผู้ปฏิบัติงานและครอบครัว และโบนัส

(ข) สำหรับชำระหนี้สินเท่าที่จำนวนเงินเพื่อการชำระนั้นเกินกว่าจำนวนที่จัดสรรไว้เป็นค่าเสื่อมราคา และสำหรับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการจัดหาทรัพย์สินใหม่แทนทรัพย์สินเดิม

(ค) ที่จะจัดให้มีเงินสำรองและเป็นค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่อันจำเป็นในการขยายกิจการและลงทุน

มาตรา ๑๕ ให้คณะกรรมการเป็นผู้แต่งตั้งผู้ว่าการ

ให้ผู้ว่าการได้รับเงินเดือนตามที่คณะกรรมการกำหนด และพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ตาย ลาออก ตกเป็นผู้ขาดคุณสมบัติตาม

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

มาตรา ๑๔ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐ หรือคณะกรรมการให้ออก

มติให้ผู้ว่าการออกจากตำแหน่งต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมด นอกจากผู้ว่าการ

การแต่งตั้ง การกำหนดอัตราเงินเดือน หรือการให้ออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๔ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๒๐ ผู้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ห้ามแต่งตั้งเป็นผู้ว่าการ

(๑) เป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญา กับ กฟผ. หรือในกิจการที่กระทำให้แก่ กฟผ. ไม่ว่าโดยตรงหรืออ้อม เว้นแต่เป็นเพียงผู้ถือหุ้นเพื่อประโยชน์ในการลงทุนโดยสุจริตในบริษัทจำกัดที่กระทำการอันมีส่วนได้เสียเช่นว่านั้น

(๒) เป็นข้าราชการประจำ

(๓) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง

(๔) เป็นผู้ไม่อาจทำงานได้เต็มเวลาให้แก่ กฟผ.

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

มาตรา ๒๑ ผู้ว่าการมีหน้าที่บริหารกิจการให้เป็นไปตามอำนาจของ กฟผ. ตามนโยบาย ระเบียบหรือข้อบังคับของคณะกรรมการ และมีอำนาจบังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างในการบริหารกิจการ ผู้ว่าการต้องรับผิดชอบต่อคณะกรรมการ

มาตรา ๒๒ ผู้ว่าการมีอำนาจ

(๑) บรรจุ แต่งตั้ง เลื่อนลด ตัดเงินเดือนหรือค่าจ้าง ลงโทษทางวินัยพนักงานและลูกจ้าง ตลอดจนให้พนักงานและลูกจ้างออกจากตำแหน่ง ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามระเบียบหรือข้อบังคับของคณะกรรมการ แต่ถ้าเป็นพนักงานหรือลูกจ้างชั้นที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการฝ่ายหรือเทียบเท่าขึ้นไป จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

(๒) กำหนดเงื่อนไขในการทำงานของพนักงานและลูกจ้าง และออกระเบียบวิธีปฏิบัติงานของ กฟผ. โดยไม่ขัดหรือแย้งกับข้อบังคับของคณะกรรมการ

มาตรา ๒๓ ในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก ผู้ว่าการเป็นผู้กระทำในนามของ กฟผ. และเป็นผู้กระทำแทน กฟผ. เพื่อการนี้ผู้ว่าการจะมอบอำนาจให้ตัวแทนหรือบุคคลใดกระทำ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๔

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

กิจการเฉพาะอย่างแทนก็ได้ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามระเบียบหรือข้อบังคับของคณะกรรมการ

นิติกรรมที่ผู้ว่าการทำโดยฝ่าฝืนระเบียบหรือข้อบังคับตามมาตรา ๑๘ วรรคสอง ย่อมไม่ผูกพัน กฟผ. เว้นแต่คณะกรรมการจะให้สัตยابัน

มาตรา ๒๔ เมื่อผู้ว่าการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเมื่อตำแหน่งผู้ว่าการว่างลง ในระหว่างที่ยังมิได้แต่งตั้งผู้ว่าการให้คณะกรรมการแต่งตั้งพนักงานคนหนึ่งเป็นผู้ทำการแทนผู้ว่าการ หรือรักษาการในตำแหน่งผู้ว่าการ แล้วแต่กรณี และให้นำมาตรา ๒๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้ผู้ทำการแทนผู้ว่าการหรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้ว่าการมีอำนาจหน้าที่อย่างเดียวกับผู้ว่าการ เว้นแต่อำนาจหน้าที่ของผู้ว่าการในฐานะกรรมการ

มาตรา ๒๕ ประธานกรรมการและกรรมการย่อมได้รับประโยชน์ตอบแทนตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๒๖ ประธานกรรมการ กรรมการ พนักงานและลูกจ้างอาจได้รับโบนัสตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๒๗ ให้ประธานกรรมการ กรรมการ และพนักงานเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๓

การสร้าง และการบำรุงรักษา

มาตรา ๒๘ เพื่อประโยชน์ในการสร้างและบำรุงรักษา ระบบไฟฟ้า ให้พนักงานหรือลูกจ้างมีอำนาจที่จะใช้สอยหรือ เข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ในความครอบครองของบุคคล ใด ๆ ซึ่งมีใช้สถานเป็นการชั่วคราวภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) การใช้สอยหรือเข้าครอบครองนั้นเป็นการจำเป็น สำหรับการสำรวจระบบไฟฟ้าและการป้องกันอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดแก่ระบบไฟฟ้า

(๒) ได้แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครอง อสังหาริมทรัพย์ทราบล่วงหน้าภายในเวลาอันสมควร

ในการปฏิบัติตามมาตรานี้ ให้พนักงานหรือลูกจ้างแสดง บัตรประจำตัวเมื่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องร้องขอ

ถ้ามีความเสียหายเกิดแก่เจ้าของ ผู้ครอบครองอสังหาริม ทรัพย์หรือผู้ทรงสิทธิอื่นเนื่องจากการกระทำของพนักงานหรือ ลูกจ้าง บุคคลนั้นย่อมเรียกค่าทดแทนจาก กฟผ. ได้ และ ถ้าไม่สามารถตกลงกันในจำนวนค่าทดแทน ให้มอบข้อพิพาท

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

ให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย และให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๘ ในการส่งและการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า ให้
กฟผ. มีอำนาจ

(๑) เดินสายส่งไฟฟ้าหรือสายจำหน่ายไฟฟ้าไปได้ เหนือ
ตามหรือข้ามพื้นดินของบุคคลใด บั๊กหรือตั่งเสา สถานีไฟฟ้า
ย่อยหรืออุปกรณ์อื่น ลงในหรือบนพื้นดินของบุคคลใดซึ่งมิใช่
เป็นที่ตั้งโรงเรือน

(๒) ประกาศกำหนดเขตเดินสายไฟฟ้าเพื่อประโยชน์
แห่งความปลอดภัยในการส่งพลังงานไฟฟ้า โดยประกาศไว้
ณ ที่ว่าการอำเภอแห่งท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ และจัดทำเครื่องหมาย
แสดงไว้ในที่ที่ประกาศกำหนดเขตนั้นตามสมควร

(๓) รื้อถอนโรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างขึ้นหรือทำ
ขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟัน ตัดต้น กิ่ง หรือรากของต้นไม้หรือ
พืชผลในเขตเดินสายไฟฟ้า

ก่อนที่จะดำเนินการตาม (๑) หรือ (๓) ให้กฟผ. แจ้ง
เป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง
ทราบ เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นอาจยื่นคำร้อง
แสดงเหตุที่ไม่สมควรทำเช่นนั้น ไปยังคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัย

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง คำวินิจฉัย
ของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

มาตรา ๓๐ ให้ กฟผ. จ่ายค่าทดแทนตามความเป็นธรรม
แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) การใช้ที่ดินบักหรือตั้งเสาเพื่อเดินสายส่งไฟฟ้าหรือ
สายจำหน่ายไฟฟ้า

(๒) การใช้ที่ดินบักหรือตั้งสถานีไฟฟ้าย่อยหรืออุปกรณ์
อื่น

(๓) การใช้ที่ดินที่ประกาศกำหนดเป็นเขตเดินสายไฟฟ้า

(๔) การกระทำตามมาตรา ๒๕ (๓)

ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ในจำนวนค่าทดแทน ให้
นำมาตรา ๒๘ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองได้รับค่าทดแทนแล้ว
หรือได้แจ้งเป็นหนังสือไม่รับค่าทดแทนดังกล่าว ต่อไปภายหน้า
ผู้ใดจะเรียกร้องค่าทดแทนอีกมิได้

มาตรา ๓๑ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอัน
อาจเป็นอันตรายแก่ระบบไฟฟ้าในเขตเดินสายไฟฟ้า

มาตรา ๓๒ ในเขตเดินสายไฟฟ้า ห้ามมิให้ผู้ใดสร้างโรง
เรือนหรือสิ่งอื่นปลูกต้นไม้หรือพืชผล เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็น

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

หนังสือจาก กฟผ. การอนุญาตนั้นให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ กฟผ. กำหนด

โรงเรือนหรือสิ่งอื่นที่สร้างขึ้นหรือทำขึ้น ต้นไม้หรือพืชผล ที่ปลูกขึ้น โดยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือไม่ได้รับอนุญาตจาก กฟผ. ให้ กฟผ. มีอำนาจหรือถอน ทำลายหรือตัดฟันตามควร แก่กรณีโดยไม่ต้องจ่ายค่าทดแทน

มาตรา ๓๓ เพื่อประโยชน์แห่งความปลอดภัยให้ กฟผ. มีอำนาจทำลายหรือตัดฟัน ตัดต้น กิ่ง หรือรากของต้นไม้ ที่ อยู่ใกล้ระบบไฟฟ้า แต่ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ ครอบครองต้นไม้ทราบล่วงหน้าภายในเวลาอันสมควร

ในกรณีที่ต้นไม้ขึ้นมีอยู่ก่อนการสร้างระบบไฟฟ้า ให้ กฟผ. จ่ายค่าทดแทนให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองต้นไม้เท่าที่ต้อง เสียหายเพราะการกระทำนั้น

มาตรา ๓๔ ในกรณีจำเป็นเพื่อตรวจ ซ่อมแซม หรือแก้ไข ระบบไฟฟ้า พนักงานหรือลูกจ้างอาจเข้าไปในสถานที่ของบุคคล ใดในเวลาใดก็ได้ เมื่อได้แจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบ แล้ว และให้นำมาตรา ๒๘ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๕ ในการกระทำกิจการตามมาตรา ๓๓ หรือ มาตรา ๓๔ พนักงานหรือลูกจ้างจะต้องพยายามมิให้เกิดความ

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

เสียหาย แต่ถ้าเกิดความเสียหายขึ้น กฟผ. จะต้องรับผิดชอบเพื่อ
ความเสียหายนั้น

มาตรา ๓๖ เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริม
ทรัพย์เพื่อได้มาซึ่งแหล่งพลังงานตามมาตรา ๖ (๒) หรือเพื่อ
ใช้ตามมาตรา ๕ (๔) ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วย
การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

ในการนี้ จะออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินใน
บริเวณที่ที่คิดจะเวนคืนไว้ก่อนก็ได้ และให้นำบทบัญญัติแห่ง
กฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

มาตรา ๓๗ เพื่อประโยชน์ในการที่จะให้การผลิตพลังงาน
ไฟฟ้าเป็นไปตามมาตรฐานที่สมควร ผู้ใดประสงค์จะสร้างโรง
ไฟฟ้าซึ่งมีกำลังผลิตสูงกว่าห้าร้อยกิโลวัตต์หรือขยายโรงไฟฟ้า
ซึ่งมีหรือเพื่อให้มีกำลังผลิตสูงกว่าห้าร้อยกิโลวัตต์รวมทั้งกำลัง
ผลิตที่มีอยู่แล้ว เพื่อขายพลังงานไฟฟ้าแก่ประชาชน จะต้อง
ได้รับความเห็นชอบจาก กฟผ. การให้ความเห็นชอบนั้นอาจมี
เงื่อนไขอย่างใดก็ได้

มาตรา ๓๘ ให้ กฟผ. รับผิดชอบในการดำเนินการ
และการบำรุงรักษาเขื่อนกั้นน้ำ เขื่อนระบายน้ำ เขื่อนกักเก็บน้ำ

อ่างเก็บน้ำ และสิ่งอันอันเป็นอุปกรณ์ของเขื่อนหรืออ่างนั้น ภายในขอบแห่งวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๖ รวมทั้งการควบคุม ปริมาณน้ำที่กักเก็บหรือระบายจากอ่างเก็บน้ำ โดยให้คำนึงถึง ประโยชน์มากที่สุดจากการควบคุมลุ่มแม่น้ำที่มีการสร้างเขื่อน ดังกล่าวนั้น และแคว ลำน้ำ ทางน้ำ คลอง หรือคลองส่งน้ำ ที่มีต่อเนื่องกับลุ่มแม่น้ำนั้นให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ให้ กฟผ. และกรมชลประทานร่วมกันออกข้อบังคับเพื่อกำหนดปริมาณน้ำที่จะกักเก็บหรือระบายจากอ่างเก็บน้ำ

ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้เกี่ยวกับการออกข้อบังคับ หรือ การปฏิบัติตามข้อบังคับให้รายงานต่อรัฐมนตรี เพื่อพิจารณา วินิจฉัย คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

หมวด ๔

การกำกับและการควบคุม

มาตรา ๓๘ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่กำกับโดยทั่วไป ซึ่งกิจการของ กฟผ. เพื่อการนี้จะสั่งให้ กฟผ. ชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น ทำรายงาน หรือยับยั้งการกระทำที่ขัดต่อ นโยบายของรัฐบาลหรือมติของคณะรัฐมนตรี ตลอดจนมีอำนาจ ที่จะสั่งให้ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลหรือมติของคณะ

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

รัฐมนตรี และตั้งสอบสวนข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการดำเนิน
กิจการได้

มาตรา ๔๐ ในกรณีที่ กฟผ. จะต้องเสนอเรื่องไปยังคณะ
รัฐมนตรีตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการนำเรื่องเสนอ
รัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อไปยังคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๔๑ ในการดำเนินกิจการของ กฟผ. ให้คำนึงถึง
ประโยชน์ของรัฐและประชาชน

มาตรา ๔๒ ให้ กฟผ. เปิดบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคาร
ตามระเบียบของคณะกรรมการซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะ
รัฐมนตรี

มาตรา ๔๓ กฟผ. จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะ
รัฐมนตรีก่อนจึงจะดำเนินกิจการดังต่อไปนี้ได้

- (๑) ลงทุนเพื่อขยายโครงการเดิมหรือริเริ่มโครงการใหม่
- (๒) เพิ่มทุนโดยตีราคาทรัพย์สินใหม่
- (๓) ลดทุน
- (๔) กู้ยืมเงินเกินสิบล้านบาท
- (๕) ออกพันธบัตรหรือตราสารอื่นใดเพื่อการลงทุน
- (๖) จำหน่ายอสังหาริมทรัพย์อันมีราคาเกินห้าแสนบาท
- (๗) จำหน่ายทรัพย์สินเกินหนึ่งล้านบาทจากบัญชีเป็นสูญ

มาตรา ๔๔ ให้ กฟผ. จัดทำงบประมาณประจำปีโดยแยกเป็นงบลงทุนและงบทำการ สำหรับงบลงทุนให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและให้ความเห็นชอบส่วนงบทำการให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

มาตรา ๔๕ รายได้ที่ กฟผ. ได้รับจากการดำเนินกิจการให้ตกเป็นของ กฟผ. สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายตามมาตรา ๑๘

รายได้ที่ได้รับในปีหนึ่ง ๆ เมื่อได้หักรายจ่ายแล้วเหลือเท่าใดให้นำส่งเป็นรายได้ของรัฐ

แต่ถ้ารายได้มีไม่เพียงพอสำหรับรายจ่าย นอกจากเงินสำรองตามมาตรา ๑๘ และ กฟผ. ไม่สามารถหาเงินจากทางอื่นรัฐพึงจ่ายเงินให้แก่ กฟผ. เท่าจำนวนที่ขาด

มาตรา ๔๖ ให้ กฟผ. ทำรายงานปีละครั้งเสนอรัฐมนตรีรายงานนี้ให้กล่าวถึงผลงานในปีที่ล่วงแล้วของ กฟผ. และคำชี้แจงเกี่ยวกับนโยบายของคณะกรรมการโครงการและแผนงานที่จะจัดทำในภายหน้า

มาตรา ๔๗ ให้ กฟผ. วางและรักษาไว้ซึ่งระบบการบัญชีที่เหมาะสมแก่กิจการสาธารณูปโภค แยกตามประเภทงานส่วนที่สำคัญ มีการลงรายการรับและจ่ายเงินสินทรัพย์และหนี้สินที่แสดงกิจการที่เป็นอยู่ตามจริงและตามที่ควรตามประเภทงาน

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

พร้อมด้วยข้อความอันเป็นที่มาของรายการดังกล่าว และให้มีการสอบบัญชีภายในเป็นประจำ

มาตรา ๔๘ ให้ กฟผ. จัดทำงบดุล บัญชีทำการและบัญชีกำไรขาดทุนภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

มาตรา ๔๙ ททุกปี ให้คณะกรรมการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีคนหนึ่งหรือหลายคนเพื่อสอบและรับรองบัญชีของ กฟผ. เป็นปี ๆ ไป

ห้ามมิให้แต่งตั้งประธานกรรมการ กรรมการ พนักงาน ลูกจ้าง ผู้อื่นซึ่งเป็นผู้แทนของ กฟผ. หรือผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่ กฟผ. จัดทำเป็นผู้สอบบัญชี

มาตรา ๕๐ ผู้สอบบัญชีมีอำนาจตรวจสอบสรรพสมุดบัญชีและเอกสารหลักฐานของ กฟผ. เพื่อการนี้ ให้มีอำนาจสอบถามประธานกรรมการ กรรมการ พนักงาน ลูกจ้าง และผู้อื่นซึ่งเป็นผู้แทนของ กฟผ.

มาตรา ๕๑ ผู้สอบบัญชีจะต้องทำรายงานผลการสอบบัญชีเสนอต่อคณะกรรมการภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีเพื่อเสนอต่อไปยังคณะรัฐมนตรี และให้ กฟผ. โฆษณารายงานประจำปีของปีที่ล่วงแล้วแสดงงบดุล บัญชีทำการ และ

บัญชีกำไรขาดทุน ที่ผู้สอบบัญชีรับรองว่าถูกต้องแล้วภายใน
หนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

หมวด ๕

การร้องทุกข์และการสงเคราะห์

มาตรา ๕๒ ให้พนักงานมีสิทธิร้องทุกข์เกี่ยวกับการลงโทษ
ได้ตามข้อบังคับของคณะกรรมการ

มาตรา ๕๓ ให้ กฟผ. จัดให้มีบำเหน็จบำนาญหรือกองทุน
สงเคราะห์หรือการสงเคราะห์อื่น เพื่อสวัสดิการของผู้ปฏิบัติงาน
ใน กฟผ. และครอบครัวในกรณีพ้นจากตำแหน่ง ประสบ
อุบัติเหตุเจ็บป่วย หรือกรณีอื่นอันควรแก่การสงเคราะห์

การจัดให้มีบำเหน็จบำนาญหรือกองทุนสงเคราะห์ตามวรรค
หนึ่ง หลักเกณฑ์การจ่ายบำเหน็จบำนาญ การออกเงินสมทบ
ในกองทุนสงเคราะห์ การกำหนดประเภทของผู้ที่พึงได้รับการ
สงเคราะห์จากกองทุนสงเคราะห์ และหลักเกณฑ์การสงเคราะห์
ตลอดจนการจัดการเกี่ยวกับกองทุนให้เป็นไปตามข้อบังคับของ
คณะกรรมการ

ข้อบังคับตามวรรคสอง ให้ใช้บังคับได้เมื่อได้รับความเห็น
ชอบจากคณะรัฐมนตรี

หมวด ๖

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๕๔ ผู้ใดขัดขวางการกระทำของ กฟผ. หรือพนักงานซึ่งกระทำการตามมาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๒ วรรคสอง มาตรา ๓๓ หรือมาตรา ๓๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา ๕๖ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๒ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๕๗ ผู้ใดสร้างโรงไฟฟ้าซึ่งมีกำลังผลิตสูงกว่าห้าร้อยกิโลวัตต์ หรือขยายโรงไฟฟ้าซึ่งมีหรือเพื่อให้มีกำลังผลิตสูงกว่าห้าร้อยกิโลวัตต์รวมทั้งกำลังผลิตที่มีอยู่แล้ว เพื่อขายพลังงานไฟฟ้าแก่ประชาชน โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจาก กฟผ. ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๘ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งเขื่อนกั้นน้ำ เขื่อนระบายน้ำ เขื่อน

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

กักเก็บน้ำ อ่างเก็บน้ำ หรือสิ่งอื่นอันเป็นอุปกรณ์ของเขื่อนหรือ
อ่างนั้น โรงไฟฟ้าพลังความร้อน โรงไฟฟ้าพลังน้ำ โรงไฟฟ้า
พลังปรมาณู หรือโรงไฟฟ้าพลังอื่น และลานโกไฟฟ้าของโรง
ไฟฟ้านั้น หรือระบบไฟฟ้า บรรดาที่ กฟผ. สร้างขึ้น หรือเป็น
ทรัพย์สินของ กฟผ. ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับ
ไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕๕ ให้พนักงานและลูกจ้างของการไฟฟ้าอันมี การ
เลิกไนท์ และการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพนักงานหรือ
ลูกจ้างของ กฟผ. โดยให้ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างเท่าที่ได้รับ
อยู่เดิมไปพลางก่อน และให้ กฟผ. กำหนด อัตราเงินเดือน
หรือค่าจ้างของบุคคลดังกล่าวใหม่ โดยให้ได้รับไม่น้อยกว่าเดิม
 ทั้งนี้ ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราช
บัญญัตินี้ใช้บังคับ

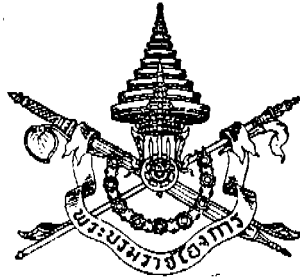
ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ถนอม กิตติขจร

นายกรัฐมนตรี

เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เพื่อให้การดำเนินกิจการผลิตไฟฟ้าได้มีประสิทธิภาพ มีการประสานงาน และเป็นไปโดยประหยัด ทั้งในด้านเบี้ยหมาย ภาษีอากร และในด้านการปฏิบัติการ จึงสมควรรวมกิจการของการไฟฟ้าเขตนคร การลิกไนท์ และการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ ให้แก้อยู่ในกิจการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

พระราชบัญญัติ

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๒๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

เป็นปีที่ ๓๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๕ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“นิคมอุตสาหกรรม” หมายความว่า เขตอุตสาหกรรมทั่วไป หรือเขตอุตสาหกรรมส่งออก

“เขตอุตสาหกรรมทั่วไป” หมายความว่า เขตพื้นที่ที่กำหนดไว้สำหรับการประกอบอุตสาหกรรมและกิจการอื่นที่เป็นประโยชน์หรือเกี่ยวเนื่องกับการประกอบอุตสาหกรรม

“เขตอุตสาหกรรมส่งออก” หมายความว่า เขตพื้นที่ที่กำหนดไว้สำหรับการประกอบอุตสาหกรรมและกิจการอื่นที่เป็นประโยชน์หรือเกี่ยวเนื่องกับการประกอบอุตสาหกรรมเพื่อส่งผลิตภัณฑ์ออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

“ผู้ประกอบอุตสาหกรรม” หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับอนุญาตให้ประกอบอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรม

“ผลิต” หมายความว่า รวมถึง ทำ สร้าง ผสม ประกอบ หรือบรรจุด้วย

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

“ผู้ว่าการ” หมายความว่า ผู้ว่าการการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

“พนักงาน” หมายความว่า พนักงานการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย รวมทั้งผู้ว่าการ

“ลูกจ้าง” หมายความว่า ลูกจ้างของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ และออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ส่วนที่ ๑

การจัดตั้ง

มาตรา ๖ ให้จัดตั้งการนิคมอุตสาหกรรมขึ้น เรียกว่า “การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย” เรียกโดยย่อว่า “กนอ.” และให้เป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

(๑) การจัดให้ได้มาซึ่งที่ดินที่เหมาะสมเพื่อจัดตั้งหรือขยายนิคมอุตสาหกรรม หรือเพื่อดำเนินธุรกิจอื่นที่เป็นประโยชน์หรือเกี่ยวเนื่องกับกนอ.

(๒) การปรับปรุงที่ดินตาม (๑) เพื่อให้บริการ ตลอดจนจัดตั้งอำนวยความสะดวก ในการดำเนินงานของผู้ประกอบอุตสาหกรรม เช่น การจัดให้มีถนน ท่อระบายน้ำ โรงขจัดน้ำเสีย ไฟฟ้า และประปา เป็นต้น

(๓) การให้เช่า ให้เช่าซื้อ และขายอสังหาริมทรัพย์หรือ อสังหาริมทรัพย์ในนิคมอุตสาหกรรมหรือเพื่อประโยชน์แก่กิจการของนิคมอุตสาหกรรมโดยตรง

(๔) การดำเนินธุรกิจอื่นที่เป็นประโยชน์หรือเกี่ยวเนื่องกับกิจการอันอยู่ในวัตถุประสงค์ของ กนอ.

(๕) การร่วมดำเนินงานกับบุคคลอื่นตามวัตถุประสงค์ใน (๑) (๒) หรือ (๓) รวมทั้งการเข้าเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบในห้างหุ้น

ส่วนจำกัด หรือถือหุ้นในนิติบุคคลใด ๆ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่เป็นประโยชน์ หรือเกี่ยวเนื่องกับกิจการอันอยู่ในวัตถุประสงค์ของ กนอ.

(๖) การส่งเสริมและควบคุมนิคมอุตสาหกรรมของเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ

มาตรา ๗ ให้โอนกิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ และความรับผิดชอบของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๕ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้แก่ กนอ.

ทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งเมื่อได้หักหนี้ออกแล้วให้ถือเป็นทุนของ กนอ.

มาตรา ๘ ทุนของ กนอ. ประกอบด้วย

- (๑) ทรัพย์สินที่ได้รับโอนตามมาตรา ๗
- (๒) เงินที่ได้รับจากงบประมาณแผ่นดิน
- (๓) เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้รับจากรัฐบาลหรือบุคคลอื่น
- (๔) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับความช่วยเหลือจากแหล่งในประเทศ หรือต่างประเทศ หรือจากองค์การระหว่างประเทศ

มาตรา ๙ ให้ กนอ. ตั้งสำนักงานใหญ่ในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใกล้เคียง และจะตั้งสำนักงานสาขาหรือตัวแทนในจังหวัดที่มีนิคมอุตสาหกรรมด้วยก็ได้

มาตรา ๑๐ ให้ กนอ. มีอำนาจกระทำการภายในขอบแห่งวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๖ อำนาจเช่นว่านี้ให้รวมถึง

(๑) การสำรวจ วางแผน ออกแบบ ก่อสร้าง และบำรุงรักษา สิ่งอำนวยความสะดวก และให้บริการแก่ผู้ประกอบการและผู้ประกอบกิจการที่เป็นประโยชน์หรือต่อเนื่องกับผู้ประกอบการ

(๒) การกำหนดประเภทและขนาดของกิจการอุตสาหกรรมที่พึงอนุญาตให้ประกอบในนิคมอุตสาหกรรม

(๓) การตรวจตราความเป็นอยู่ของแรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

(๔) การควบคุมการดำเนินงานของผู้ประกอบการ ผู้ประกอบกิจการที่เป็นประโยชน์หรือเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ และผู้ใช้ที่ดินในนิคมอุตสาหกรรมให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย รวมทั้งการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการสาธารณสุขและที่กระทบกระเทือนต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(๕) การลงทุน

(๖) การกຸ້มเงินเพื่อใช้ในกิจการของ กนอ.

(๗) การออกพันธบัตร หรือตราสารอื่นใดเพื่อการลงทุน

มาตรา ๑๑ ให้ กนอ. มีอำนาจตรวจสอบและรับรองชนิดและปริมาณของวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ หรือชนิดและจำนวนของเครื่องจักร สำหรับกรณีที่จำเป็นต้องออกไปรับรองหรือในกรณีที่น่าเข้ามาในหรือนำออกไปจากนิคมอุตสาหกรรมซึ่งของดังกล่าว ทั้งนี้ โดยเรียกเก็บค่าบริการตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๒ ให้ กนอ. กำหนดค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ และค่าบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกตลอดจนค่าบริการในนิคม

อุตสาหกรรมในอัตราอันสมควรเพื่อให้มีรายได้เพียงพอสำหรับการ
ดังต่อไปนี้

(๑) การใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นในการดำเนินกิจการของ กนอ. รวม
ทั้งดอกเบี้ย ค่าเสื่อมราคา โบนัส และกองทุนสงเคราะห์หรือการสงเคราะห์
อื่นเพื่อสวัสดิการของผู้ปฏิบัติงานและครอบครัว

(๒) การชำระหนี้สินเท่าที่จำนวนเงินเพื่อการชำระนั้นเกินจำนวน
ที่จัดสรรไว้ เป็นค่าเสื่อมราคาและสำหรับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการ
จัดหาทรัพย์สินใหม่แทนทรัพย์สินเดิม

(๓) การจัดให้มีเงินสำรองและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการขยาย
กิจการและลงทุน

มาตรา ๑๓ ให้ กนอ. กำหนดค่าเช่าซื้อ และราคาขายอสังหา
ริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๑๔ เมื่อได้ประกาศเขตพื้นที่ใดเป็นนิคมอุตสาหกรรมตาม
มาตรา ๓๕ แล้ว ให้ กนอ. มีอำนาจกำหนดราคาขาย ค่าเช่า และค่า
เช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ และค่าบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวก
ตลอดจนค่าบริการในนิคมอุตสาหกรรมนั้น ทั้งนี้ ตามความ
เหมาะสมในด้านธุรกิจ

มาตรา ๑๕ รายได้ที่ กนอ. ได้รับจากการดำเนินกิจการในบั้นหนึ่ง ๆ
ให้ตกเป็นของ กนอ. และเมื่อได้หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ สำหรับการดำเนิน
กิจการ และค่าภาระต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น ค่าบำรุงรักษาและค่าเสื่อม
ราคา ตลอดจนหักเงินสำรองตามมาตรา ๑๖ ประโยชน์ตอบแทนและ

โบนัสตามมาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๕ หรือเงินสมทบกองทุนสงเคราะห์
หรือการสงเคราะห์อื่นตามมาตรา ๓๔ และเงินลงทุนตามมาตรา ๖๖ แล้ว
เหลือเท่าใดให้นำส่งเป็นรายได้ของรัฐ

ถ้ารายได้มีจำนวนไม่เพียงพอสำหรับรายจ่ายตามวรรคหนึ่งซึ่งมิใช่
เป็นรายจ่ายที่หักเป็นเงินสำรองตามมาตรา ๑๖ และโบนัสตามมาตรา ๓๒
และมาตรา ๓๕ และ กนอ. ไม่สามารถหาเงินจากทางอื่นได้ รัฐพึงจ่ายเงิน
ให้แก่ กนอ. เท่าจำนวนที่ขาด

มาตรา ๑๖ เงินสำรองของ กนอ. ให้ประกอบด้วยเงินสำรอง
ธรรมดาซึ่งตั้งไว้เพื่อขาด เงินสำรองเพื่อขยายกิจการ เงินสำรองเพื่อ
ไถ่ถอนหนี้ และเงินสำรองอื่นเพื่อความประสงค์แต่ละอย่าง โดยเฉพาะ
ตามที่คณะกรรมการจะเห็นสมควร

เงินสำรองจะนำออกใช้ได้ก็แต่โดยความเห็นชอบของคณะ
กรรมการ

มาตรา ๑๗ ทรัพย์สินของ กนอ. ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการ
บังคับคดี

ส่วนที่ ๒

คณะกรรมการและผู้ว่าการ

มาตรา ๑๘ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการ
การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย” ประกอบด้วย ประธานกรรมการ
และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบคน รวมทั้งผู้ว่าการซึ่งเป็นกรรมการโดย
ตำแหน่ง

ให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการอื่น
ซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่ง

มาตรา ๑๕ ผู้ซึ่งจะดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ กรรมการ
หรือผู้ว่าการต้องมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับบริหารธุรกิจ อุตสาหกรรม
วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมือง เศรษฐ
ศาสตร์ การพาณิชย์ การคลัง หรือกฎหมาย

มาตรา ๒๐ ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรี
แต่งตั้ง ต้องมีคุณสมบัติตาม (๑) และ (๒) และไม่มีลักษณะต้องห้าม
ตาม (๓) (๔) (๕) (๖) และ (๗) ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่เกินหกสิบห้าปีบริบูรณ์
- (๓) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- (๔) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดหรือคำสั่งชอ
ด้วยกฎหมายให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดย
ประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๕) เป็นข้าราชการการเมืองหรือดำรงตำแหน่งในทางการเมือง
- (๖) เป็นกรรมการพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง
- (๗) เป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญา กับ กนอ. หรือในกิจการที่กระทำ
ให้แก่ กนอ. หรือในกิจการที่มีสภาพอย่างเดียวกันและแข่งขันกับ กนอ.
ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมเว้นแต่เป็นเพียงผู้ถือหุ้นเพื่อการลงทุน
โดยสุจริตในนิติบุคคลที่กระทำการอันมีส่วนได้เสียเช่นว่านั้น

มาตรา ๒๑ ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี

เมื่อครบกำหนดตามวาระดังกล่าวในวาระหนึ่ง หากยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ ให้ประธานกรรมการ และกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นรักษาการในตำแหน่งต่อไปจนกว่าคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๒๒ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๒๑ ประธานกรรมการ หรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก
- (๔) เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้ว ยังมีวาระอยู่ในตำแหน่งไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งซ่อมให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วนั้น

มาตรา ๒๓ ให้คณะกรรมการมีอำนาจวางนโยบายและควบคุมดูแลโดยทั่วไป ซึ่งกิจการของ กนอ. อำนาจเช่นว่านี้ให้รวมถึง

(๑) การออกระเบียบหรือข้อบังคับเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตาม มาตรา ๖ และมาตรา ๑๐

(๒) การออกระเบียบหรือข้อบังคับการประชุมและการดำเนิน กิจการของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ

(๓) การออกระเบียบหรือข้อบังคับการจัดแบ่งส่วนงาน วิธีปฏิบัติงาน และการเงินของ กนอ.

(๔) การออกระเบียบหรือข้อบังคับกำหนดตำแหน่ง อัตรา เงินเดือนหรือค่าจ้างของพนักงานและลูกจ้าง

(๕) การออกระเบียบหรือข้อบังคับการบรรจุ การแต่งตั้ง การ เลื่อนเงินเดือนหรือค่าจ้าง การออกจากตำแหน่ง วินัย การลงโทษ และการอุทธรณ์การลงโทษของพนักงานและลูกจ้าง

(๖) การออกระเบียบหรือข้อบังคับการจ่ายค่าพาหนะและ เบี้ยเลี้ยงเดินทาง ค่าเช่าที่พัก ค่าล่วงเวลา และการจ่ายเงินอื่น ๆ

(๗) การออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับเครื่องแบบพนักงาน และลูกจ้าง

(๘) การออกระเบียบหรือข้อบังคับว่าด้วยการร้องทุกข์ของ พนักงานและลูกจ้าง

(๙) การออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับบัตรประจำตัวหรือ เครื่องแต่งกายของบุคคลซึ่งปฏิบัติงานภายในเขตอุตสาหกรรมส่งออก

(๑๐) การออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับบุคคลซึ่งเข้าไปหรืออยู่ในเขตอุตสาหกรรมส่งออก

(๑๑) การออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับกองทุนสงเคราะห์หรือการสงเคราะห์อื่นเพื่อสวัสดิการของผู้ปฏิบัติงานใน กนอ. และครอบครัวด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

(๑๒) การออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้และรักษาทรัพย์สินของ กนอ.

(๑๓) การกำหนดราคาขาย อัตราค่าเช่า ค่าเช่าซื้อและระยะเวลาการเช่าและเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ ถ้าบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกและอัตราค่าบริการในนิคมอุตสาหกรรม

ระเบียบหรือข้อบังคับตาม (๓) ถ้ามีข้อความจำกัดอำนาจของผู้ว่าการในการทำนิติกรรมไว้ประการใด ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๔ เพื่อประโยชน์แห่งกิจการของ กนอ. ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดของ กนอ. และกำหนดค่าตอบแทนคณะกรรมการได้

มาตรา ๒๕ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งผู้ว่าการและกำหนดอัตราเงินเดือนของผู้ว่าการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๒๖ ผู้ว่าการต้องมีคุณสมบัติตาม (๑) (๒) และ (๓) และไม่มีลักษณะต้องห้าม ตาม (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) และ (๙) ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย
(๒) มีอายุไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์
(๓) สามารถทำงานให้แก่ กนอ. ได้เต็มเวลา
(๔) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
(๕) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๖) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ รวมทั้งข้าราชการการเมือง ลูกจ้างของกระทรวงทบวงกรมหรือทบวงการเมืองที่มีฐานะเทียบเท่า หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น

(๗) ดำรงตำแหน่งในทางการเมือง รวมทั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

(๘) เป็นกรรมการพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง

(๙) เป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญา กับ กนอ. หรือในกิจการที่กระทำให้แก่ กนอ. หรือในกิจการที่มีสภาพเดียวกันและแข่งขันกับ กนอ. ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม เว้นแต่เป็นเพียงผู้ถือหุ้นเพื่อการลงทุนโดยสุจริตในนิติบุคคลที่กระทำการอันมีส่วนได้เสียเช่นว่านั้น

มาตรา ๒๑ ผู้ว่าการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๖

(๕) คณะกรรมการให้ออกด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่
ของจำนวนกรรมการทั้งหมดโดยไม่นับรวมผู้ว่าการ และคณะรัฐมนตรี
เห็นชอบด้วย

มาตรา ๒๘ ผู้ว่าการมีหน้าที่บริหารกิจการของ กนอ. ให้เป็นไป
ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบายที่คณะกรรมการกำหนด
และมีอำนาจบังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้าง

ในการบริหารกิจการ ผู้ว่าการต้องรับผิดชอบต่อคณะกรรมการ

มาตรา ๒๙ ผู้ว่าการมีอำนาจ

(๑) กำหนดระเบียบและวิธีปฏิบัติงาน ในการทำงานของพนักงาน
หรือลูกจ้าง

(๒) ออกระเบียบในการบริหารกิจการของ กนอ.

ทั้งนี้ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบหรือข้อบังคับของคณะกรรมการ

(๓) บรรจุ แต่งตั้งและถอดถอน เลื่อน ลด และตัดเงินเดือน
หรือค่าจ้างตลอดจนลงโทษทางวินัยแก่พนักงานและลูกจ้าง ทั้งนี้ ต้องเป็น
ไปตามระเบียบหรือข้อบังคับของคณะกรรมการ

มาตรา ๓๐ ในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้ผู้ว่าการเป็น
ตัวแทน กนอ. เพื่อการณผู้ว่าการจะมอบอำนาจให้บุคคลใดกระทำการ
เฉพาะอย่างแทนก็ได้ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามระเบียบหรือข้อบังคับของคณะ
กรรมการ

นิติกรรมที่ผู้ว่าการกระทำโดยผ่านระเบียบหรือข้อบังคับตาม
มาตรา ๒๓ วรรคสอง ย่อมไม่ผูกพัน กนอ. เว้นแต่คณะกรรมการจะได้ให้
สัตยาบัน

มาตรา ๓๑ เมื่อผู้ว่าการ ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้หรือเมื่อตำแหน่ง
ผู้ว่าการว่างลง ให้คณะกรรมการแต่งตั้งพนักงานเป็นผู้ทำการแทนผู้ว่าการ
หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้ว่าการแล้วแต่กรณี และให้นำมาตรา ๒๖
มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้ผู้ทำการแทนผู้ว่าการหรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้ว่าการมีอำนาจ
หน้าที่อย่างเดียวกับผู้ว่าการ เว้นแต่อำนาจหน้าที่ของผู้ว่าการในฐานะ
กรรมการ

มาตรา ๓๒ ประธานกรรมการและกรรมการ ย่อมได้รับประโยชน์
ตอบแทนและอาจได้รับโบนัส ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ส่วนที่ ๓

พนักงานและลูกจ้าง

มาตรา ๓๓ ให้พนักงานและลูกจ้างมีสิทธิหรือกรณีเกี่ยวกับการ
ลงโทษหรือร้องทุกข์ได้ตามระเบียบหรือข้อบังคับของคณะกรรมการ

มาตรา ๓๔ ให้ กนอ. จัดให้มีกองทุนสงเคราะห์หรือการ
สงเคราะห์อื่นเพื่อสวัสดิการของผู้ปฏิบัติงานใน กนอ. และครอบครัว ใน
กรณีพ้นจากตำแหน่ง ประสบอุบัติเหตุเจ็บป่วย ตาย หรือกรณีอื่นอันควร
แก่การสงเคราะห์

มาตรา ๓๕ พนักงานและลูกจ้างอาจได้รับ โบนัสตามระเบียบที่
คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๒

นิกมอดสาหกรรม

ส่วนที่ ๑

การจัดตั้ง

มาตรา ๓๖ นิกมอดสาหกรรมมีสองประเภทคือ

(๑) เขตอุตสาหกรรมทั่วไป

(๒) เขตอุตสาหกรรมส่งออก

การจัดตั้ง การเปลี่ยนแปลงเขต และการยุบเขตอุตสาหกรรมทั่วไป
ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและให้มีแผนที่กำหนดเขตไว้ท้าย
ประกาศด้วย

การจัดตั้ง การเปลี่ยนแปลงเขต และการยุบเขตอุตสาหกรรม
ส่งออก ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาและให้มีแผนที่กำหนดเขตไว้ท้าย
พระราชกฤษฎีกาด้วย

มาตรา ๓๗ นิกมอดสาหกรรมที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ
ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิชาการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๘ เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์
เพื่อให้ประโยชน์ในการจัดตั้งหรือขยายนิกมอดสาหกรรม ให้ ก.นอ. มี
อำนาจดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

ในการนี้ จะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่คดีว่าจะเวนคืนไว้ก่อนก็ได้ และให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม

อสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยการเวนคืนตามวรรคหนึ่งให้ตกเป็นของ กนอ. และให้ กนอ. มีอำนาจดำเนินการโอนไปยังผู้ประกอบการอุตสาหกรรม หรือผู้ประกอบการที่เป็นประโยชน์ หรือเกี่ยวเนื่องกับการประกอบอุตสาหกรรมได้

มาตรา ๓๘ เขตพื้นที่ใดที่บุคคลใดได้จัดสรรที่ดินเพื่อให้เป็นนิคมอุตสาหกรรม ถ้าได้ดำเนินการถูกต้องตามหลักเกณฑ์ วิชาการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตาม มาตรา ๓๗ แล้ว คณะกรรมการด้วยความยินยอมของเจ้าของที่ดินอาจดำเนินการให้พื้นที่นั้นเป็นนิคมอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัตินี้ได้

มาตรา ๔๐ ห้ามมิให้บุคคลใดใช้ชื่อที่อักษรไทยประกอบหรืออักษรต่างประเทศซึ่งแปลหรืออ่านว่า “นิคมอุตสาหกรรม” “เขตอุตสาหกรรมทั่วไป” หรือ “เขตอุตสาหกรรมส่งออก” ในดวงตรา บ้ายชื่อ จดหมาย ใบแจ้งความ หรือเอกสารอย่างอื่นเกี่ยวกับธุรกิจโดยมิได้เป็นนิคมอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัตินี้

ส่วนที่ ๒

การประกอบกิจการ ประโยชน์ และข้อห้าม

มาตรา ๔๑ ผู้ใดจะประกอบกิจการในนิคมอุตสาหกรรม ต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้ว่าการหรือผู้ซึ่งผู้ว่าการมอบหมาย

การขออนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๔๒ บรรดาการปลูกสร้างอาคาร การตั้งโรงงาน และการประกอบกิจการโรงงานในนิกมอดุตสาหกรรมให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วย โรงงาน กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการก่อสร้างอาคาร และกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง แต่การอนุญาตซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าการหรือผู้ซึ่งผู้ว่าการมอบหมาย

มาตรา ๔๓ ในกรณีที่มีการปลูกสร้างอาคารโดยมิได้รับอนุญาต ตามมาตรา ๔๒ หรือในกรณีที่มีการปลูกสร้างอาคารผิดแผนผังแบบก่อสร้างหรือรายการที่ได้รับอนุญาต หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาต ให้ กนอ. มีอำนาจสั่งระงับการก่อสร้าง แก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือรื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารดังกล่าวภายในระยะเวลาอันสมควร โดยแจ้งระยะเวลาให้ผู้ปลูกสร้าง เจ้าของ หรือผู้ครอบครองอาคารทราบ

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่งแล้ว และผู้ปลูกสร้าง เจ้าของ หรือผู้ครอบครองอาคารไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของ กนอ. ให้ กนอ. มีอำนาจจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือรื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารนั้นได้โดยคิดค่าใช้จ่ายจากผู้ปลูกสร้าง เจ้าของ หรือผู้ครอบครองอาคารนั้น

มาตรา ๔๔ ผู้ประกอบอุตสาหกรรม อาจได้รับอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินในนิคมอุตสาหกรรม เพื่อประกอบกิจการได้ตามจำนวนเนื้อที่ที่คณะกรรมการเห็นสมควรแม้ว่าจะเกินกำหนดที่จะพึงมีได้ตามกฎหมายอื่น

ในกรณีที่ผู้ประกอบอุตสาหกรรมซึ่งเป็นคนต่างด้าวเล็กกิจการ หรือ โอนกิจการให้แก่ผู้อื่น ผู้ประกอบอุตสาหกรรมต้องจำหน่ายที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ให้แก่ ก.น.อ. หรือผู้รับโอนกิจการ แล้วแต่กรณี ภายในเวลาสามปีนับแต่วันที่เล็กหรือโอนกิจการ มิฉะนั้นให้อธิบดีกรมที่ดินจำหน่ายที่ดินนั้นตามประมวลกฎหมายที่ดินให้แก่ ก.น.อ.

มาตรา ๔๕ ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเพียงเท่าที่พระราชบัญญัติฉบับใดบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ให้ผู้ประกอบอุตสาหกรรมได้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวซึ่งเป็น

- (๑) ช่างฝีมือ
- (๒) ผู้ชำนาญการ
- (๓) คู่สมรสและบุคคลซึ่งอยู่ในอุปการะของบุคคลใน (๑) หรือ (๒) เข้ามาในราชอาณาจักรได้ตามจำนวนและภายในกำหนดระยะเวลาให้อยู่ได้ในราชอาณาจักรตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร แม้ว่าจะเกินกำหนดจำนวนหรือระยะเวลาให้อยู่ได้ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

มาตรา ๔๖ ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าวเพียงเท่าที่พระราชบัญญัติฉบับใดบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ให้คนต่างด้าวซึ่ง

เป็นช่างฝีมือหรือผู้ชำนาญการซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรตาม
มาตรา ๔๕ ได้รับอนุญาตทำงานเฉพาะตำแหน่งหน้าที่การทำงานที่
คณะกรรมการให้ความเห็นชอบ ตลอดระยะเวลาเท่าที่ได้รับอนุญาตให้
อยู่ในราชอาณาจักร

มาตรา ๔๗ ผู้ประกอบอุตสาหกรรม ซึ่งมีภูมิลำเนาในนอกราช
อาณาจักรจะได้รับอนุญาตให้นำหรือส่งเงินออกไปนอกราชอาณาจักรเป็น
เงินตราต่างประเทศได้ เมื่อเงินนั้นเป็น

(๑) เงินทุนที่ผู้ประกอบอุตสาหกรรมนำเข้ามาในราชอาณาจักร
และเงินปันผลหรือผลประโยชน์อื่นที่เกิดจากเงินทุนนั้น

(๒) เงินกู้ต่างประเทศที่ผู้ประกอบอุตสาหกรรมนำมาลงทุนในการ
ประกอบอุตสาหกรรมตามสัญญาที่ ก.นอ. ให้ความเห็นชอบ รวมทั้ง
ดอกเบี้ยของเงินกู้ต่างประเทศนั้น

(๓) เงินที่ผู้ประกอบอุตสาหกรรมมีข้อผูกพันกับต่างประเทศตาม
สัญญาเกี่ยวกับการใช้สิทธิและบริการต่าง ๆ ในการประกอบอุตสาหกรรม
และสัญญานั้นได้รับความเห็นชอบจาก ก.นอ.

ในกรณีที่ระยะเวลาใดตุลการชำระเงินต้องประสบความยุ่งยาก
จำเป็นต้องสงวนเงินตราต่างประเทศใหม่สำรองไว้ตามสมควร ธนาคาร
แห่งประเทศไทยจะจำกัดการนำหรือส่งเงินนั้นออกไปนอกราชอาณาจักร
เป็นการชั่วคราวเพื่อผลดังกล่าวอนึ่งก็ได้ แต่จะไม่จำกัดการส่งเงินทุนที่ได้
นำเข้ามาในราชอาณาจักรหรือนอกราชอาณาจักรต่ำกว่าร้อยละสิบต่อปี
ของยอดเงินทุนดังกล่าวที่เหลืออยู่ในวันที่ ๓๑ ธันวาคมของปี ถ้าการส่ง

เงินนั้นกระทำภายหลังที่นำเข้ามาแล้วเป็นเวลาสองปี และจะไม่จำกัดการ
ส่งเงินปันผลต่ำกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีของเงินทุนที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร
และเหลืออยู่ในขณะที่ขอส่งเงินปันผลออก

มาตรา ๔๘ ผู้ประกอบอุตสาหกรรมในเขตอุตสาหกรรมส่งออกจะได้
รับยกเว้นค่าธรรมเนียมพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน
อาคารเข้าและภาษีการค้าสำหรับเครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือ และ
เครื่องใช้ รวมทั้งส่วนประกอบของสิ่งดังกล่าว ที่จำเป็นต้องใช้ในการ
ผลิตสินค้า และของที่ใช้ในการสร้าง ประกอบ หรือติดตั้ง เป็นโรงงาน
หรืออาคารในเขตอุตสาหกรรมส่งออก ทั้งนี้ เท่าที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร
และนำเข้าไปในเขตอุตสาหกรรมส่งออกตามที่คณะกรรมการอนุมัติและ
ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๔๙ ของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรและนำเข้าไปในเขต
อุตสาหกรรมส่งออกเพื่อใช้ในการผลิตสินค้า ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม
พิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน อาคารเข้าและภาษี
การค้า

มาตรา ๕๐ ของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรและนำเข้าไปในเขต
อุตสาหกรรมส่งออกตามมาตรา ๔๙ รวมทั้งผลิตภัณฑ์ สิ่งพลอยได้ และ
สิ่งอื่นที่ได้จากการผลิตในเขตอุตสาหกรรมส่งออก หากส่งออกไปนอก
ราชอาณาจักรให้ได้รับยกเว้นอากรขาออกและภาษีการค้า

มาตรา ๕๑ ของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรและนำเข้าไปในเขต
อุตสาหกรรมส่งออกรวมทั้งผลิตภัณฑ์ สิ่งพลอยได้ และสิ่งอื่นที่ได้จาก

การผลิต หากนำออกจากเขตอุตสาหกรรมส่งออกเพื่อใช้หรือจำหน่ายในราชอาณาจักร จะต้องเสียค่าธรรมเนียมพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน อกรักษาเข้าและภาษีการค้า ทั้งนี้ ตามสภาพ ตามราคา และตามอัตราภาษีอากรที่เบ็ดเสร็จในวันให้นำออกจากเขตอุตสาหกรรมส่งออก โดยถือเสมือนว่าได้นำเข้ามาในราชอาณาจักรในวันให้นำออกจากเขตอุตสาหกรรมส่งออก

มาตรา ๕๒ ของทบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้ได้รับยกเว้นหรือคืนค่าภาษีอากร เมื่อได้ส่งออกไปในนอกราชอาณาจักร แม้ได้ส่งออกแต่ได้นำเข้าไปในเขตอุตสาหกรรมส่งออก เพื่อใช้ตามมาตรา ๔๘ หรือมาตรา ๔๙ ให้ได้รับยกเว้นหรือคืนค่าภาษีอากรโดยถือเสมือนว่าได้ส่งออกไปในนอกราชอาณาจักร ในวันให้นำเข้าไปในเขตอุตสาหกรรมส่งออก

มาตรา ๕๓ การนำของเข้ามาในหรือนำออกไปจากเขตอุตสาหกรรมส่งออก การเก็บรักษา และการควบคุมการขนย้ายให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำของเข้า การส่งของออก และการเก็บของในคลังสินค้า ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรมาใช้บังคับโดยอนุโลม กับทั้งต้องปฏิบัติตามระเบียบและพิธีการพิธีศุลกากรกำหนด และให้นำบทลงโทษตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับด้วย

มาตรา ๕๔ ในกรณีที่ ก.นอ. เห็นสมควรสั่งให้ทำลายวัสดุที่ไม่ใช้หรือใช้ไม่ได้ซึ่งอยู่ในเขตอุตสาหกรรมส่งออก ให้ ก.นอ. แจ่งเป็นหนังสือให้ผู้ประกอบอุตสาหกรรมหรือตัวแทนและอธิบดีกรมศุลกากรหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมศุลกากรมอบหมายทราบ และให้อธิบดีกรมศุลกากรหรือผู้ซึ่ง

อธิบดีกรมศุลกากรมอบหมายสั่งดำเนินการทำลายตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกรมศุลกากรเห็นสมควร

ของที่ได้ถูกทำลายตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน อากรขาเข้าและภาษีการค้า

มาตรา ๕๕ ห้ามมิให้ผู้ใดนำของในเขตอุตสาหกรรมส่งออก ออกไปจากเขตอุตสาหกรรมส่งออก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้ว่าการหรือผู้ซึ่งผู้ว่าการมอบหมาย

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและแบบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๕๖ ห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปหรืออยู่ในเขตอุตสาหกรรมส่งออก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้ว่าการหรือผู้ซึ่งผู้ว่าการมอบหมาย และต้องปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อบังคับของ กนอ.

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๓

พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๕๗ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ของผู้ประกอบอุตสาหกรรม หรือของผู้ประกอบกิจการอื่นในนิคมอุตสาหกรรมในระหว่างเวลาทำการ เพื่อสอบถามข้อเท็จจริง หรือเพื่อตรวจสอบเอกสารหรือ

สิ่งของใดๆ ที่เกี่ยวกับกิจการอุตสาหกรรม หรือกิจการอื่นจากบุคคลซึ่ง
อยู่ในสถานพำนักได้ตามความจำเป็น ในกรณีเช่นนี้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม
หรือผู้ประกอบการอื่นต้องให้ความสะดวกตามสมควร

ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะเข้าไปในสถานใดตามวรรคหนึ่ง ให้
ผู้ว่าการหรือผู้ซึ่งผู้ว่าการมอบหมายแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ประกอบอุตสาหกรรม
หรือผู้ประกอบการอื่นทราบล่วงหน้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่ายี่สิบสี่
ชั่วโมง เว้นแต่กรณีผู้ว่าการหรือผู้ซึ่งผู้ว่าการมอบหมายจะเห็นว่าเม
การเร่งด่วน

มาตรา ๕๘ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าหน้าที่ศุลกากรมีอำนาจ
ตรวจค้นโรงงาน อาคาร ยานพาหนะ และบุคคล รวมตลอดถึงของใด ๆ
ในเขตอุตสาหกรรมส่งออก

มาตรา ๕๙ ถ้าพบผู้ใดกำลังกระทำความผิด หรือพยายามกระทำ
ความผิดหรือใช้ หรือช่วย หรือยุยง ให้ผู้อื่นกระทำความผิดตามพระราช
บัญญัตินี้หรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากรในนคมอุตสาหกรรม พนักงาน
เจ้าหน้าที่มีอำนาจจับผู้ผิดได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ แล้วนำส่งพนักงาน
สอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพร้อมด้วยของกลาง
เพื่อดำเนินการต่อไป

มาตรา ๖๐ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๕๑ มาตรา ๕๘ หรือ
มาตรา ๕๙ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวตามแบบที่กำหนด
ในกฎกระทรวงต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง

มาตรา ๖๑ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๔

การควบคุม

มาตรา ๖๒ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่กำกับโดยทั่วไปซึ่งกิจการของ กนอ. เพื่อการนี้จะสั่งให้ กนอ. ชำแจงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น ทำรายงาน หรือยับยั้งการกระทำที่ขัดต่อนโยบายของรัฐบาลหรือมติของคณะรัฐมนตรี ตลอดจนมีอำนาจที่จะสั่งให้ปฏิบัติการตามนโยบายของรัฐบาลหรือมติของคณะรัฐมนตรี และสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของ กนอ. ได้

มาตรา ๖๓ ในกรณี กนอ. จะต้องเสนอเรื่องไปยังคณะรัฐมนตรีให้นำเรื่องเสนอรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อไปยังคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๖๔ ในการดำเนินกิจการของ กนอ. ให้คำนึงถึงประโยชน์ของรัฐและประชาชน

มาตรา ๖๕ ให้ กนอ. เบ็ดบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคารตามระเบียบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๖๖ กนอ. ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อนจึงจะดำเนินกิจการดังต่อไปนี้

- (๑) การลงทุนเพื่อจัดตั้งหรือขยายนิคมอุตสาหกรรม
- (๒) การเพิ่มทุนโดยตราหลักทรัพย์สินใหม่
- (๓) การลดทุน

- (๔) การกั้ยมเงินเกินสิบล้านบาท
 - (๕) การออกพันธบัตรหรือตราสารอื่นใดเพื่อการลงทุน
 - (๖) การจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาเกินหนึ่งล้านบาท
- เว้นแต่เป็นการจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ในนิคมอุตสาหกรรม

- (๗) การจำหน่ายทรัพย์สินเกินหนึ่งล้านบาทจากบัญชีเป็นสูญ

มาตรา ๖๗ ให้ ก.นอ. จัดทำงบประมาณประจำปีโดยแยกเป็นงบลงทุนและงบทำการ สำหรับงบลงทุนให้นำเสนอคณะกรรมการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ ส่วนงบทำการให้นำเสนอคณะกรรมการเพื่อทราบ

มาตรา ๖๘ ให้ ก.นอ. วางและถือไว้ซึ่งระบบการบัญชีอันถูกต้องแยกตามประเภทงานส่วนที่สำคัญ มีการสอบบัญชีภายในเป็นประจำ และมีสมุดบัญชีลงรายการ

- (๑) การรับและจ่ายเงิน

- (๒) สินทรัพย์และหนี้สิน

ซึ่งแสดงการงานที่เบ็นอยู่ตามจริงและตามทีสมควรโดยพิจารณาตามประเภทงาน พร้อมด้วยข้อความอันเป็นเหตุที่มาของรายการนั้น ๆ

มาตรา ๖๙ ทุ่กปี ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีและตรวจบัญชีรวมทางการเงินของ ก.นอ.

มาตรา ๗๐ ผู้สอบบัญชีและตรวจบัญชีมีอำนาจสอบสรรพสมุดบัญชีและเอกสารหลักฐานต่างๆ ของ ก.นอ. เพื่อการนี้ให้ม้อนาจสอบถามประธานกรรมการ กรรมการ อนุกรรมการ พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานและลูกจ้าง

มาตรา ๑๑ ผู้สอบบัญชีและตรวจบัญชีต้องทำรายงานผลของการสอบบัญชีเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรี ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นบัญชี และให้ ก.นอ. โฆษณารายงานประจำปีของบริษัทนั้น ไปนั้น แสดงบัญชีงบดุลบัญชีทำการ และบัญชีกำไรขาดทุน ซึ่งผู้สอบบัญชีและตรวจบัญชีรับรองว่าถูกต้องแล้ว ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นบัญชี

หมวด ๕

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๑๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๐ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาทและปรับอีกวันละสองร้อยบาทตั้งแต่วันฟ้องจนกว่าจะเลิกใช้

มาตรา ๑๓ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท และให้ศาลสั่งให้ผู้นั้นหยุดประกอบกิจการจนกว่าจะได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ของที่นำออกไปโดยฝ่าฝืนมาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง ให้ริบเสียทั้งสิ้น

มาตรา ๑๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖ ผู้ใดไม่ให้ความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๗ วรรคหนึ่ง หรือขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ศุลกากร ตามมาตรา ๕๘ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๓๑ ให้ผู้อำนวยการ พนักงานและลูกจ้างของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๕ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ เป็นผู้ว่าการ พนักงานและลูกจ้างของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติ

มาตรา ๓๒ ให้คณะกรรมการการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๕ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นคณะกรรมการการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติ และให้ประธานกรรมการและกรรมการดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยขึ้นใหม่

เมื่อได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติแล้ว ให้คณะกรรมการการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๓๕ บรรดานิคมอุตสาหกรรมทั่วไปที่ได้จัดตั้งขึ้นตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๕ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้ถือว่าเป็นเขตอุตสาหกรรมทั่วไปตามพระราชบัญญัติ

มาตรา ๓๖ บรรดากฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อมบังคับ และคำสั่ง ซึ่งออก หรือสั่งโดยอาศัยอำนาจตามประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๓๓๕ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ และใช้บังคับอยู่ใน
วันประกาศพระราชบัญญัติฉบับนี้ในราชกิจจานุเบกษา ให้ใช้บังคับต่อไป
เพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ส. โทตระกิตย์

รองนายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เพื่อให้การ
ดำเนินงานของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามประกาศ
ของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๕ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นไปด้วยดี
ยิ่งขึ้นและเหมาะสมกับสภาวะการณ์ในปัจจุบันสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการ
นิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเสียใหม่ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ผนวก ค

แบบสัมภาษณ์เพื่อทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง โรงไฟฟ้ากับการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน
ศึกษากรณี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

แบบสอบถามชุดนี้ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ประจำปีการศึกษา 2560 - 2561 โดยการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เป็นการศึกษาทางวิชาการ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์แนวทางการสนับสนุนให้ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ต่อไป

ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่าน ได้กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน พร้อมทั้งขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นายโชติ ชูสุวรรณ
นักศึกษาหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
ประจำปีการศึกษา 2560 - 2561

แบบสัมภาษณ์เพื่อทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง โรงไฟฟ้ากับการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ศึกษากรณี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

1. ท่านอาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครมาเป็นระยะเวลาานเท่าใด
2. ท่านคิดว่าโรงไฟฟ้ามีผลกระทบต่อตัวท่านและชุมชนอย่างไรบ้าง
3. ท่านมีวิธีในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองอย่างไรบ้าง เมื่ออาศัยในพื้นที่ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร
4. ท่านคิดว่าโรงไฟฟ้ามีประโยชน์อย่างไรบ้าง
5. โดยส่วนตัวท่านแล้วอยากให้ผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าช่วยเหลือท่านหรือครอบครัวของท่านอย่างไรบ้าง
6. ท่านมีความคาดหวังหรืออยากให้ผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนของท่านอย่างไรบ้าง
7. ท่านอยากให้ให้ผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าดำเนินกิจกรรมใดบ้างในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ระหว่างผู้ประกอบการโรงไฟฟ้ากับประชาชนที่อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร เช่น การสร้างพื้นที่สีเขียวในชุมชน การสร้างสวนสาธารณะ การปลูกป่าชุมชน การสร้างศูนย์การเรียนรู้ การสร้างลานกีฬา ตลอดจนการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายโชติ ชุสุวรรณ	
ตำแหน่ง	รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ ประธานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ บริษัท อมตะ พี.กริม เพาเวอร์ จำกัด	
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2541	ปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจ ภาควิชาการเงิน และการธนาคาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม
	พ.ศ. 2527	ปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์ ภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2539 – ปัจจุบัน	บริษัท พี.กริม เพาเวอร์ จำกัด บริษัท อมตะ พี.กริม เพาเวอร์ จำกัด รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ สายงานควบคุมปฏิบัติการ
	พ.ศ.2538 – พ.ศ.2539	บริษัท เดอะโคเจนเนอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านระบบไฟฟ้ากำลัง
	พ.ศ.2527 – พ.ศ.2537	การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) วิศวกรไฟฟ้า ฝ่ายควบคุมระบบกำลังไฟฟ้า

และนำไปสู่การตอบสนองคืนสู่สังคมในวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างพื้นที่สีเขียวในชุมชน การปลูกป่าชุมชน การสร้างศูนย์การเรียนรู้ การจ้างแรงงานจากชุมชนใกล้เคียง ตลอดจนการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชน ซึ่งเป็นกำลังของชาติในอนาคต เพื่อเป็นการทดแทนและพัฒนาให้กับชุมชน และเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลของปัญหาที่เกิดขึ้นจากโรงไฟฟ้าในชุมชน พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร
2. เพื่อเสนอแนวทางในการตอบสนองชุมชนที่อยู่ใกล้โรงไฟฟ้าในวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างพื้นที่สีเขียวในชุมชน การสร้างสวนสาธารณะ การปลูกป่าชุมชน การสร้างศูนย์การเรียนรู้ การสร้างลานกีฬา การจ้างแรงงานจากชุมชนใกล้เคียง ตลอดจนการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชนซึ่งเป็นกำลังของชาติในอนาคต โดยศึกษากรณี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา ศึกษาเนื้อหาเชิงลึกของปัญหาการสร้างโรงไฟฟ้าที่มีผลกระทบต่อชุมชน และแนวทางในการในการตอบสนองชุมชนที่อยู่ใกล้โรงไฟฟ้า พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนครในวิธีการต่าง ๆ
2. ด้านประชากร ศึกษาจากประชาชนที่อาศัยในชุมชนพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร
3. การเข้าร่วมประชุมกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง รับฟังการเสวนาด้านการสร้างโรงไฟฟ้าจากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มีความรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในมุมมองต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง โรงไฟฟ้ากับการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ศึกษากรณี พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการนำเสนอปัญหาและแนวทางที่จะตอบสนองกลับสู่ชุมชน โดยทำการศึกษาจาก รายงาน บทความ ผลการประชุม พระราชบัญญัติ สื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ แล้วนำมารวบรวม เพื่อทำการวิเคราะห์ และบรรยายเชิงพรรณนาความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ง่าย โดยมีวิธีการดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล ได้จากการศึกษาจากเอกสาร รายงาน พระราชบัญญัติ และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อรวบรวมแล้ววิเคราะห์ ทำการบันทึกผลการวิเคราะห์ เพื่อนำเสนอแนวทางต่อไปในอนาคต
2. ทำบทสัมภาษณ์ประชากรในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร แล้วรวบรวมเพื่อวิเคราะห์
3. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อได้มาซึ่งแนวทางในด้าน การตอบสนองชุมชน และกระพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของการศึกษา

4. การอภิปรายผล ดำเนินการโดยนำทฤษฎีที่ได้มีการทบทวนไว้แล้วมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เพื่อเสนอแนวทางในด้านการตอบสนองชุมชนและกระพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

5. การนำเสนอผลการวิจัย ดำเนินการโดยเอาวัตถุประสงค์เป็นตัวตั้ง แล้วนำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทุกข้อตามลำดับ

ผลการวิจัย

“ไฟฟ้า” เป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เราต้องใช้ไฟฟ้าในสถานที่พักอาศัย ตั้งแต่ตื่นเช้าจนถึงเข้านอน มีการใช้ไฟฟ้าให้เกิดแสงสว่าง ทำอาหาร ทีวี พัดลม เครื่องปรับอากาศ ตู้เย็น คอมพิวเตอร์ ฯลฯ แม้กระทั่งการผลิตสินค้า อุตสาหกรรมทุกประเภทและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ก็ล้วนใช้ไฟฟ้า เป็นตัวประกอบที่สำคัญยิ่งเช่นเดียวกันชีวิตเราจะวุ่นวายมากแค่ไหน หากไม่มีไฟฟ้าใช้เช่น ไม่มีแสงสว่าง ไม่มีลมเย็นๆ จากพัดลมหรือเครื่องปรับอากาศ คอมพิวเตอร์ทำงานไม่ได้ต้องเดินขึ้นตึกเพราะลิฟต์ไม่ทำงาน หรือเครื่องจักรไม่สามารถผลิตสิ่งของต่างๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวันและในปัจจุบัน ประเทศไทยมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่องส่งผลให้มีความต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าสูงขึ้นเชื้อเพลิงส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตไฟฟ้าในปัจจุบัน คือ แก๊สธรรมชาติ (Natural Gas) ซึ่งใช้ในอัตราร้อยละ 70 ของเชื้อเพลิงที่ใช้ทั้งหมด เนื่องด้วยแก๊สธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงที่ใช้งานง่ายและมีประสิทธิภาพสูง รวมถึงสามารถผลิตได้เองในประเทศ แต่เนื่องด้วยแหล่งสำรองแก๊สธรรมชาติในประเทศไทยมีจำนวนน้อยและคาดว่าจะสำรองเพียงพออีก 10 ปีแต่ความต้องการใช้แก๊สธรรมชาติสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องอุตสาหกรรมประเภทอื่น เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมีอุตสาหกรรมยางสังเคราะห์อุตสาหกรรมพลาสติก จึงต้องนำพลังงานชนิดอื่นมาทดแทนแก๊สธรรมชาติที่เริ่มจะลดลง พลังงานชนิดอื่นที่กล่าวถึงมีถ่านหิน น้ำมันปิโตรเลียม พลังงานชีวมวล นิวเคลียร์ เป็นต้น พลังงานแต่ละชนิดที่กล่าวมานี้ มีข้อดีข้อด้อยที่ต่างกัน รวมถึงมีข้อจำกัดในการใช้พลังงานชนิดนั้นๆ

การสร้างโรงไฟฟ้าในนิคมอุตสาหกรรม เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศอีกวิธีหนึ่ง ที่ทำให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ สามารถขับเคลื่อนไปได้ แต่ก็มีข้อจำกัดอยู่ไม่น้อยสำหรับโครงการสร้างโรงไฟฟ้าในแต่ละที่ โดยข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3 เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง และหาวิธีทางที่ทำให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

การตอบสนองชุมชนจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ผู้ดำเนินการโรงไฟฟ้าในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมพึงกระทำเพื่อทดแทนในสิ่งที่ขาดหายไป เป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการกับชุมชน การตอบสนองชุมชนมีหลายวิธี หลายรูปแบบ แล้วแต่การตัดสินใจระหว่างชุมชนกับผู้ประกอบการที่ต้องหาแนวทางร่วมกันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย นอกจากกิจการต่างในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมจะดำเนินไปได้แล้ว ชุมชนก็จะเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เกิดการพัฒนาและนำไปสู่ความยั่งยืนได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินกิจการโรงไฟฟ้าให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีการปรับตัวเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป โดยให้ผู้บริโภค ประชาชน ผู้อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนครให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อความก้าวหน้าของธุรกิจที่จะเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต ความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นที่ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องใส่ใจและทำการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกระหว่างโรงไฟฟ้ากับชุมชนให้สามารถดำเนินไปพร้อมกันอย่างยั่งยืนได้ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากข้อมูลที่ได้ทำการสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนครดังนี้

การดำเนินกิจการโรงไฟฟ้าให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีการปรับตัวเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป โดยให้ผู้บริโภค ประชาชน ผู้อาศัยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนครให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อความก้าวหน้าของธุรกิจที่จะเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต ความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นที่ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องใส่ใจและทำการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ระหว่างโรงไฟฟ้ากับชุมชน ให้สามารถดำเนินไปพร้อมกันอย่างยั่งยืนได้ โดยผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าให้ความรู้ และความเข้าใจที่ถูกต้อง ถึงกระบวนการผลิต การควบคุมของเสีย ตลอดจนชี้แจงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อชุมชน พร้อมแผนการรับสถานการณ์และการเยียวยา หากมีผลกระทบดังกล่าวเกิดขึ้น เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้าเยี่ยมชมโรงไฟฟ้า เนื่องจากเทคโนโลยีต่างๆ ที่ใช้ในโรงไฟฟ้าเป็นเรื่องไกลตัวของชาวบ้าน ซึ่งถ้าได้เข้าไปเห็นของจริงก็จะลดความวิตกกังวลลงไปได้ มีการจัดทีมงานมวลชนสัมพันธ์ ลงพื้นที่ชุมชน โดยรอบนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครอย่างต่อเนื่อง เพื่อพูดคุยสร้างความคุ้นเคย ความเป็นกันเอง และทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างพนักงานโรงไฟฟ้า และชุมชน เพื่อลดช่องว่างระหว่างผู้ประกอบการและชุมชน โดยการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความต้องการ และเหมาะสมของชุมชน เพื่อสร้างความรู้สึกให้โรงไฟฟ้าเป็นบ้านอีกหนึ่งหลังที่มาตั้งอยู่ในชุมชน เพื่อให้ชุมชน ชาวบ้าน และโรงไฟฟ้ามีความผูกพันในรูปแบบเป็นเพื่อนบ้านที่ดี สามารถพึ่งพาอาศัยกันได้ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. โรงไฟฟ้าควรพิจารณารับคนในพื้นที่ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เหมาะสมเข้าทำงานเป็นอันดับแรก
2. โรงไฟฟ้าควรมีการจัดทำแผนมวลชนสัมพันธ์ประจำปี โดยมีกรอบแผนงานหลัก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน ด้านวัฒนธรรมประเพณี และด้านศาสนา โดยดำเนินการตามแผน พร้อมกับสรุปผลการดำเนินงานทุกครั้ง เพื่อใช้ทบทวนการทำแผนมวลชนสัมพันธ์ในครั้งถัดไปให้เกิดประสิทธิผลการและประสิทธิผลสูงสุด

3. โรงไฟฟ้าควรจัดให้มีกิจกรรมด้านมวลชนสัมพันธ์ เป็นการดำเนินการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าไปยังสื่อมวลชนท้องถิ่น โดยการนำเสนอข้อมูลและความคืบหน้าของโรงไฟฟ้าเป็นระยะๆ รวมทั้งข้อมูลด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้า เพื่อสร้างความมั่นใจในการดำเนินการของโรงไฟฟ้ามากยิ่งขึ้น

4. โรงไฟฟ้าต้องประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ชุมชนโดยรอบได้ทราบ โดยเฉพาะขั้นตอนการรับเรื่องร้องเรียนของโครงการ รวมทั้งการกำหนดบุคคลที่รับผิดชอบในการตรวจสอบและติดตามการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนอย่างชัดเจน ภายใน 15 วัน และบันทึกข้อร้องเรียนที่เกิดขึ้นจากโครงการและการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยสรุปเสนอผู้บริหารทุกปี

5. ประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวข้องควรจะได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมชมการดำเนินการของโรงไฟฟ้าเมื่อมีการร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้ผู้เข้าเยี่ยมชมจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบซึ่งบังคับใช้ในโรงไฟฟ้า

6. โรงไฟฟ้ามีการเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ อาทิ การส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมภายในท้องถิ่น รวมทั้งงานกุศลต่าง ๆ การส่งเสริมด้านการแพทย์และสาธารณสุข การส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาและการกีฬา และงานสาธารณประโยชน์อื่น ๆ เป็นต้น

7. โรงไฟฟ้ามีนโยบายในการแต่งตั้งคณะกรรมการไตรภาคี ได้แก่ ตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนภาครัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่น และตัวแทนผู้ประกอบการโรงไฟฟ้า เพื่อทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของโรงไฟฟ้า เพื่อการบูรณาการร่วมกัน